Gemeente Amsterdam

Voorjaarsnota 2019

Dit is een publicatie van
de Gemeente Amsterdam
Postbus 202, 1000 AE Amsterdam
www.amsterdam.nl

Vormgeving: DSGN.FRM
Fotografie: Patrice Biemold

15 mei 2019

Voorjaarsnota 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord 7

Leeswijzer 8

1. Bestuurlijke hoofdlijnen 10

2. Financiële hoofdlijnen 18

2.1 Het financiële beeld 20
2.2 Solvabiliteit en schuld 51
2.3 Weerstandscapaciteit 53

3. Programma's 54

3.1 Veiligheid 58
3.2 Verkeer, vervoer en waterstaat 62
3.3 Economie en innovatie 70
3.4 Kunst, cultuur en erfgoed 73
3.5 Onderwijs 76
3.6 Sport 79
3.7 Werk, inkomen en participatie 81
3.8 Volksgezondheid, jeugd en zorg 87
3.9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening 95
3.10 Grond 104
3.11 Wonen en groen 108
3.12 Moderne open overheid 115
3.A Algemene dekkingsmiddelen 119
3.B Bestuur en organisatie 128

4. Bijlagen 134

4.1 Baten en lasten per programma 137
4.2 Baten en lasten per programmaonderdeel 140
4.3 Verloopstaat reserves 145
4.4 Verloopstaat voorzieningen 158
4.5 Stresstest 164

Voorwoord

Beste Amsterdammer,

U slaat de Voorjaarsnota 2019 open. Een voorjaarsnota maken, houdt in dat het college van B&W keuzes moet maken, zo ook dit jaar.

De stad groeit maar door, wijken verdichten en de stad wordt groter, en dat brengt de nodige kosten met zich mee. Daarnaast zijn er flinke tegenvallers: bijvoorbeeld het onderhoud aan de kades en bruggen, een grote tegenvaller van het Rijk en forse tekorten op de jeugdzorg.

Het college kiest in deze voorjaarsnota voor een leefbare, veilige, duurzame, schone, sociale en autoluwe stad en pakt achterstallig onderhoud aan in de openbare ruimte en het groen.

De bruggen en kademuren zijn er slecht aan toe in Amsterdam. Ze zijn de afgelopen tientallen jaren ernstig verwaarloosd. Nietsdoen is onverantwoord en dus geen optie. Daarom brengen we de budgetten voor onderhoud van de bruggen en kades op orde. We lossen de tekorten op bij de jeugdzorg, waarvoor we te weinig geld van het Rijk krijgen. We investeren in een sociale stad, waar iedereen moet kunnen meedoen. Zo trekken we miljoenen uit om meer mensen met een uitkering aan het werk helpen. Ook de andere ambities op onder andere de gebieden van wonen, onderwijs, veiligheid en het beperken van overlast, maatschappelijke voorzieningen, duurzaamheid, groen, participatie en bereikbaarheid uit het ambitieuze coalitieakkoord 2018-2022 worden uitgevoerd en zijn verwerkt in deze voorjaarsnota.

De groei van de stad heeft ook invloed op de veiligheid. Meer mensen, meer bezoekers, stijgende vastgoedprijzen, meer welvaart en meer geld, bieden ook meer gelegenheid voor criminaliteit en zetten de leefbaarheid onder druk. Daarom heeft het college besloten extra middelen vrij te maken voor veiligheid. De middelen worden ingezet voor het tegengaan van ondermijning, overlast, drugshandel, en radicalisering.

Bezoekers gaan meer bijdragen aan de kosten die stad maakt om de openbare ruimte schoon, heel en veilig te houden. We introduceren vanaf volgend jaar een nieuwe heffingssystematiek voor de toeristenbelasting; een percentage van de overnachtingsprijs in combinatie met een vast bedrag per persoon per overnachting. Ook zal de vermakelijkhedenretributie worden uitgebreid voor deelnemers aan rondleidingen vanaf volgend jaar en voor deelnemers aan festivals en evenementen in de openbare ruimte vanaf 2020.

Om inkomsten en uitgaven op elkaar af te stemmen, wordt er bespaard op de gemeentelijke organisatie. Door meer te digitaliseren, slimmer te werken en minder overlap in advisering en beleid denken we op termijn ruim € 50 miljoen te kunnen besparen.

Het college investeert tevens in cultuur: in onder meer de Meervaart, het Amsterdam Museum en OBA Next, een bibliotheek op de Zuidas die zich richt op innovatie, mediawijsheid en digitale inclusiviteit.

In deze voorjaarsnota werken we voor het eerst met een investeringenplafond. Ook is er ruimte gevonden om te investeren in de groei van de stad. Het college investeert de komende vier jaar ruim € 1,6 miljard in de stad. Dit zijn investeringen in onder meer onderwijshuisvesting, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen.

Ik ben er trots op dat het dit college is gelukt met een sluitende en solide begroting te komen voor de komende jaren, ondanks alle uitdagingen.

Udo Kock
Wethouder Financiën

Leeswijzer

In de voorjaarsnota worden de bestuurlijke keuzes voor de nabije toekomst bepaald. De voorjaarsnota geeft conform de beleidsnota Planning & Control inzicht in:
1. de uitvoering van de Begroting 2019 (dit wordt de viermaandsrapportage genoemd);
2. de meerjarige financiële en beleidsmatige kaders voor de Begroting 2020.

De viermaandsrapportage laat zien welke afwijkingen zich voordoen in de Begroting 2019 bij het uitvoeren van het beleid dat eerder is vastgesteld. In andere woorden: welke wijzigingen in de begroting er nodig zijn zonder dat sprake is van een aanpassing in het door de raad vastgestelde beleid. Daarbij is het uitgangspunt dat alleen onvermijdelijke mee- en tegenvallers leiden tot een begrotingswijziging want daar waar nog bijgestuurd kan worden, blijven de vastgestelde budgetten gelden als het kader. Dit betekent ook dat we ervan uitgaan dat de uitvoering van het vastgestelde beleid niet wijzigt en op koers blijft. De voorgestelde begrotingswijzigingen zorgen ervoor dat de beleidsdoelen kunnen worden behaald.

Het kaderstellende deel van de voorjaarsnota gaat over de beleidsmatige keuzes. Als gevolg van het aanpassen van beleid wordt de begroting gewijzigd. Hierbij kan het gaan om beleidsintensiveringen of beleidsextensiveringen.

De mee- en tegenvallers (de viermaandsmutaties) en de beleidsintensiveringen en beleidsextensiveringen bepalen samen het budgettaire beeld en daarmee het budgettaire kader voor het opstellen van de Begroting 2020. In deze voorjaarsnota is het onderscheid tussen de mee- en tegenvallers (de viermaandsmutaties) en de beleidsmatige keuzes terug te vinden in hoofdstuk 3, waarin per programmaonderdeel wordt toegelicht welke aanpassingen het gevolg zijn van mee- en tegenvallers en welke aanpassingen de uitkomst zijn van beleidsmatige keuzes.

Hoofdstukken 1 en 2 – De bestuurlijke en financiële hoofdlijnen

In de bestuurlijke hoofdlijnen geven we een beeld van de bestuurlijke keuzes die ten grondslag liggen aan deze voorjaarsnota voor 2019 en de daarop volgende jaren.

In de financiële hoofdlijnen komt de budgettaire situatie aan de orde. Hier zetten wij uiteen met welke autonome ontwikkelingen en inzichten in de uitvoering van de begroting we worden geconfronteerd en welke keuzes zijn gemaakt om te komen tot een meerjarig sluitende begroting. Ook wordt ingegaan op de omvang van de in 2020 voorgenomen investeringen.
Deze ontwikkelingen en de beleidskeuzes leiden tot een effect op de solvabiliteit, de schuld en het weerstandsvermogen. Een geactualiseerde beeld hiervan wordt gepresenteerd.

Hoofdstuk 3 – Programma's

De begroting is opgebouwd uit twaalf genummerde beleidsprogramma's en de programma's A (Algemene dekkingsmiddelen) en B (Bestuur en organisatie). In hoofdstuk 3 wordt per programma op het niveau van programmaonderdeel aangegeven wat de afwijkingen zijn ten opzichte van de uitvoering van de Begroting 2019 (de viermaandsmutaties, oftewel mee- en tegenvallers) en wat de wijzigingen zijn ten gevolge van beleidsintensiveringen en beleidsextensiveringen (de bestuurlijke keuzes).

Conform de beleidsnota Planning en Control worden alleen afwijkingen en wijzigingen in de programmaonderdelen toegelicht die groter dan € 1 miljoen zijn in enig jaar. Afwijkingen en wijzigingen kleiner dan € 1 miljoen worden dus niet specifiek toegelicht, maar tellen wel mee in de totalen.

Bijlage 1 en 2 – Baten en lasten programma's en programmaonderdelen

In de eerste twee bijlagen is het totaaloverzicht opgenomen van alle meerjarige financiële overzichten per programma (bijlage 1) en per programmaonderdeel (bijlage 2). Per programma en programmaonderdeel worden de baten en lasten weergegeven, op basis van de nieuwe stand die resulteert uit de eerder beschreven wijzigingen.

Bijlage 3 – Reserves

In bijlage 3 zijn de reserves opgenomen. Daarbij is per reserve inzichtelijk gemaakt wat het meerjarige verloop is, inclusief de wijzigingen als gevolg van deze voorjaarsnota.

Bijlage 4 – Voorzieningen

In bijlage 4 zijn de voorzieningen opgenomen. Daarbij is per voorziening inzichtelijk gemaakt wat het meerjarige verloop is, inclusief de wijzigingen als gevolg van deze voorjaarsnota.

Bijlage 5 – Stresstest

In bijlage 5 is de managementsamenvatting van de stresstest opgenomen. Met de stresstest wordt inzicht gegeven in wat het effect is op de Amsterdamse financiën in het geval dat de economische situatie zich zeer ongunstig ontwikkelt. De gehele stresstest is geen onderdeel van deze voorjaarsnota, maar wel beschikbaar als internetbijlage.

Internetbijlagen

Naast bovengenoemde bijlagen is er een drietal bijlagen dat geen onderdeel is van de voorjaarsnota, maar als separate internetbijlagen is te raadplegen. Het betreft, naast de hiervoor genoemde stresstest, de doelenraming en de doelenboom.

De doelenraming geeft inzicht in de baten en lasten per doel, rekening houdend met de begrotingswijzigingen in de voorjaarsnota. De doelen behoren niet tot het autorisatieniveau van de raad, maar worden ter kennisname beschikbaar gesteld.

De doelenboom is het geactualiseerde overzicht van de doelen, activiteiten, indicatoren en streefwaarden per programmaonderdeel. Bij de tussentijdse begrotingswijzing afgelopen december is de doelenboom vastgesteld door de gemeenteraad. Daarbij is aangegeven dat deze verder aangevuld wordt bij de Voorjaarsnota 2019. In de internetbijlage is de integrale doelenboom opgenomen, inclusief de aanvullingen. Deze doelenboom zal de basis vormen van de doelen, activiteiten en bijbehorende indicatoren en streefwaarden per programmaonderdeel in de Begroting 2020.

1

Bestuurlijke hoofdlijnen

1 Bestuurlijke hoofdlijnen

We zijn inmiddels een jaar onderweg met uitvoering geven aan de ambities uit het coalitieakkoord 'Een nieuwe lente en een nieuw geluid'. We zijn er onverminderd van overtuigd dat het nodig is om vast te houden aan de ingezette koers. Met de blik op 2025 en het doel dat Amsterdam zich dan kenmerkt als rechtvaardige, verbonden, vrije, duurzame en democratische stad. Dat is geen eenvoudige missie, zeker niet gezien een aantal forse opgaven en tegenvallers die we in deze voorjaarsnota een plaats hebben moeten geven. Dit betreft onder andere het gemeentefonds (inclusief het BTW-compensatiefonds), ontwikkelingen in jeugd en zorg en de staat van kades en bruggen. Deels zagen we deze al aankomen, maar bleef er onzekerheid over de omvang. Niet voor niets hebben we bij de Begroting 2019 en de Najaarsnota 2018 al gemeld dat er heel lastige afwegingen aan zouden komen. We zijn blij dat we nu kunnen melden dat we erin geslaagd zijn tot een financieel deugdelijk en solide meerjarenbeeld te komen zonder afbreuk te doen aan de eerder vastgelegde ambities.

Het was geen eenvoudige opgave om tot dit beeld te komen. In het proces richting de besluitvorming die wij de raad voorleggen in deze voorjaarsnota zijn vier uitgangspunten gehanteerd. Het eerste uitgangspunt is de blijvende inzet op onze ambities zoals opgenomen en financieel vertaald in het coalitieakkoord en verwerkt in de (meerjaren) Begroting 2019. Ten tweede hebben wij in onze uitvoeringsagenda aangegeven consequent te kiezen voor hen die het 't moeilijkst hebben. We hebben een grote sociale opgave. Daarom hebben wij ervoor gekozen om onze ambities en de financiële vertaling daarvan overeind te houden en op andere, sociale en zorgvuldige, wijze ruimte te maken in het meerjarenbeeld. Het derde uitgangspunt dat we hebben gebruikt bij onze keuzes is het vinden van de balans tussen investeringen in relatie tot de groei van de stad en het onderhoud van de bestaande stad. Ons vierde uitgangspunt bij de afwegingen was het zoveel mogelijk beperken van tariefstijgingen, toch ontkomen we daar niet volledig aan. We verhogen de kostendekkendheid van leges en indexeren de tarieven voor parkeervergunningen. Ten slotte is de afweging gemaakt om gegeven de opgave ook naar de mogelijkheden in de eigen organisatie te kijken. Ruim vier jaar na de grootschalige reorganisatie (2015) is het een goed moment om een stap te zetten met de doorontwikkeling en rationalisering van de gemeentelijke organisatie.

In onze uitvoeringsagenda die de raad heeft ontvangen bij de Begroting 2019 hebben wij een eerste uitwerking gemaakt van het coalitieakkoord op basis van zes ambities: kansengelijkheid, open en tolerante stad, fijne buurten, leefbare stad, vrijheid en veiligheid, gezonde en duurzame stad en participatief en digitaal. Bij de Begroting 2020 zullen wij de raad een actualisatie geven, mede op basis van de definitieve vaststelling van de Voorjaarnota 2019 in de raad in juli.

In deze bestuurlijke hoofdlijnen geven we in het kort de grote lijn van onze keuzes. Nadere toelichting en een compleet beeld vindt u terug in de financiële hoofdlijnen (hoofdstuk 2) en de programma's (hoofdstuk 3).

Aanpak onderhoud van de stad

De afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat er een brede opgave ligt in het onderhoud van de openbare ruimte en de infrastructuur. Deze opgave betreft dagelijks onderhoud van bijvoorbeeld groen en straatmeubilair, maar ook achterstallig onderhoud van bruggen en kades. We kunnen de verschillende facetten van deze opgave niet in één aanpak opnemen. Daarom kiezen we ervoor om drie dingen te doen: we vormen een reserve Achterstallig onderhoud infrastructuur, openbare ruimte en groen, we starten het programma Stadsbehoud[1] en we hebben de opdracht

1 Voor de uitgangspunten zie de brief van het college van 6 februari 2019 over het onderzoek Cloo; 'Vooronderzoek ter versterking van de gemeente Amsterdam voor de opgave inzake Civiele Constructies.'

gegeven om in kaart te brengen wat er nodig is voor exploitatie, handhaving, beheer en onderhoud van zowel dagelijks als groot onderhoud voor assets groen, wegen/openbare ruimte, straatmeubilair en speeltoestellen en wat nodig is om op gewenst niveau te beheren. Voor het laatste wordt vanaf 2023 € 15,1 miljoen structureel vrijgemaakt.

Voor het instellen van de reserve Achterstallig onderhoud infrastructuur, openbare ruimte en groen is het onderzoek van de heer Cloo[2] naar de staat van de civiele constructies als basis gebruikt. Duidelijk is geworden dat een aanpak nodig is die zich uitstrekt over meerdere jaren en ver voorbij deze coalitieperiode gaat. Er wordt gewerkt aan het programmaplan aanpak Bruggen en kademuren dat in het vierde kwartaal van 2019 ter bespreking voorgelegd zal worden. Hierin zullen wij ook uitwerken hoe de middelen ingezet worden over de verschillende onderdelen. Daarbij gaat het om onder andere onderzoek, (groot)onderhoud, de benodigde 'brandweerorganisatie', handhaving 7,5 ton zones en samenhangende programma-, communicatie- en innovatiekosten. De nieuwe reserve wordt gevuld met een bedrag oplopend tot € 288,6 miljoen in 2023. Dit is opgebouwd uit onttrekkingen uit het Stedelijk Mobiliteitsfonds, het Vereveningsfonds (VEF), het incidenteel vrijmaken van middelen en de verwachte opbrengsten van verkoop van gemeentelijk vastgoed.

De essentie van het programma Stadsbehoud is het in samenhang brengen van middelen voor onze assets[3] in één financiële systematiek. Kenmerk van deze systematiek is het vergroten van de flexibiliteit tussen verschillende onderdelen, tussen activiteiten (bijvoorbeeld tussen groot onderhoud en vervanging) en over de jaren heen. Deze nieuwe werkwijze zal worden geïmplementeerd bij de Begroting 2020 en eventuele gevolgen van de nieuwe systematiek worden betrokken bij de Voorjaarsnota 2020.

Extra middelen voor veiligheid

Helaas zien wij dat twee ontwikkelingen vragen om extra inzet op het gebied van veiligheid. Ten eerste ontstaat in Amsterdam een steeds groter wordende parallelle economie. Ondermijning is het resultaat. De gevolgen van de drugshandel en drugseconomie worden steeds zichtbaarder, fraude, witwassen en financiële criminaliteit nemen toe. Ten tweede hebben Amsterdammers in kwetsbare buurten minder toegang tot veiligheid. In de buitenwijken concentreren zich problemen met jongeren, huiselijk geweld en overlast van criminele groepen. Amsterdammers – inwoners en ondernemers – hebben hieronder te lijden. Wij sluiten onze ogen niet voor deze onwenselijke ontwikkelingen en kiezen ervoor om extra middelen vrij te maken voor veiligheid. In totaal gaat het om € 4,9 miljoen structureel en € 6,7 miljoen incidenteel in 2019 en 2020. Dit wordt gebruikt voor het tegengaan van ondermijning via het programma Ondermijning en het aanpakken van radicalisering. Daarnaast worden middelen ingezet voor de aanschaf van en het uitrusten van handhavers met bodycams. Voor handhaving maken we in 2020 € 6 miljoen extra vrij bovenop de beschikbare coalitiemiddelen. Het komende jaar wordt gebruikt om het masterplan handhaving en reiniging uit te werken. Bij de Voorjaarsnota 2020 volgt een verdeling van middelen per programma. In het kader van preventie maken we € 2,5 miljoen per jaar vrij voor de jaren 2020, 2021 en 2022 voor de doorontwikkeling van de Top 600 aanpak. Tot slot wordt via het investeringskader € 12 miljoen beschikbaar gesteld voor fysieke maatregelen ter bescherming tegen een aanslag met een voertuig.

Bijsturen in het sociaal domein

Wij vinden het belangrijk om goede hulp en ondersteuning te bieden aan jonge en volwassen Amsterdammers die dat nodig hebben. Dit komt in de knel, omdat wij (net als andere gemeenten in Nederland) geconfronteerd worden met forse structurele tekorten bij de uitvoering van de

2 Zie in voetnoot 1 genoemde brief van 6 februari 2019.
3 Civiele constructies, verhardingen, verkeerssystemen, groen, straatmeubilair en speelvoorzieningen, op termijn ook de verkeerstunnels.

Jeugdwet en de Wmo. Vanuit het Rijk worden er onvoldoende middelen beschikbaar gesteld om dit op te lossen. Wij vinden het onaanvaardbaar om passende hulp niet langer te bieden, juist voor de meest kwetsbaren in onze samenleving moeten wij er als gemeente zijn. We rekenen erop dat er uiteindelijk extra middelen vanuit het Rijk zullen komen. Tegelijkertijd zetten we alles op alles om zelf zoveel mogelijk te doen om de structurele tekorten om te buigen. Daar is wel tijd voor nodig, want de acties die we hiervoor inzetten leiden pas op langere termijn tot besparingen. Dit zijn acties gericht op preventie en efficiënter organiseren. Zo brengen we onder andere meer samenhang aan in de wijkteams, maken we budget vrij om problemen vroegtijdig aan te pakken en zetten in op een meer preventieve aanpak om problemen te voorkomen. Tot slot nemen we maatregelen waarvan wij vinden dat die verantwoord zijn en mede ruimte scheppen voor de hiervoor beschreven beweging en meer focus geven op ons doel. Omdat tijd nodig is voor de structurele oplossingen, worden de knelpunten in 2019 tot en met 2021 elders in de begroting opgevangen.

In 2018 zijn we er niet in geslaagd om met onze huidige werkwijze de landelijke daling in bijstandsuitkeringen te volgen. Dit ondanks het feit dat de met de raad afgesproken (verhoogde) ambitie op de uitstroom in 2018 is gehaald. Vanwege de landelijke systematiek en het constante aandeel van Amsterdam hierin is het belangrijk dat Amsterdam (minimaal) de landelijke ontwikkeling volgt. Om dit te bereiken gaan we de effectiviteit van onze werkwijzen verhogen en de nadruk leggen op minder instroom en meer uitstroom. Daartoe nemen we verschillende maatregelen, zoals een intensievere intake, het waar mogelijk direct aan werk helpen en een intensievere begeleiding met de focus om aan het werk te gaan. Ten behoeve van deze aanpak maken we de komende jaren de volgende middelen vrij: € 3,6 miljoen in 2019, € 7 miljoen in 2020, € 5,5 miljoen in 2021 en € 4 miljoen in 2022. Tegelijk kunnen we in 2020 € 13 miljoen laten vrijvallen uit de egalisatiereserve voor de bijstand. Tevens maken we in het programma een structurele reservering (€ 8 miljoen) voor het Amsterdamse aandeel in de zogenaamde landelijke vangnetregeling. Daarmee wordt de bijdrage uit de algemene middelen verlaagd van € 10,5 miljoen naar € 8 miljoen.

Investeringen

Onze stad blijft de komende jaren groeien. Voor een deel wordt deze groei gedreven door landelijke en mondiale trends, maar het is zeker geen volledig autonoom effect. De groei leiden we zoveel als mogelijk in goede banen, dat betekent dat we een complete stad bouwen op die plekken waar we uitbreiden, transformeren of verdichten. Een complete stad met een gevarieerd woningbouwprogramma, maatschappelijke voorzieningen, werklocaties, infrastructuur en groen. Het is geen ‘of/of’, maar ‘en/en’. Dat maakt de investeringsopgave groot, in 2020 gaat het om een bedrag van € 447,5 miljoen. Om grip te houden op de investeringen gaan we werken met een jaarlijks investeringsplafond. Dit plafond is opgebouwd per programma en rekening houdend met een aantal specifieke investeringen, deze voorjaarsnota gaat dat om verschillende culturele voorzieningen in de stad. We maken ruimte voor forse investeringen voor een nieuw gebouw voor de Meervaart in Nieuw-West, voor het renoveren van het Amsterdam Museum en voor het realiseren van een nieuwe openbare bibliotheek op de Zuidas (OBA Next).

De investeringsopgave wordt ook steeds complexer. Voor het bouwen van een complete stad is zicht nodig op welke investeringen waar op welk moment gedaan worden. Voor nieuwe investeringen is dat helder, maar we hebben ook te maken met openstaande kredieten van in totaal circa € 1,4 miljard voor eerder vastgestelde investeringen. De openstaande kredieten worden doorgelicht en er zal worden bezien of een herprioritering nodig en wenselijk is. Daarnaast leidt de introductie van het investeringsplafond per programma ertoe dat investeringen tegen elkaar afgewogen kunnen en moeten worden. De toenemende complexiteit in investeringen zit hem ook in de samenhang tussen fysiek en sociaal. Om dit beter in samenhang te kunnen plannen en ook in te spelen op de groei van maatschappelijke voorzieningen wordt € 4 miljoen per jaar beschikbaar gesteld in 2020 en 2021 en € 1,5 miljoen structureel vanaf 2022 voor de programmering van maatschappelijke voorzieningen.

Een leefbare stedelijke omgeving

De manier waarop de groei en verdichting van de stad nu en in de toekomst wordt vormgegeven, is niet alleen een kwestie van geld investeren. We gaan samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven in de stad een Omgevingsvisie opstellen. Dit ter voorbereiding op de Omgevingswet. Hiertoe reserveren wij een bedrag van € 18,8 miljoen. We kiezen ervoor het budget voor de autoluwe stad met € 5 miljoen per jaar te verhogen in de periode 2020-2023, dit wordt gedekt uit het SMF door bestaande projecten te herprioriteren. Met deze inzet creëren we meer lucht en ruimte voor voetgangers, fietsers, spelende kinderen en groen. Daarmee houden we de stad leefbaar. Met de aanpak Ontwikkelbuurten kijken we veel nadrukkelijker naar de noden in verschillende buurten en op basis daarvan investeren we in die plekken waar de nood het hoogst is. In het coalitieakkoord is € 10 miljoen per jaar beschikbaar gesteld voor de ontwikkelbuurten in de stadsdelen Noord, Nieuw-West en Zuidoost. Deze middelen maken het mogelijk dat parallel aan de plannen voor de langere termijn er per direct sociale en fysieke verbeteringen in de buurten tot stand komen.

Toeristenbelasting en vermakelijkhedenretributie

Met deze voorjaarsnota wordt ook invulling gegeven aan de opdracht uit het coalitieakkoord om de bijdrage van bezoekers met € 105 miljoen te verhogen. Na een uitgebreide consultatie heeft het college besloten om voor verblijf in hotels naast het percentage toeristenbelasting van 7% vanaf 2020 ook een vast bedrag van € 3 per persoon per overnachting in te voeren (vaste voet). Voor verblijf op campings wordt deze vaste voet € 1. De vaste voet wordt alleen over de eerste 21 dagen berekend per verblijf. Kinderen tot 16 jaar worden vrijgesteld van de toeristenbelasting. Voor verblijf in woningen (particuliere vakantieverhuur, Bed&Breakfast en Short Stay) gaat de bestaande heffing van 7 naar 10%. Tevens wordt voorgesteld de bestaande tarieven voor vermakelijkhedenretributie (VMR) in 2020 te wijzigen van € 0,66 naar € 1,50 per persoon. Dit tarief wordt vanaf 2020 ook geheven voor gidsrondleidingen en voor betaalde evenementen en festivals in de openbare ruimte en het groen.

Gemaakte keuzes

Naast eerder genoemde dekkingsbronnen, doen we nog een aantal dingen om dit allemaal mogelijk te maken. We gebruiken de extra ruimte in het VEF (€ 50 miljoen), zoals opgenomen in de Meerjarenprognose (MPG) 2019. Deze extra ruimte komt voort uit hogere grondopbrengsten in 2018 dan eerder geraamd. Daarnaast kiezen we ervoor de investering in de Javabrug (€ 135 miljoen) niet langer te dekken uit het VEF, maar deze toe te voegen en mee te laten lopen in het meerjareninvesteringsprogramma (MIP). Ook verhogen we per 2020 de kostendekkendheid van de kansspelvergunningen, vergunningen openbare ruimte, omgevingsvergunningen, onderdelen van burgerzaken, horecavergunningen en evenementenvergunningen. In totaal verhogen we daarmee de opbrengsten structureel met € 8,7 miljoen vanaf 2020. Daarmee proberen we de lastenverhoging voor inwoners van Amsterdam, zoals in het coalitieakkoord afgesproken, zoveel als mogelijk te beperken.

Het blijft vooralsnog nodig om 25% van de compensatie voor de toekomstige loon- en prijsontwikkeling voor zowel lonen, materieel en subsidies in de jaren 2021 en 2022 in te houden. Tot slot houden we 50% van de nominale compensatie voor de prijsontwikkeling in 2020 in. Voor de jaren 2021 en 2022 blijft deze op 75% staan en vanaf 2023 is de prijscompensatie volledig gedekt in de begroting.

Organisatie

Ruim vier jaar na de grootschalige reorganisatie (2015) denken wij dat het moment daar is om een stap te zetten met de doorontwikkeling en rationalisering van de gemeentelijke organisatie. De afgelopen jaren is de organisatie meegegroeid met de rest van de stad. Dat is begrijpelijk en tegelijk ontstaan er dan (zoals in iedere groeiende organisatie) onvoorziene en ongewenste inefficiënties en dubbelingen. Ook ontstaan nieuwe inzichten over hoe het werk slimmer ingericht kan worden, bijvoorbeeld door mogelijkheden die digitalisering biedt. Wij zien mogelijkheden om te komen tot een netto besparing op de organisatie van € 5 miljoen in 2020, € 20 miljoen in 2021, € 35 miljoen in 2022 en € 51 miljoen structureel vanaf 2023. De uitvoeringscapaciteit van de gemeente wordt hierbij zoveel mogelijk ontzien. Bij de Begroting 2020 wordt een eerste uitwerking op hoofdlijnen voorgelegd.

Tot slot

In de voorjaarsnota ligt automatisch het accent op beleidsarme wijzigingen (viermaandsmutaties) en beleidsintensiveringen en –extensiveringen (bestuurlijke keuzes). Dat betekent dat wat niet genoemd wordt, onderbelicht blijft. Dit is daarmee niet minder belangrijk. De uitvoering van het coalitieakkoord is over de volle breedte opgestart of al in volle gang. We zijn ons er van bewust dat we er daarmee nog niet zijn. Wel zijn wij van mening dat we een belangrijke stap zetten met de voorgenomen plannen die ten grondslag liggen aan deze voorjaarsnota en de voorstellen die wij voorleggen aan de raad. Het werk is niet af en nooit klaar. We blijven ons daarom met volle kracht inzetten voor die rechtvaardige, verbonden, vrije, duurzame en democratische stad.

2

Financiële hoofdlijnen

2 Financiële hoofdlijnen

De gemeenteraad en het college besluiten op verschillende momenten in het jaar over de begroting, en over bijstellingen van de begroting. We hebben met elkaar afgesproken dat we daarbij één hoofdbesluitvormingsmoment in het jaar hanteren: de voorjaarsnotabesluitvorming.[1] Dit betekent dat we in het voorjaar integraal kijken naar onze bestaande budgetten en onze ambities, en dat we deze bijstellen waar dat nodig is. De uitkomst van de voorjaarsnotabesluitvorming is opgenomen in voorliggend boekwerk: de Voorjaarsnota 2019.

De voorjaarsnota heeft een tweeledig karakter. Ten eerste is de voorjaarsnota een **uitvoeringsrapportage** waarmee inzicht wordt gegeven in de uitvoering van het bestaande beleid. In dit onderdeel wordt dus ingegaan op de mate waarin de uitvoering van reeds vastgestelde beleid in de pas loopt met de middelen die daarvoor zijn opgenomen in de begroting. Dit betreft het beleidsarme deel van de voorjaarsnota, waarbij aanpassingen in de begroting worden gedaan zonder dat daar bestuurlijke of beleidsmatige keuzes aan ten grondslag liggen.
Ten tweede bestaat de voorjaarsnota uit **de bestuurlijke keuzes**. In dit onderdeel wordt ingegaan op de voorstellen om het beleid aan te passen. Deze voorstellen zijn nodig om beleidsarme tegenvallers op te vangen of om nieuwe ambities vorm te geven. Dit betreft dus het beleidsmatige deel van de voorjaarsnota.

Het eerste deel – de uitvoeringsrapportage – wordt van oudsher de 'viermaandsrapportage' genoemd. Het tweede deel – het deel met de bestuurlijke keuzes – wordt van oudsher de 'kadernota' genoemd.
Voor beide delen geldt dat het om meerjarige begrotingswijzigingen gaat, dus dat de begroting in het lopende jaar (2019) en meerjarig (van 2020 tot en met 2023) wordt aangepast. Daarbij is het uitgangspunt een sluitende begroting. Het college heeft de taak om tijdens de integrale besluitvorming te komen tot een meerjarig sluitend financieel beeld, met inachtneming van alle actuele ontwikkelingen, verwachtingen en wensen. De begrotingsstanden vanaf 2020 vormen de kaders voor de Begroting 2020 die in september 2019 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Viermaandsrapportage

De viermaandsrapportage geeft inzicht in de uitvoering van de lopende begroting. Het geeft antwoord op de vraag in hoeverre de realisatie tot dusver, en de verwachtingen over het gehele jaar als gevolg daarvan, in de pas lopen met de door de raad vastgestelde begroting. Of in andere bewoordingen: welke onvermijdelijke financiële afwijkingen (mee- en tegenvallers) ten opzichte van de begroting doen zich voor terwijl er geen wijziging in beleid optreedt?
Dit betekent ook dat uit de viermaandsrapportage volgt dat er sprake kan zijn van meerjarige afwijkingen, of van afwijkingen die zich pas vanaf 2020 of later voordoen.

Bestuurlijke keuzes

De (meerjarige) mee- en tegenvallers in de viermaandsrapportage zijn bepalend voor de budgettaire ruimte voor de bestuurlijke keuzes. Bestuurlijke keuzes zijn wijzigingen van de begroting voortkomend uit intensivering of extensivering van beleid. Het betreffen dus geen mee- of tegenvallers doordat de uitvoering afwijkt van de begroting, maar afwijkingen als gevolg van beleidswijzigingen.

1 Deze afspraak is vastgelegd in de beleidsnota Planning en Control die is vastgesteld door de raad, en in de Financiële Samenwerkingsafspraken zoals vastgesteld binnen het college (i.c. samenwerkingsafspraak #2).

Het onderscheid tussen de viermaandsrapportage en de bestuurlijke keuzes komt terug in hoofdstuk 3. In dat hoofdstuk wordt per begrotingsprogramma en per onderliggende programmaonderdelen gepresenteerd welke meerjarige begrotingswijzigingen zich voordoen, waarbij wordt aangegeven welke wijzigingen beleidsarme viermaandsmutaties zijn en welke wijzigingen beleidsmatige bestuurlijke keuzes.
In hoofdstuk 1 van deze voorjaarsnota zijn de bestuurlijke hoofdlijnen aan de orde gekomen. Hierin is uiteengezet wat de beleidsmatige gevolgen zijn van de keuzes die zijn gemaakt om te komen tot een meerjarig sluitende begroting. In dit hoofdstuk – de financiële hoofdlijnen - wordt op hoofdlijnen een overzicht gegeven van de budgettaire kant van de besluitvorming. Daarbij ligt de focus op de bestuurlijke relevante ontwikkelingen en voorstellen. In hoofdstuk 3 is gedetailleerd terug te vinden welke aanpassingen in de begroting zich voordoen.

We beginnen dit hoofdstuk met een uiteenzetting van de budgettaire gevolgen van de ontwikkelingen die zich voordoen en de bestuurlijke keuzes die in deze voorjaarsnota worden gemaakt om te komen tot een meerjarig sluitende begroting (paragraaf 2.1). Vervolgens wordt inzicht gegeven in de gevolgen die deze ontwikkelingen en keuzes hebben voor de solvabiliteit en de schuldpositie (paragraaf 2.2) en voor de weerstandscapaciteit (paragraaf 2.3) van de gemeente Amsterdam.

2.1 Het financiële beeld

In onderstaande tabel 2.1 zijn de meerjarige saldorelevante ontwikkelingen ten opzichte van de Begroting 2019 opgenomen die volgen uit deze voorjaarsnota. De tabel bestaat uit enkele onderdelen:
1. Het startsaldo;
2. De algemene dekkingsmiddelen;
3. De investeringen;
4. Ontwikkelingen en bestuurlijke keuzes per begrotingsprogramma;
5. Generieke maatregelen;
6. De reserve Meerjarige intertemporele compensatie.

Tezamen laten deze onderdelen in elk jaar een precies sluitende begroting zien. Onder de tabel worden de verschillende ontwikkelingen en keuzes per onderdeel toegelicht.
Daarbij geldt voor de ontwikkelingen en bestuurlijke keuzes per programma (onderdeel 4 in de tabel) dat dit de bestuurlijk relevante wijzigingen betreffen. In hoofdstuk 3 van deze voorjaarsnota is het financiële totaalbeeld per programma en programmaonderdeel opgenomen. De totalen per programma in hoofdstuk 3 sluiten niet aan bij de cijfers die hier worden gepresenteerd omdat in hoofdstuk 3 alle mutaties zijn opgenomen, dus ook de beleidsarme technische mutaties.

Om een voorbeeld te geven: indien er budget wordt geschoven tussen programma's omdat personeel overgaat van het ene programma naar het andere, dan heeft dit gevolgen voor het totaal aan lasten in deze programma's. De verschuiving en de gevolgen ervan is terug te zien in hoofdstuk 3 van deze voorjaarsnota, maar niet in deze financiële hoofdlijnen omdat het om een technische mutatie gaat.

Tabel 2.1 Financieel overzicht 2019 – 2023 (bedragen x € 1 miljoen)

	I/S	2019	2020	2021	2022	2023	Struc
1. BEGINSALDO		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**-1,2**	***-1,2***
Saldo Begroting 2019	S	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	*0,0*
Extrapolatie	S					-1,2	*-1,2*
2. ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN		**-11,8**	**43,8**	**-37,7**	**-22,3**	**-25,1**	***-25,1***
Invullen stelpost BCF	S			-33,8	-33,8	-33,8	*-33,8*
Gemeentefonds	S	-23,8	-13,4	-17,3	-15,7	49,8	*49,8*
Areaalontwikkeling	S		-8,5	-10,1	-8,5	-11,8	*-11,8*
In te vullen bezuinigingen coalitieakkoord	S		-2,0	-18,0	-18,0	-18,0	*-18,0*
Nominale ontwikkeling	S		15,6	11,2	17,1	-32,2	*-32,2*
Belastingen	S	19,5	30,7	0,8	1,0	1,2	*1,2*
Dividend deelnemingen	S	2,2	-2,3	4,2	8,6	1,8	*1,8*
Renteresultaat	S	22,8	22,5	25,2	26,6	14,7	*14,7*
Rekeningresultaat 2018	I	-35,9					*0,0*
Erfpacht	S	3,4	1,2	0,1	0,4	3,2	*3,2*
3. INVESTERINGEN		**22,5**	**39,4**	**14,1**	**-4,6**	**-13,6**	***-35,0***
Actualisatie kapitaallasten bestaande investeringen	S	22,5	25,7	17,3	9,2	16,2	*16,2*
Nieuwe investeringen boven activeringsgrens	S			-2,6	-15,8	-31,8	*-51,1*
Nieuwe investeringen onder activeringsgrens	I		13,6	-0,6	1,9	2,1	*0,0*

	I/S	2019	2020	2021	2022	2023	Struc
4. BEGROTINGSPROGRAMMA'S		**-59,2**	**-53,7**	**-18,7**	**-2,2**	**-2,3**	***1,5***
Programma 1 Veiligheid		0,1	-16,6	-7,5	-6,1	-3,6	*-3,6*
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat		-64,1	-108,5	-28,2	5,9	-8,9	*0,0*
Programma 3 Economie		0,0	-2,6	0,5	0,5	0,5	*0,5*
Programma 4 Kunst, cultuur en erfgoed		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	*-4,0*
Programma 5 Onderwijs		6,4	-3,4	-6,0	-2,4	-1,5	*-1,5*
Programma 6 Sport		-2,6	-0,6	0,0	0,0	0,0	*0,0*
Programma 7 Werk, inkomen en participatie		7,1	10,4	-1,7	0,1	5,8	*5,8*
Programma 8 Volksgezondheid, jeugd en zorg		-46,3	-31,2	-5,6	4,5	8,1	*8,1*
Programma 9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening		-6,0	-10,4	-6,2	-4,7	-2,2	*-1,6*
Programma 10 Grond		51,4	101,7	36,2	0,6	-0,4	*-0,4*
Programma 11 Wonen en groen		0,8	-0,2	-0,3	-0,3	0,0	*-1,7*
Programma 12 Moderne open overheid		-0,1	0,1	0,2	-0,1	0,0	*0,0*
Programma B Bestuur en organisatie		-0,2	1,8	-0,2	-0,1	0,0	*0,0*
5. GENERIEKE MAATREGELEN			**13,7**	**28,7**	**33,7**	**44,7**	***59,7***
Besparing op de organisatie	*S*		5,0	20,0	35,0	51,0	*51,0*
Aanvullen frictiekostenreserve	*I*				-10,0	-15,0	*0,0*
Verhogen kostendekkendheid leges	*S*		8,7	8,7	8,7	8,7	*8,7*
6. MEERJARIGE INTERTEMPORELE COMPENSATIE		**30,9**	**-37,4**	**13,7**	**-4,7**	**-2,5**	***0,0***
Reserve Meerjarige intertemporele compensatie	*I*	30,9	-37,4	13,7	-4,7	-2,5	*0,0*
Saldo Voorjaarsnota 2019		**-11,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	***0,0***

2.1.1 Beginsaldo

Saldo Begroting 2019

Op 8 november 2018 heeft de gemeenteraad de Begroting 2019 vastgesteld. Het meerjarige budgettaire saldo uit de Begroting 2019 is de laatst vastgestelde begrotingsstand en daarmee het uitgangspunt voor het budgettaire beeld van de Voorjaarsnota 2019. De Begroting 2019 sluit in alle jaren exact op 0.

Extrapolatie

Bij de voorjaarsnota wordt zoals gebruikelijk een extra jaarschijf toegevoegd aan de begroting. Dit betekent dat van alle budgetten en inkomsten is gekeken of deze bij ongewijzigd beleid vanuit 2022 moeten worden doorgetrokken naar 2023. Per saldo levert de extrapolatie een nadeel op van € 1,2 miljoen.

2.1.2 Algemene dekkingsmiddelen

Ten aanzien van de algemene dekkingsmiddelen (die hieronder worden toegelicht) geldt dat het college in de financiële samenwerkingsafspraken heeft vastgelegd dat de ontwikkelingen in het lopende jaar (in dit geval 2019) ten gunste of ten laste komen van het rekeningresultaat. Dit betekent dat de voor 2019 geraamde ontwikkeling in de algemene dekkingsmiddelen (van per saldo € 11,8 miljoen negatief) geen onderdeel uitmaakt van de budgettaire opgave, maar uiteraard wel zijn weerslag heeft op het begrotingssaldo in 2019.

Invullen stelpost BTW-compensatiefondsuitkering

In de Begroting 2019 is de uitkering die Amsterdam ontvangt vanuit het gemeentefonds neerwaarts bijgesteld. Deze verlaging kwam onder andere door een verandering in de berekening van het BTW-compensatiefonds (BCF). Omdat het ministerie van BZK, de VNG en de toezichthouder (de provincie) aangaven dat gemeenten deze weggevallen ruimte deels in de begroting mogen opnemen als structurele dekking, hebben we bij de Begroting 2019 gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een (negatieve) stelpost van € 33,8 miljoen structureel vanaf 2021 op te nemen.

Gemeentefonds

Ieder jaar worden door het ministerie van BZK drie zogenoemde circulaire gepubliceerd (de meicirculaire, de septembercirculaire en de decembercirculaire) waarin wordt aangegeven wat de ontwikkeling is van het gemeentefonds. Dit wordt vervolgens doorgerekend zodat duidelijk is wat de gevolgen zijn voor de uitkering die Amsterdam ontvangt uit het gemeentefonds.

De in de Begroting 2019 opgenomen inkomsten uit het gemeentefonds zijn gebaseerd op de Meicirculaire 2018. Inmiddels zijn de Septembercirculaire 2018 en de Decembercirculaire 2018 gepubliceerd door het ministerie van BZK. De raming van de uitkering uit het gemeentefonds die Amsterdam ontvangt is geactualiseerd op basis van de informatie uit deze twee circulaires.

Voor de jaarschijven 2019 tot en met 2022 die reeds in de Begroting 2019 waren opgenomen, laat de actualisatie van de gemeentefondsraming een negatief beeld zien van € 23,8 miljoen in 2019, € 13,4 miljoen in 2020, € 17,3 miljoen in 2021 en € 15,7 miljoen in 2022. Doordat de jaarschijf 2023 nu voor het eerst in de raming van de gemeentefondsuitkering wordt opgenomen ontstaat voor 2023 een positief beeld van € 49,8 miljoen.

Tabel 2.2 Ontwikkeling gemeentefondsuitkering (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Accres	0	-1,3	-2,6	-1,3	79,2
Actualisering eigen verdiencapaciteit	-21,4	-21,7	-21,9	-22,1	-24,2
Actualisering indicatoren verdeelmodel	1,8	-0,3	-0,8	0	5,3
Opschalingskorting Rutte II					-9,1
Taakmutaties	2,4	2,4	2,5	2,6	2,4
Overige algemene ontwikkelingen	-4,0	1,6	-0,8	-0,3	-4,1
Integratie- en decentralisatie-uitkeringen	6,6	6,5	3,6	3,6	1,7
Subtotaal	**-14,6**	**-12,8**	**-20,0**	**-17,5**	**51,1**
Verrekening in areaalsystematiek		0,3	0,8	0,0	-5,3
Doorvertaling in lastenbudgetten	-9,2	-8,9	-6,1	-6,1	-4,1
Stelpost verrekening BCF		8,0	8,0	8,0	8,0
Totaaleffect	**-23,8**	**-13,4**	**-17,3**	**-15,7**	**49,8**

Via de normeringssystematiek groeit het gemeentefonds mee met de uitgaven op de Rijksbegroting. Als gevolg van de inflatie en de groei van Nederland kent de Rijksbegroting een door de jaren heen stijgende trend. Maar als het Rijk bezuinigt dan kan het gemeentefonds ook krimpen. Deze mutaties van het gemeentefonds vallen onder de noemer accres. Ten opzichte van 2022 groeit de Rijksbegroting in 2023. Omdat 2023 nu voor het eerst aan de raming van de gemeentefondsuitkering wordt toegevoegd, laat het beeld een positief accres zien. Het accres kent zijn oorsprong dus in de mate waarin loon- en prijsontwikkeling worden gecompenseerd in de Rijksbegroting.

In de verdeling van het gemeentefonds wordt rekening gehouden met de eigen verdiencapaciteit van een gemeente. De gemeentefondsuitkering wordt daarom verlaagd met het de OZB-inkomsten die een gemeente kan genereren wanneer zij het gemiddelde OZB-tarief hanteert. Doordat de WOZ-waarden in Amsterdam zijn gestegen, wordt een hoger bedrag aan eigen verdiencapaciteit berekend dan in de vorige raming. Dit levert een nadeel voor Amsterdam op dat oploopt van € 21,4 miljoen in 2019 tot € 24,2 miljoen in 2023. Doordat het OZB-tarief in Amsterdam onder het gemiddelde ligt, wordt dit nadeel niet volledig goedgemaakt door hogere OZB-inkomsten. De systematiek van het gemeentefonds houdt echter geen rekening met de Amsterdamse inkomsten uit erfpacht.

De actualisatie van de indicatoren op basis waarvan het gemeentefonds wordt verdeeld, levert voor 2019 een voordeel op van € 1,8 miljoen. Voor 2020 en 2021 volgt een beperkt nadeel en in 2023 is er een voordeel van € 5,3 miljoen. Door de bank genomen groeit Amsterdam harder dan de andere Nederlandse gemeenten. Daardoor ontvangt Amsterdam een steeds groter deel van het gemeentefonds. De extra middelen die Amsterdam ontvangt doordat het harder groeit dan het Nederlands gemiddelde noemen we de relatieve groeicompensatie. Deze compensatie komt met name tot uiting in het positieve effect van € 5,3 miljoen in 2023. In de jaren 2019 tot en met 2022 betreft de mutatie een bijstelling van de relatieve groeicompensatie. Zoals in de areaalsystematiek is beschreven, wordt de relatieve groeicompensatie verrekend met de stelpost areaalontwikkeling. Hierop staan middelen gereserveerd om de budgetten in de begroting te compenseren voor de groei van de stad.

Verder zorgt een aantal taakmutaties voor een stijging van de algemene uitkering. Deze mutaties hangen samen met een specifieke taak die Amsterdam moet uitvoeren zoals het Rijksvaccinatieprogramma waarvoor Amsterdam vanaf 2019 jaarlijks € 1,4 miljoen ontvangt. Volgens de bestendige gedragslijn worden deze taakmutaties samen met de mutaties op de integratie- en decentralisatie-uitkeringen direct meerjarig (budgettair neutraal) verwerkt in de betreffende programma's. Daarmee hebben deze extra inkomsten geen effect op het saldo van de begroting en leveren geen extra begrotingsruimte op.

Tot slot wordt de raming van de gemeentefondsuitkering opwaarts bijgesteld door rekening te houden met de verwachte jaarlijkse ontvangst als gevolg van de verrekening met het BTW-compensatiefonds (BCF) van het Rijk. Hiervoor is ingegaan op de stelpost die bij de Begroting 2019 is gevormd voor het BCF en bij deze voorjaarsnota moet worden ingevuld.
De toezichthouder (provincie) heeft aangegeven dat het in de lijn der verwachting ligt dat het gemeenten wordt toegestaan om voor de komende jaren rekening te houden met de verwachte verrekening die plaatsvindt tussen het BCF en het gemeentefonds. Voor Amsterdam betekent dit een jaarlijkse incidentele ontvangst van € 8 miljoen. Overigens betekent het rekening houden met verwachte inkomsten wel een risico: ontvangt Amsterdam geen of minder uit hoofde van de verrekening, dan moet de stelpost van € 8 miljoen met andere middelen worden ingevuld.

Areaalontwikkeling

Voor de groei van de stad heeft Amsterdam sinds enkele jaren de areaalsystematiek. Dit betekent dat een deel van de uitgaven in de begroting is aangewezen als uitgaven die meebewegen met groei (of krimp). Het is een eenvoudig model om inzichtelijk te maken hoe het uitgavenniveau van de stad meebeweegt met groei en krimp van het aantal inwoners, woningen en drukte in de stad. Het college neemt jaarlijks bij de voorjaarsnota deze areaaleffecten op in het uitgavenkader van het volgende begrotingsjaar. De vastgestelde areaalsystematiek kent als uitgangspunt dat de areaaleffecten structureel en als onvermijdelijkheid worden opgenomen in de meerjarenraming.

De areaaleffecten worden in ieder geval gedekt uit de relatieve groeicompensatie in de uitkering uit het gemeentefonds. De middelen die tot nu toe zijn gereserveerd voor de dekking van de areaalontwikkeling staan gereserveerd op een aparte stelpost.

Tabel 2.3 Areaalontwikkeling (bedragen x € 1 miljoen)

	2020	2021	2022	2023
Beschikbare stelpost areaalontwikkeling	0,3	7,7	17,0	17,0
Verrekening relatieve groeicompensatie gemeentefonds	-0,3	-0,8	0,0	5,3
Subtotaal	**0,0**	**6,9**	**17,0**	**22,3**
Areaalontwikkeling 2020-2023	8,5	17,0	25,5	34,0
Benodigde actualisatie	**8,5**	**10,1**	**8,5**	**11,8**

De meerjarige reservering voor het opvangen van areaaleffecten is ontoereikend. Om de areaaleffecten (meerjarig) te kunnen opvangen, is € 8,5 miljoen nodig in 2020, € 10,1 miljoen in 2021, € 8,5 miljoen in 2022 en € 11,8 miljoen vanaf 2023.

Nog in te vullen bezuinigingen uit het coalitieakkoord

In het coalitieakkoord is een deel van de financiële ruimte gecreëerd door een bezuiniging in te boeken die nog ingevuld moet worden. Dit betekent dat een bedrag van € 15 miljoen structureel vanaf 2021 moet worden ingevuld.
Daarnaast is in het coalitieakkoord financiële ruimte gecreëerd (€ 2 miljoen in 2020, structureel € 3 miljoen vanaf 2021) door te besparen op processen en ondersteuning te vereenvoudigen en te optimaliseren.
Omdat reeds met ingang van 2020 besparingen zijn ingeboekt, wordt de invulling van deze bezuinigingen betrokken bij de Voorjaarsnota 2019. Het invullen van deze bezuinigingen loopt mee in de besparing op de organisatie die bij deze voorjaarsnota wordt voorgesteld (zie paragraaf 2.1.5).

Nominale ontwikkeling

De begroting van Amsterdam is in constante prijzen. Dit betekent dat de uitgaven in de begrotingsprogramma's worden gepresenteerd op het huidige prijspeil; er is in de uitgaven voor komende jaren nog geen rekening gehouden met loon- en prijsstijgingen (nominale ontwikkeling). Om deze op te kunnen vangen, hebben we een meerjarige reservering opgenomen in de begroting. Jaarlijks wordt deze reservering geactualiseerd bij de voorjaarsnota, gebaseerd op de meest actuele gegevens van het Centraal Planbureau (CPB). Hiervoor worden de cijfers uit het concept Centraal Economisch Plan gebruikt.

In de ramingen van het CPB is de verwachte loonontwikkeling flink neerwaarts bijgesteld, terwijl de prijsontwikkeling iets hoger wordt geraamd. Dit zorgt er per saldo voor dat we een lagere stijging van de uitgaven die we doen verwachten dan waar in de begroting rekening mee werd gehouden.

Dit levert een voordeel op van € 10,6 miljoen in 2020, € 6,1 miljoen in 2021 en € 12 miljoen in 2022. Vanaf 2023 moet er € 37,5 miljoen worden ingepast. Dit komt omdat de jaarschijf 2023 bij deze voorjaarsnota wordt toegevoegd aan de meerjarenbegroting en dus ook de nominale ontwikkeling. Omdat ook de gemeentefondsuitkering voor 2023 is toegevoegd, is daarin ruimte opgenomen voor de nominale ontwikkeling (zie de passage over het gemeentefonds hiervoor).

Om te komen tot een sluitende begroting wordt voorgesteld om de prijsontwikkeling die verwacht wordt voor 2020 voor de helft in te houden. Dit betekent dat de stijging van de lonen en de subsidies volledig wordt toegekend, maar dat de nominale ontwikkeling van de prijsgevoelige uitgaven in de begroting voor de helft worden gecompenseerd.

Tabel 2.4 Nominale ontwikkeling (bedragen x € 1 miljoen)

	2020	2021	2022	2023
Actualisatie nominale ontwikkeling	10,6	6,1	12,0	-37,5
Inhouden 50% nominale compensatie 2020 materieel	5,0	5,1	5,1	5,3
Effect tov huidige begroting	**15,6**	**11,2**	**17,1**	**-32,2**

Overigens is de reservering van de toekomstige loon- en prijsontwikkeling in de begroting (en ook de actualisatie ervan) gebaseerd op 75% nominale compensatie in 2021 en 2022. In het coalitieakkoord is de reservering voor nominale ontwikkeling opgehoogd, maar omdat er onvoldoende dekking voorhanden was is voor 2021 en 2022 een reservering van 75% van de benodigde ontwikkeling opgenomen. Daarbij is wel het uitgangspunt opgenomen om de nominale ontwikkeling volledig te compenseren. Dit uitgangspunt blijft ongewijzigd: bij de Voorjaarsnota 2020 is het vertrekpunt om middelen vrij te maken om de nominale ontwikkeling voor 2021 en 2022 naar 100% te verhogen. Structureel vanaf 2023 is met deze voorjaarsnota de reservering voor nominale ontwikkeling volledig opgenomen in de begroting.

Belastingen

De belastingopbrengsten worden meerjarig opwaarts bijgesteld. Voor 2019 zijn de verwachte meeropbrengsten ten opzichte van de begroting € 19,5 miljoen. Dit betreft € 19 miljoen aan toeristenbelasting en € 0,5 miljoen aan OZB. Dit laatste komt doordat er in 2018 3.500 meer woningen zijn gerealiseerd dan begroot, zodat er meer OZB binnen komt. Vanaf 2020 neemt de opbrengst aan OZB nog iets verder toe doordat rekening wordt gehouden met de groei van het aantal woningen de komende jaren (conform de systematiek zoals die sinds 2016 wordt toegepast). Dit zorgt voor een hogere OZB-opbrengst van € 0,7 miljoen in 2020, € 0,8 miljoen in 2021, € 1 miljoen in 2022 en € 1,2 miljoen structureel vanaf 2023.

Daarnaast wordt een beleidsmatige aanpassing voorgesteld ten aanzien van de toeristenbelasting en vermakelijkhedenretributie (VMR). In het coalitieakkoord is een verhoging van de inkomsten uit de toeristenbelasting en vermakelijkhedenretributie opgenomen. Deze verhoging betreft € 75 miljoen in 2020 en € 105 miljoen structureel vanaf 2021. Voorgesteld wordt voor de infasering in 2020 teniet te doen. Oftewel, de inkomsten uit de toeristenbelasting en VMR worden in de begroting met € 30 miljoen verhoogd in 2020.

Dividend deelnemingen

De dividendinkomsten (het resultaat op deelnemingen) worden jaarlijks bij de voorjaarsnota bijgesteld. De wijziging in de dividendinkomsten is het gevolg van aanpassingen in de begrote dividendinkomsten bij verschillende deelnemingen. Per saldo zorgt dit voor een nadeel in 2020 (van € 2,3 miljoen), in de jaren daarna zijn er hogere inkomsten.

De grootste wijzigingen doen zich voor in de dividendraming van AEB, Alliander, het GVB en Schiphol. AEB keert in 2019 (over 2018) geen dividend uitkeren omdat het 2018 heeft afgesloten met negatieve cijfers, met name als gevolg van operationele problemen. In 2020 wordt hoogstwaarschijnlijk ook geen dividend uitgekeerd, daarna verwacht AEB herstel. Vanaf 2023 moet het herstel zijn afgerond en is de verwachting dat AEB weer voldoet aan de gebruikelijke dividenduitkering van € 5 miljoen.

Alliander keert in 2019 een eenmalig hoger dividend uit van € 7,8 miljoen door de verkoop van dochter Allago. Daarnaast wordt de jaarlijks begrote dividenduitkering vanaf 2020 verhoogd met € 0,5 miljoen door de aanhoudende meevallers van de afgelopen jaren.

Het GVB keert dividend uit als er meer dan € 90 miljoen eigen vermogen is opgebouwd. Het dividend is dan 6% hiervan. Momenteel staan de resultaten van het GVB sterk onder druk en zijn de tekorten in het Amsterdamse OV-domein aanzienlijk, mede als gevolg van hoge onderhoudskosten en achterstallig onderhoud. Dit vergt uitgaven bij het GVB waardoor het eigen vermogen daalt en de kans zeer gering is dat er dividend wordt uitgekeerd in de jaren 2020 tot en met 2022. Het niet uitkeren van dividend is ongebruikelijk en de gemeente en het GVB verwachten dat vanaf 2023 weer € 5 miljoen dividend wordt uitgekeerd.

Het jaarlijks dividend dat de gemeente vanuit Schiphol ontvangt is begroot op € 25 miljoen. In 2019 valt het dividend € 1,6 miljoen lager uit vanwege een lager resultaat in 2018. Voor de jaren 2020 tot en met 2022 wordt hoger dividend verwacht, in lijn met het tactisch plan van Schiphol. In 2020 zorgt dit voor € 4,6 miljoen hoger dividend, in 2021 voor € 10 miljoen en in 2022 voor € 14,4 miljoen. Voor 2023 en verder is de begrote reeks van € 25 miljoen realistisch.

Renteresultaat

Bij de voorjaarsnota wordt het renteresultaat meerjarig geactualiseerd. Het renteresultaat komt hoger uit dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Dit zorgt voor een meevaller van € 19,5 miljoen in 2020, aflopend tot € 4,7 miljoen structureel vanaf 2023. De stijging van het renteresultaat komt met name door de afgenomen stijging van de externe schuld (zie paragraaf 2.2) en daaraan verbonden rentelasten en de renterisicobuffer. Ook voor het lopende jaar wordt een meevaller verwacht op het renteresultaat (van € 22,8 miljoen), deze leidt echter niet tot begrotingsruimte, maar wordt zoals afgesproken in het coalitieakkoord toegevoegd aan de Algemene Reserve (deze toevoeging wordt aan het eind van het jaar gedaan).

De afgelopen jaren zien we dat de meerjarige schuldprojectie erg hoog is, terwijl deze stijging zich niet daadwerkelijk voordoet. De schuld stijgt wel, maar in veel minder sterke mate dan waar meerjarig in de begroting rekening mee wordt gehouden. Dit komt onder meer door het zogenoemde planningsoptimisme: we denken meer te investeren dan we uiteindelijk realiseren. Daardoor doen investeringen zich later voor dan begroot, net als de kapitaallasten die hiermee gemoeid zijn. In deze voorjaarsnota spelen we in op dit planningsoptimisme. Door rekening te houden met het feit dat de lopende investeringen (investeringen waarover al eerder is besloten en waarvoor kapitaallasten zijn geraamd, maar welke nog niet (volledig) zijn gerealiseerd) ieder jaar op totaalniveau een vertraging laten zien, ontstaat een realistische schuldprojectie. De schuld stijgt minder snel en er zijn op totaalniveau minder kapitaallasten nodig. Als gevolg daarvan is ook sprake van een positiever renteresultaat. In de paragraaf over investeringen (2.1.3) wordt hier nader op ingegaan.

Daarnaast heeft een realistischere schuldraming ook gevolgen voor de raming van de renterisicobuffer. Met de renterisicobuffer houden we in de begroting rekening met het risico van hogere rentelasten door rentestijgingen. Door de renterisicobuffer kan een rentestijging tot 1%-punt in de markt worden opgevangen. Bij de raming van de meerjarige renterisicobuffer wordt ook rekening gehouden met het planningsoptimisme en de lagere schuld die daardoor ontstaat. Dit zorgt voor een verlaging van de raming van wat we nodig hebben als renterisicobuffer.

Tabel 2.5 Renteresultaat (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Actualisatie renteresultaat	22,8	19,5	20,2	17,6	4,7
Renterisicobuffer door lagere schuld		3,0	5,0	9,0	10,0
Totaaleffect renteresultaat	**22,8**	**22,5**	**25,2**	**26,6**	**14,7**

Rekeningresultaat 2018

Het resultaat over 2018 is € 35,9 miljoen negatief, zoals is gepresenteerd in het Jaarverslag 2018 dat 9 mei jl. is gepubliceerd. Het negatieve resultaat wordt ten laste gebracht van de Algemene Reserve.

Erfpacht

Voor de actualisatie van de meerjarenraming van erfpacht is de realisatie van het voorgaande jaar het vertrekpunt. Doordat het erfpachtresultaat in 2018 hoger is uitgekomen dan begroot verbetert ook de meerjarenraming. Dit zorgt voor een positieve bijstelling van het erfpachtresultaat van € 3,4 miljoen in 2019, € 1,2 miljoen in 2020, € 0,1 miljoen in 2021, € 0,4 miljoen in 2022 en € 3,2 miljoen in 2023.
Het erfpachtresultaat in 2018 is hoger uitgekomen doordat er meer grond in erfpacht is uitgegeven dan geraamd. Het hogere uitgifteniveau in 2018 heeft een structureel positief effect op de erfpachtresultaten van de komende jaren. De hogere verwachte stijging in 2023 ontstaat omdat in de begroting het jaar 2023 als extrapolatie van 2022 was opgenomen en nu op basis van het verwachte resultaat.

Overigens is het erfpachtresultaat met de nieuwe begrotingsindeling administratief geen onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen, maar onderdeel van programma 10 (Grond). In hoofdstuk 3 is het erfpachtresultaat dan ook terug te vinden in programmaonderdeel 10.2.

2.1.3 Investeringen

Ten aanzien van de investeringen doen zich drie ontwikkelingen met een saldo-effect op de begroting voor:

- een actualisatie van de kapitaallasten van de bestaande investeringen. Dit zijn investeringen die al zijn afgerond (dus als bezit op onze balans staan) of investeringen waarover de gemeenteraad al heeft besloten maar die nog niet volledig zijn afgerond;
- een meerjarige actualisatie van de stelpost voor investeringen boven de activeringsgrens. In onze begroting hebben we een meerjarige stelpost voor de verwachte kapitaallasten behorend bij de investeringen die we volgens ons meerjarig investeringsprogramma (MIP) gaan doen. Op basis van de nieuwe investeringen die voor de jaren 2020-2023 worden voorzien (in andere woorden: een actualisatie van het MIP), wordt berekend hoeveel kapitaallasten opgenomen moeten worden in de begroting en in hoeverre een actualisatie van de stelpost die we daarvoor hebben nodig is;
- een actualisatie van de stelpost voor investeringen onder de activeringsgrens. In onze begroting hebben we een meerjarige stelpost voor investeringen die niet worden geactiveerd omdat deze daarvoor te klein zijn. Er zijn dus geen kapitaallasten voor deze investeringen, want deze worden rechtstreeks uit de exploitatie gedekt. Op basis van de nieuwe investeringen onder de activeringsgrens die voor de jaren 2020-2023 worden voorzien, wordt berekend in hoeverre de bestaande stelpost daarvoor toereikend is.

Actualisatie kapitaallasten

Bij het actualiseren van de kapitaallasten wordt gekeken naar de bestaande investeringen, dus investeringen waar in het verleden al over is besloten. Dit kunnen investeringen zijn die al helemaal zijn afgerond (geactiveerd), investeringen die nog lopen, of investeringen die dit jaar nog moeten starten.

Ten eerste wordt bij het actualiseren van de kapitaallasten gekeken naar de activastaat van de gemeente (alle activa van Amsterdam zijn sinds 2017 opgenomen in de zogenoemde vaste activa module, de VAM). Als bijvoorbeeld de afschrijvingstermijn van een activum in 2023 verloopt, zijn er geen kapitaallasten meer nodig voor dat activum.

Ten tweede wordt gekeken naar de projectplanning van de lopende investeringen. Op basis daarvan worden de kapitaallasten geactualiseerd van de investeringen in het MIP die nog niet zijn geactiveerd (want nog niet afgerond) maar waarover wel reeds is besloten door de gemeenteraad. Dit gebeurt op basis van de realisatiegegevens over 2018. Uit de realisatiegegevens over 2018 volgt dat het bestedingsritme van sommige investeringen wijzigt (waarmee ook het startpunt van de bijbehorende kapitaallasten wijzigt) of dat sommige investeringen zich voor een lager dan begroot bedrag gaan voordoen (waarmee de bijbehorende kapitaallasten lager uitvallen).

Per saldo leidt de actualisatie van de kapitaallasten op basis van de VAM en op basis van het MIP tot een meevaller van € 22,5 miljoen in 2019, € 25,7 miljoen in 2020, € 17,3 miljoen in 2021, € 9,2 miljoen in 2022 en € 16,1 miljoen in 2023.

Nieuwe investeringen boven de activeringsgrens

Ten aanzien van de nieuwe investeringen die moeten worden geactiveerd, zien we dat zich elk jaar ontwikkelingen voordoen met flinke budgettaire consequenties. De actualisatie van de meerjarige kapitaallasten die we denken nodig te hebben voor nieuwe investeringen valt vaak fors uit. Dit komt omdat het erg lastig blijkt om het investeringsritme van veel investeringen goed te voorspellen, maar ook omdat het niet op alle onderdelen goed lukt om meerjarig te ramen wat er nodig is. Op totaalniveau zien we dat dit ertoe leidt dat voor het eerstvolgende jaar te hoog wordt ingeschat wat er nodig is (het eerder genoemde planningsoptimisme). De gevolgen hiervan zijn groot, want niet alleen houden we hierdoor rekening met teveel kapitaallasten (die ingepast moeten worden en daarmee ten koste gaan van andere ambities), maar hierdoor ramen we ook een te hoge schuld.

Om deze reden zet het college stevig in op het verbeteren van de meerjarige raming van de investeringen. Het college wil toe naar een investeringskader, waarbij een maximum aan de totaalomvang van investeringen per jaar wordt gehanteerd, waarbij dit maximum wordt vertaald in investeringsplafonds per programma, en waarbij goede afspraken worden gemaakt over de bijbehorende spelregels.
Bij deze maxima houden we rekening met wat realistisch is (we corrigeren voor het planningsoptimisme), maar ook met de groei van de stad. Daarbij is het de bedoeling niet alleen de nieuwe investeringen te plafonneren, maar ook de mate van uitvoering van de bestaande investeringen.
De spelregels hebben betrekking op hoe om te gaan met bijbehorende exploitatielasten (zoals programmakosten, of beheer- en onderhoudskosten) en de mate waarin flexibiliteit kan worden ingepast zodat beter kan worden ingespeeld op niet voorziene ontwikkelingen. Dit betekent ook dat het financieel beleid dat we in Amsterdam hanteren (zoals vastgelegd in de betreffende beleidsnota's) op onderdelen aanpassingen vraagt. Het college gaat hierover graag in gesprek met de gemeenteraad en zal hiertoe voorstellen doen. Dit zal gebeuren richting de Voorjaarsnota 2020, voor zover mogelijk al parallel aan de behandeling van de Begroting 2020, zodat eventuele gewijzigde afspraken kunnen worden toegepast bij de Voorjaarsnota 2020.

Een verandering in de manier waarop we omgaan met nieuwe investeringen is niet van de ene op de andere dag geregeld. De veranderingen zullen stap voor stap worden ingezet. In deze voorjaarsnota wordt een eerste stap gezet door een totaalplafond voor onrendabele investeringen in 2020 vast te stellen (de rendabele investeringen kosten geen budgettaire ruimte, omdat de kapitaallasten daarvan niet uit de algemene middelen worden gedekt; deze zijn echter wel van invloed op de schuld van de gemeente omdat de investeringssom wel geleend moet worden). Bovendien wordt voor de jaren 2021 tot en met 2023 rekening gehouden met een realistische omvang van het totaal aan investeringen, zodat in de begroting meerjarig een realistisch inzicht wordt gegeven van wat er nodig is aan kapitaallasten.

Het totaalplafond voor onrendabele investeringen in 2020 wordt voorgesteld op € 447,5 miljoen. In onderstaande tabel is weergegeven wat de doorvertaling van dit totaalplafond naar investeringsplafonds per programma is.

Tabel 2.6 Investeringsomvang per programma in 2020 (onrendabele investeringen) (bedragen x € 1 miljoen)

	Investeringsplafond 2020
Programma 1 Veiligheid	6,0
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	139,9
Programma 4 Kunst, cultuur en erfgoed	44,5
Programma 5 Onderwijs	188,9
Programma 6 Sport	14,0
Programma 8 Volksgezondheid, jeugd en zorg	38,3
Programma 9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening	3,2
Programma 12 Moderne open overheid	6,2
Programma B Bestuur en organisatie	6,9

Voor het vaststellen van de plafonds per programma is gekeken naar de investeringsbehoefte en naar wat realistisch is (gelet op wat er is gerealiseerd in de afgelopen jaren). Bij de Begroting 2020 wordt, zoals gebruikelijk, per programma aangegeven welke investeringen in 2020 worden begroot. Dit gebeurt in de investeringsparagraaf van de Begroting 2020. De gemeenteraad stemt dan in met de investeringen voor 2020. Dat geldt overigens zowel voor de onrendabele als de rendabele investeringen.

Het investeringsplafond voor programma 4 (Kunst, cultuur en erfgoed) is een stuk hoger dan wat er de afgelopen jaren is gerealiseerd. Dit komt doordat bij de meerjarige investeringsplafonds rekening is gehouden met de voorgenomen investeringen in enkele grote projecten: een nieuw gebouw voor de Meervaart in Nieuw-West (2020 en 2022), de renovatie van het Amsterdam Museum (2021) en de bouw van een openbare bibliotheek op de Zuidas (OBA Next; 2020). In totaal gaat het om € 40,9 miljoen in 2020, € 47,4 miljoen in 2021 en € 80,5 miljoen in 2022.

In deze voorjaarsnota wordt voor de jaren na 2020 rekening gehouden met de kapitaallasten behorend bij een realistische investeringsomvang, maar er worden geen meerjarige investeringsplafonds per programma vastgesteld. Dit gebeurt begin volgend jaar, bij de Voorjaarsnota 2020, zodat de tussenliggende periode gebruikt kan worden voor het verder in kaart brengen van wat een realistische investeringsomvang is, rekening houdend met de groei van de stad.

De totaalomvang van de investeringen per jaar bepaalt met hoeveel toekomstige kapitaallasten we rekening moeten houden in de begroting. Daarbij houden we rekening met het planningsoptimisme, zoals aangegeven bij de passage over het renteresultaat. Het planningsoptimisme zorgt ervoor dat de realisatie van de investeringen per jaar lager zal zijn dan begroot. We zien dat komend jaar (2020) nog een groot deel van de investeringen waarover eerder is besloten moet worden gerealiseerd.

En dit uitstel zal zich ook voordoen bij investeringen waarvan we nu denken dat deze in 2020 worden gedaan. Bij elke voorjaarsnota en begroting zien we dat de planning van de lopende investeringen wordt uitgesteld. Dit leidt vervolgens tot meevallers in de kapitaallasten (kapitaallasten doen zich later voor dan gepland).

Door het repetitieve uitstel van investeringen ontstaat een 'boeggolf' van investeringen die naar later in de tijd worden verplaatst, terwijl wel rekening is gehouden met de bijbehorende kapitaallasten conform het oorspronkelijke investeringsritme. Dit betreft dus investeringen waarover reeds besloten is, waar vaak al een krediet voor geopend is, maar waarvan de realisatie later plaatsvindt dan gepland. Op deze wijze 'slepen' we een grote portefeuille aan kredietruimte met ons mee. In andere woorden: we houden op dit moment rekening met meer kapitaallasten in de begroting dan realistisch is, omdat veel investeringen trager tot stand komen dan begroot. In deze voorjaarsnota houden we bij het inpassen van de kapitaallasten rekening met de 'boeggolf'.

Per saldo zorgen bovenstaande ontwikkelingen ervoor dat we rekening houden met € 12,3 miljoen in 2021, € 30,3 miljoen in 2022 en € 48,2 miljoen in 2023 aan kapitaallasten. Afgezet tegen de beschikbare stelpost voor kapitaallasten zorgt dit ervoor dat de stelpost moet worden verhoogd met € 2,6 miljoen in 2021, € 15,8 miljoen in 2022 en € 31,8 miljoen in 2023.

Tabel 2.7 Actualisatie stelpost kapitaallasten (bedragen x € 1 miljoen)

	2020	2021	2022	2023
Benodigde kapitaallasten		12,3	30,3	48,2
Beschikbare stelpost		-9,7	-14,5	-16,4
Actualisatie stelpost kapitaallasten		**2,6**	**15,8**	**31,8**

Nieuwe investeringen onder de activeringsgrens

Investeringen moeten een minimale waarde hebben om geactiveerd te mogen worden. Voor investeringen met een economisch nut geldt een activeringsgrens van € 0,1 miljoen, voor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut is dit € 5 miljoen. Als een investering kleiner is dan de ondergrens, dan wordt de investering niet geactiveerd en 'afgelost' met kapitaallasten, maar wordt deze in één keer gedekt uit de exploitatie. Daarvoor is een meerjarige stelpost opgenomen in de begroting, die ieder jaar bij de voorjaarsnota wordt geactualiseerd op basis van een actualisatie van wat er meerjarig aan investeringen onder de activeringsgrens nodig is.

De actualisatie zorgt ervoor dat budgettaire ruimte ontstaat in 2020, 2022 en 2023. Voor 2021 moet de stelpost worden verhoogd.

Tabel 2.8 Actualisatie stelpost investeringen onder de activeringsgrens (bedragen x € 1 miljoen)

	2020	2021	2022	2023
Investeringen onder activeringsgrens	6,2	5,0	3,7	3,5
Beschikbare stelpost	-19,8	-4,4	-5,6	-5,6
Actualisatie stelpost investeringen onder act. grens	**-13,6**	**0,6**	**-1,9**	**-2,0**

2.1.4 Ontwikkelingen en bestuurlijke keuzes per programma

In de tabel over het financieel beeld (tabel 2.1) is in onderdeel 4 opgenomen welke substantiële afwijkingen (wijzigingen van minimaal € 1 miljoen) ten opzichte van de begroting zich voordoen per programma. Zoals eerder uiteengezet betreffen dit alleen de ontwikkelingen en keuzes die bestuurlijk relevant zijn, waardoor deze afwijkingen verschillen van wat in hoofdstuk 3 van deze voorjaarsnota wordt gepresenteerd.
Hieronder wordt per programma kort toegelicht welke ontwikkelingen zich voordoen en welke beleidsmatige keuzes worden voorgesteld.

Programma 1 – Veiligheid

Ondermijning
Voor de aanpak van ondermijning is het programma Ondermijning opgezet, waarbij in belangrijke mate wordt gesteund op bestaande gemeentelijke taken. Daarnaast wordt hiervoor een deel van de middelen die voor veiligheid zijn opgenomen in het coalitieakkoord ingezet. Er worden bij deze voorjaarsnota extra middelen vrijgemaakt voor het programma Ondermijning (€ 1 miljoen in 2019, € 3,2 miljoen in 2020 en € 2,4 miljoen structureel vanaf 2021.

Radicalisering
Voor radicalisering geldt dat het college de aanpak en het gemeentelijk team Radicalisering wil verstevigen. Hierover is de raad reeds per brief geïnformeerd op 25 januari jl. Hiermee zijn extra kosten gemoeid van € 1,8 miljoen structureel, waarvan € 0,6 miljoen structureel wordt gedekt binnen de bestaande budgetten in de programma's 7 en 8.

Veiligheid handhavers op straat (bodycams)
Om de veiligheid van onze handhavers te vergroten, worden alle handhavers uitgerust met een bodycam. De structurele kosten die hiermee gemoeid zijn, bedragen € 1,3 miljoen.

Bijdrage veiligheidsregio
De Veiligheidsregio is een eigen entiteit conform de Wet op de Veiligheidsregio en heeft een eigen begroting waarin de bijdragen van de regiogemeenten worden vastgesteld. Amsterdam is onderdeel van de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland. Ten aanzien van de bijdrage aan de Veiligheidsregio doen zich enkele meevallers voor. Dit zorgt voor budgettaire ruimte van € 2,1 miljoen in 2019, € 2,2 miljoen in 2020 en € 1,2 miljoen structureel vanaf 2021.)

Capaciteit stedelijk evenementenbureau
Er wordt € 1,3 miljoen per jaar in 2020 en 2021 vrijgemaakt ten behoeve van de capaciteit van het stedelijk evenementenbureau. Daarnaast wordt in kaart gebracht op welke wijze binnen de bestaande budgetten een structurele oplossing kan worden gevonden voor het capaciteitsprobleem.

Sail Amsterdam 2020
Voor de organisatie van Sail Amsterdam in 2020 wordt in 2020 € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld aan het evenementenbureau. € 1 miljoen hiervan wordt ingezet voor zaken als beveiliging, EHBO en hekwerken. Daarnaast is € 0,5 miljoen nodig voor uitvoeringskosten.

Subsidieverstrekking evenementenbureau
Voor het evenementenfonds(subsidies aan derden voor evenementen) zijn geen middelen begroot voor 2020 en verder. Er wordt budget voor 2020 vrijgemaakt, ter hoogte van € 1,6 miljoen. Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze hiervoor binnen de bestaande budgetten een structurele oplossing kan worden gevonden.

Amsterdam 750 jaar
In 2025 bestaat Amsterdam 750 jaar. Voor het organiseren van feestelijkheden rondom het 750-jarig bestaan wordt een reserve gevormd die in 2020 wordt gevuld met € 3 miljoen.

Top 400/600
Op het terrein van de Top 400 en Top 600 doen zich knelpunten voor van in totaal € 2,5 miljoen per jaar, voornamelijk ten aanzien van de financiering van regisseurs van gecertificeerde instellingen. Er wordt in deze voorjaarsnota € 2,5 miljoen per jaar vrijgemaakt voor de Top 400/600 in 2020, 2021 en 2022. Overigens zijn dit programma-overstijgende knelpunten die neerslaan in verschillende programma's in de begroting.

Inrijdbeperkende maatregelen
Voor de inrijdbeperkende maatregelen zijn investeringen nodig. In de geraamde investeringsruimte voor 2020 en 2021 is ruimte gereserveerd voor investeringen in inrijdbeperkende maatregelen. Bij de Begroting 2020 worden de investeringen ter instemming voorgelegd aan de gemeenteraad, daarin zullen ook de inrijdbeperkende maatregelen worden opgenomen.

Masterplan handhaving en reiniging
In het coalitieakkoord zijn financiële middelen opgenomen voor reiniging en handhaving (€ 9 miljoen in 2019, € 15 miljoen in 2020, € 24 miljoen in 2021 en € 25 miljoen in 2022). De middelen voor 2019 zijn bij de Begroting 2019 overgeheveld naar de programma's, waarbij is afgesproken om te komen tot een masterplan voor handhaving en reiniging. Dit masterplan dient ertoe de leefbaarheid en veiligheid in de stad te vergroten door het structureel voorkomen en aanpakken van overlast in de openbare ruimte en op het water. Het masterplan heeft betrekking op verschillende programma's.

Er wordt bovenop de € 15 miljoen die vanuit het coalitieakkoord beschikbaar is voor 2020 € 6 miljoen extra vrijgemaakt voor het masterplan. Daarnaast wordt het komende jaar gebruikt voor de verdere uitwerking van een meerjarig masterplan dat past bij de ambities en financiële middelen uit het coalitieakkoord, waarin ook ruimte scheppende maatregelen een plek krijgen en waarbij gebruik wordt gemaakt van innovatie.

Programma 2 – Verkeer, vervoer en waterstaat

Vorming reserve voor achterstallig onderhoud
Op het terrein van verkeer, vervoer en waterstaat liggen omvangrijke opgaven. De problematiek heeft met name betrekking op het (achterstallig) onderhoud van bruggen en kades, met hoge budgettaire consequenties. Het is van belang om hier grote stappen in te zetten: om te voorkomen dat er onveilige situaties ontstaan, om ervoor te zorgen dat niet nog meer achterstallig onderhoud ontstaat en om de instandhouding (onderhoud) van de bruggen en kades goed te gaan organiseren. Om die reden wordt hiervoor € 288,6 miljoen aan incidentele middelen gereserveerd en wordt ruim € 15 miljoen aan structurele gelden vrijgemaakt.

Voorgesteld wordt om een reserve in te stellen ten behoeve van het achterstallig onderhoud op het terrein van infrastructuur, openbare ruimte en groen. Dit betekent dat deze reserve is bedoeld voor de aanpak van achterstalligheid in de volle breedte, zowel in programma 2 als programma 11. De middelen in de reserve worden gebruikt om enerzijds de verslechterende situatie te stabiliseren en anderzijds om de achterstanden de komende jaren in te lopen. In feite zijn dit allemaal tijdelijke stappen die gezet moeten worden om toe te groeien naar een situatie waarin het achterstallig onderhoud is weggewerkt en een structuur is neergezet waardoor geen nieuwe achterstanden ontstaan. Omdat het tijdelijke inzet betreft, zijn hier ook incidentele middelen voor nodig. Zo kan met deze middelen een 'brandweerorganisatie' worden opgezet voor de problematiek rondom kades en bruggen, maar kan ook het achterstallig onderhoud op het terrein van verhardingen, openbare ruimte en groen worden aangepakt.

Op dit moment is nog moeilijk kwantificeerbaar hoeveel middelen benodigd zijn, omdat op verschillende terreinen nog onderzoek moet plaatsvinden. Duidelijk is wel dat de budgettaire omvang groot is, terwijl het uitvoeren van deze onderzoeken (bijvoorbeeld naar civiele constructies) ook hoge kosten met zich meebrengt. Om die reden wordt de komende jaren bijna € 290 miljoen gedoteerd aan de reserve voor achterstallig onderhoud. De reserve is bedoeld voor alle incidentele uitgaven die gedaan moeten worden om de problematiek rondom het achterstallig onderhoud op te lossen en zo in een situatie te komen waarin alle achterstalligheid is weggewerkt en 'de lekkende kraan is gedicht'. Dat betekent dus ook dat de uitgaven voor een brandweerorganisatie, voor programmakosten, communicatie en innovatie en voor handhaving inzake 7,5 ton-zones uit deze reserve gedekt worden. De ruime omvang van de reserve geeft de ruimte om meerjarig verplichtingen aan te gaan en flexibel te programmeren.

Voeding reserve voor achterstallig onderhoud

De reserve voor achterstallig onderhoud wordt gevoed langs vier lijnen:

- er wordt voor bijna € 50 miljoen ruimte gemaakt in de algemene middelen (€ 37,9 miljoen in 2019 en € 11,5 miljoen in 2020). Een deel hiervan (€ 18,5 miljoen) wordt gevonden in de verwachte verkoopopbrengsten van vastgoed in 2019 en 2020;
- in 2019 wordt € 50 miljoen onttrokken aan het vereveningsfonds (VEF), waarvan € 26,2 miljoen wordt gedoteerd aan de reserve voor achterstallig onderhoud;
- daarnaast wordt in totaal € 135 miljoen aanvullend uit het VEF gehaald (€ 100 miljoen in 2020 en € 35 miljoen in 2021) doordat de investering in de Javabrug niet meer uit het VEF wordt bekostigd maar wordt opgenomen in het MIP. Daarmee ontstaat incidentele (verevenings) ruimte in het VEF, die uitgenomen kan worden en ingezet kan worden voor het vullen van de reserve voor achterstallig onderhoud. Dit voorstel betekent niet dat er geen financiële ruimte meer is voor de Javabrug: de besluitvorming daarover blijft ongewijzigd, we gaan deze alleen dekken uit het MIP en niet uit het VEF. De structurele kapitaallasten die hiermee gemoeid zijn (€ 5,1 miljoen per jaar) worden dus onderdeel van de structurele stelpost voor kapitaallasten die volgt uit het MIP. Hiermee blijft de Javabrug volledig en ongeclausuleerd gefinancierd.
- tot slot wordt in 2023 € 78 miljoen aan de reserve gedoteerd, afkomstig uit het stedelijk mobiliteitsfonds (SMF). De jaarschijf 2023 in het SMF is nog niet belegd, het verdeelvoorstel daartoe wordt voorgelegd bij de Begroting 2020. Door prioritering wordt van de beschikbare ruimte € 78 miljoen vrijgemaakt om te doteren aan de reserve voor achterstallig onderhoud.

Structurele middelen voor onderhoud assets

Naast deze incidentele middelen om de achterstanden weg te werken, zijn structurele middelen nodig voor het onderhoud van assets op het terrein van infrastructuur (inclusief kades en bruggen), openbare ruimte en groen. Er moet voor de nabije toekomst niet alleen rekening worden gehouden met het wegwerken van achterstallig onderhoud, maar ook met de structurele kosten die het onderhoud van de assets met zich meebrengen. Om die reden wordt vanaf 2023 structureel € 15,1 miljoen beschikbaar gesteld voor het onderhoud van assets. Tot 2023 zijn de incidentele middelen uit de reserve beschikbaar voor het op orde brengen van de onderhoudstoestand van de assets.

Voor het beheer en onderhoud van de infrastructuur en de openbare ruimte wordt een nieuwe financiële systematiek uitgewerkt om de flexibiliteit te vergroten en om meer inzicht te verkrijgen in wat er structureel nodig is. Bij de Begroting 2020 wordt daartoe een systeemreserve Programma Stadsbehoud ingesteld voor beheeractiviteiten als groot onderhoud, dagelijks onderhoud en monitoring.

Programma Autoluw

Een autoluwe stad is een belangrijke ambitie van dit college. Het college streeft ernaar om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken en het autogebruik te ontmoedigen om zo meer ruimte en lucht voor Amsterdammers te creëren. Het budget voor maatregelen Autoluw wordt om die reden verhoogd met € 5 miljoen per jaar in de periode 2020-2023. Dekking hiervoor wordt gevonden door te herprioriteren binnen het SMF.

Verhogen parkeerinkomsten

De parkeerinkomsten worden verhoogd met € 6,1 miljoen in 2019, € 13,8 miljoen in 2020, € 15,4 miljoen in 2021, € 16,1 miljoen in 2022 en € 16,7 miljoen structureel vanaf 2023. Voor € 9 miljoen structureel is dit het gevolg van het verhogen van het tarief van de naheffingsaanslag van € 47,60 naar € 62,70.
Daarnaast worden de vergunningtarieven geharmoniseerd naar stedenbouwkundige gelijkheid zoals is gebeurd bij de straattarieven. Dit levert structureel € 1,1 miljoen op. Hiermee worden de tarieven in een aantal gebieden verhoogd, zodat de verschillen tussen vergelijkbare gebieden worden opgeheven. Dat maakt de tarifering in de stad eerlijker en eenduidiger.
De vergunningtarieven zijn sinds 1 januari 2015 niet gewijzigd of geïndexeerd. Om die reden worden de tarieven met 5% verhoogd, zodat de tarieven in de hele stad worden gecorrigeerd naar het huidige prijspeil. Dit zorgt voor structureel € 2,1 miljoen hogere inkomsten. Bovendien worden voortaan jaarlijks de tarieven bijgesteld op basis van de index consumentenbestedingen van het CBS. De zorgt voor een jaarlijkse stijging van de inkomsten van circa € 0,6 miljoen.
Tot slot wordt voorgesteld betaald parkeren op zondag in een aantal gebieden in overleg met de stadsdelen om de hoge parkeerdruk op zondag in die gebieden het hoofd te bieden. Dit zorgt voor een verwachte verhoging van de parkeerinkomsten van € 2 miljoen structureel. Hiertoe worden nadere voorstellen uitgewerkt.

Organisatorische knelpunten

Er doen zich enkele knelpunten voor binnen programma 2 om het vastgestelde beleid uit te kunnen voeren:

- er wordt € 2,5 miljoen in 2019 en € 2,1 miljoen per jaar in de periode 2020-2023 vrijgemaakt ten behoeve van verbeteringen in de organisatie (openbare ruimte op orde);
- er wordt € 0,3 miljoen in 20219 en € 1,1 miljoen per jaar in de jaren 2020-2023 beschikbaar gesteld voor de organisatie van V&OR ten behoeve van de inzet op duurzaamheid en de drukkere stad;
- er wordt € 0,9 miljoen in 2029 en € 3,5 miljoen per jaar in de periode 2020-2023 beschikbaar gesteld voor de organisatie van Metro & Tram, waarbij deze kosten worden gedekt uit reclamegelden metro (opbrengsten van € 0,9 miljoen in 2019 en € 3,5 miljoen structureel vanaf 2020);
- er wordt € 1,9 miljoen in 2019, € 3,5 miljoen in 2020 en € 2,7 miljoen structureel vanaf 2021 ingezet om het programma Varen te continueren en om de beleidsdoelen uit de Nota Varen te kunnen halen. Dekking (deels) hiervoor wordt gehaald uit de meeropbrengsten uit vaarvignetten en leges vergunning passagiersvaart conform de Nota Varen;
- er wordt € 2,8 miljoen structureel vanaf 2019 beschikbaar gesteld voor de organisatie van Parkeren en aanpassingen van meerjarige onderhoudsprogramma's bij Parkeren;
- er wordt € 3 miljoen structureel vanaf 2019 beschikbaar gesteld voor de bedrijfsvoeringskosten straatparkeren;
- er wordt € 1,3 miljoen per jaar in 2019 en 2020 ingezet ten behoeve van de exploitatie van de Rokingarage;
- er wordt € 1,1 miljoen structureel vanaf 2020 ingezet ten behoeve van de uitvoering van de Nota Varen.

Garageparkeren

Door de verhoging van de tarieven van garageparkeren per half april 2019 is de verwachte stijging van de inkomsten structureel € 4 miljoen (€ 3 miljoen in 2019). Daarnaast wordt garageparkeren geschoond verklaard. Dit betekent dat het resultaat van garageparkeren, net als bij straatparkeren en fietsparkeren, afgerekend met het SMF.

Aanschaffen IJ-veren

In 2019 en in de komende jaren worden verschillende IJ-veren aangeschaft. Het gaat om IJ-veer 64 (€ 2 miljoen per jaar in 2019 en 2020) en om de IJ-veren 66, 67, 68 en 69 (€ 2 miljoen in 2020 en € 4 miljoen per jaar in 2021, 2022 en 2023).

Programma 3 – Economie

Formatie-uitbreiding
Binnen het begrotingsprogramma Economie wordt de formatie uitgebreid met 16,5 fte ten behoeve van een aantal programma's zoals Amsterdam Trade, Arbeidsmarkt, Life Science and Health en voor de uitvoering bij IN Amsterdam. Dit brengt € 1,5 miljoen structurele kosten met zich mee. Deze worden gedekt door uit de beschikbare middelen voor economische structuur- en arbeidsmarktversterking en met extra inkomsten uit IN Amsterdam.

Uitvoeringsagenda Onderwijs-Arbeidsmarkt
Voor de uitvoeringsagenda Onderwijs-Arbeidsmarkt wordt € 0,7 miljoen in 2019, € 1,3 miljoen in 2020, € 1,1 miljoen in 2021 en € 1 miljoen in 2022 ingezet. De publieke investeringen zijn erop gericht om de juiste voorwaarden te creëren voor optimale en duurzame economische activiteiten in het samenspel tussen overheid, werknemers, werkgevers en kennisinstellingen. De lasten worden gedekt uit de reserve Economische structuurversterking.

Programma 4 – Kunst, cultuur en erfgoed

Inhaalslag culturele voorzieningen
Om een complete stad te bouwen is het van belang dat in de nieuwe wijken ook culturele voorzieningen komen. Dit geldt voor de hele stad en specifiek voor Noord, Zuidoost en Nieuw-West. Hier is ook een inhaalslag nodig als het gaat om culturele voorzieningen in de buurt. Dit kunnen kleinschalige voorzieningen zijn of voorzieningen die een rol spelen in het middensegment van het culturele landschap dat zo belangrijk is voor de verbinding tussen grote en kleine instellingen, tussen wijken en stadscentrum. In 2020 start de voorbereiding voor drie culturele voorzieningen in Noord, Zuidoost en Nieuw-West. Voor de exploitatie van deze voorzieningen is € 2,9 miljoen structureel nodig vanaf 2023.Deze kosten worden gedekt uit het Kunstenplanbudget. In de financiële paragraaf in de Hoofdlijnennota Kunst en Cultuur 2021-2024 zal dit verder uitgewerkt worden.

OBA Next
Op de Zuidas wordt een nieuwe vestiging van de Openbare Bibliotheek Amsterdam gebouwd. Het wordt een bibliotheek van de toekomst die ruimte biedt voor experiment en ontwikkeling en zich richt op de grote groep Amsterdammers voor wie dit allemaal nog niet vanzelf spreekt. Voor de exploitatielasten van OBA Next wordt vanaf 2025 maximaal € 4 miljoen structureel per jaar beschikbaar gesteld.

Nieuwe Meervaart en Amsterdam Museum
De investeringen in een nieuw gebouw voor de Meervaart in Nieuw-West en de renovatie van het Amsterdam Museum hebben geen wijzigingen in de exploitatie tot gevolg anders dan de toekomstige kapitaallasten. De investering in het Amsterdam Museum betreft een renovatie. Het Amsterdam Museum wordt gevraagd om de extra lasten binnen de huidige exploitatie en met inzet van de reguliere kunstenplansubsidie op te vangen. Omdat in de nieuwe Meervaart bestaande organisaties de exploitatie zullen dragen, is de verwachting dat hiervoor ook geen extra middelen nodig zijn.

Programma 5 – Onderwijs

Programmering maatschappelijke voorzieningen
Om de realisatie van de investeringsopgave voor maatschappelijke voorzieningen in het sociaal domein (onderwijshuisvesting, kunst en cultuur, sport, jeugd, zorg en basisvoorzieningen) in een groeiende stad in samenhang mogelijk te maken, worden plan- en proceskosten gemaakt.
Het gaat om capaciteit om de opgave voor maatschappelijke voorzieningen in kaart te brengen, de deelname aan planvorming en projecten van gebiedsontwikkeling, de aanpak van ontwikkelbuurten

en het verzorgen van het opdrachtgeverschap voor de realisatie van de voorzieningen.
Voorts zijn middelen nodig voor onderzoek en advies in de voorfase van projecten in verband met de technische en ruimtelijke complexiteit van plannen en projecten in een zich verdichtende stad. In 2020 en 2021 wordt hiervoor per jaar € 4 miljoen vrijgemaakt, vanaf 2022 wordt structureel € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld.

Leerlingenvervoer
Aanpassing van de verordening Leerlingenvervoer door de gemeenteraad op 14 juli 2016 heeft geleid tot een verruiming van de toekenning leerlingenvervoer. Daarnaast heeft in de aanbesteding van het aangepast vervoer het inzetten op innovatie en kwaliteit een belangrijke rol gespeeld. Met name deze twee factoren hebben ertoe geleid dat de kosten van het aangepast vervoer duurder is geworden dan verwacht. Het verwachte tekort voor 2019 en 2020 bedraagt € 1,5 miljoen per jaar. Deze extra kosten worden gedekt uit de onderbesteding op het budget voor vroeg- en voorschoolse educatie.

Beheer en onderhoud onderwijshuisvesting
De exploitatiekosten voor het beheer en onderhoud van schoolgebouwen, gymzalen en tijdelijke huisvesting laten een structureel tekort zien van € 2,5 miljoen per jaar. De dekking voor dit tekort wordt gevonden binnen de budgetten voor huisvesting kraamkamers en onderwijshuisvesting primair Onderwijs.

Inzet budget voor- en vroegschoolse educatie voor tekort OKT en MBO
Er doen zich tekorten voor bij Ouder- en Kindteams en MBO in programma 8 (Volksgezondheid, jeugd en zorg). Het tekort van € 2,5 miljoen in 2019 wordt gedekt uit het budget voor het voor- en vroegschoolse educatieprogramma.

Inzet budget voor- en vroegschoolse educatie voor tekort sociaal medische indicatie jeugd
Ook bij sociaal medische indicatie jeugd doet zich in programma 8 een tekort voor in 2019. Het tekort van € 1 miljoen wordt gedekt uit het budget voor het voor- en vroegschoolse educatieprogramma.

Herschikken budget volwasseneneducatie
Binnen het budget voor volwasseneneducatie is herschikking mogelijk waardoor € 1,5 miljoen budgettaire ruimte ontstaat in 2020. Deze ruimte wordt ingezet voor de uitvoering van het beleidskader volwasseneneducatie 'Taaloffensief' (€ 0,9 miljoen) en voor de maatschappelijke begeleiding van statushouders (€ 0,6 miljoen). Dit laatste wordt verwerkt in programma 7 (onderdeel participatie in programmaonderdeel 7.2).

Programma 6 – Sport

Zero-based begroting Sport en Bos
Voor Sport en Bos is een zero-based begroting opgesteld. Daaruit blijkt dat zich knelpunten voordoen oplopend tot € 3,6 miljoen structureel. Hier staat tegenvoer dat door beleidsarme herschikkingen en bezuinigingen bij Sport en Bos een besparing kan worden gerealiseerd van € 0,8 miljoen in 2019 en € 1 miljoen structureel vanaf 2020. Daarnaast worden enkele kleinere maatregelen genomen om het tekort terug te dringen.

Tariefsverhoging sportaccommodaties
Eén van deze maatregelen is het verhogen van de tarieven voor het gebruik van zwembaden, hallen en parken. De Amsterdamse tarieven voor het gebruik van sportvoorzieningen zijn relatief niet hoog. De onlangs uitgevoerde harmonisatie van de zwembadtarieven leidt tot € 0,4 miljoen extra inkomsten per jaar. Een tariefsverhoging voor het gebruik van hallen en parken leidt daarnaast tot € 0,6 miljoen extra inkomsten per jaar.

OZB-regeling voor sportverenigingen opheffen

Een andere maatregel is om de OZB-regeling voor sportverenigingen op te heffen. Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2017 heeft de gemeenteraad besloten tot teruggave van de OZB aan verenigingen. Hiervoor is een structureel budget van € 0,5 miljoen beschikbaar. Omdat blijkt dat de Amsterdamse tarieven niet hoog zijn, is teruggave van de OZB niet nodig, waardoor een besparing wordt gerealiseerd van € 0,5 miljoen structureel.

Programma 7 – Werk, inkomen en participizza

Meer Amsterdammers aan het werk

In de komende vier jaar wordt € 20 miljoen geïnvesteerd om Amsterdammers die bijstand ontvangen beter en intensiever te ondersteunen om de stap naar werk te maken.
De lessen uit de speciale aanpakken zoals de aanpak jeugdwerkloosheid en statushouders worden op grotere schaal toegepast. Door de extra investeringen wordt de instroom in de bijstand lager en de uitstroom hoger. Voor deze extra investering wordt € 3,6 miljoen in 2019, € 7 miljoen in 2020, € 5,5 miljoen in 2021 en € 4 miljoen in 2022 beschikbaar gesteld. De maatregelen voor bestandsreductie raken verschillende fasen van het uitkeringsproces en leiden tot de volgende intensiveringen:

- intensiever toetsen bij instroom;
- een intensiever programma in de instroomperiode;
- proces- optimalisatietrajecten naar werk;
- intensiever toetsen op rechtmatigheid en doelmatigheid tijdens looptijd; en
- intensieve aandacht voor langdurige bijstandsgerechtigden.

Met de inzet van deze intensiveringen is de verwachting dat de instroom wordt beperkt en de uitstroom wordt verhoogd, zodat Amsterdam de landelijke trend van bijstandsontwikkeling weet te volgen. Op basis hiervan kunnen de ramingen voor de bijstandsuitgaven worden aangepast. Op dit moment wordt vanuit de algemene middelen structureel € 10,5 miljoen bijgedragen aan het Amsterdams tekort op het verstrekken van bijstandsuitkeringen; op basis van de aangepaste ramingen kan de bijdrage worden verlaagd naar € 8 miljoen. De bijdrage is daarmee dan gelijk aan de ingeschatte jaarlijkse uitname voor het vangnet waarmee andere gemeenten met grote tekorten worden ondersteund.

Vrijval uit egalisatiereserve Inkomen en conjunctuur

Naast de intensiveringen om de instroom in de bijstand te beperken en de uitstroom te verhogen, wordt op basis van een meerjarige risico-inschatting het niveau van de egalisatiereserve Inkomen en conjunctuur verlaagd. Om een buffer te hebben voor het moment dat de conjunctuur omslaat, streven we ernaar dat de egalisatiereserve een minimale omvang van € 40 miljoen moet hebben. Dit leidt ertoe dat in 2020 een vrijval mogelijk is van € 13 miljoen.

Programma statushouders

Met de Amsterdamse aanpak asielzoekers en vluchtelingen wordt beoogd dat vluchtelingen volwaardig meedoen en bijdragen aan de Amsterdamse samenleving. We zetten daarom in op duurzame integratie vanaf het moment van aankomst. Werk, opleiding en participatie vormen hiertoe de sleutel. De kern van de aanpak is de intensieve begeleiding van statushouders naar werk, opleiding en participatie, gedurende een periode van drie jaar (de Amsterdamse aanpak statushouders). Voor de begeleiding naar werk, opleiding en participatie is bij het coalitieakkoord structureel € 10 miljoen ter beschikking gesteld. Door het integreren in de lijn wordt in 2020 € 1,5 miljoen, in 2021 € 2 miljoen, in 2022 € 2,5 miljoen en vanaf 2023 € 3,3 miljoen structureel bespaard. Om een goede start te kunnen maken in Amsterdam zorgt de gemeente dat statushouders passende woonruimte krijgen. Om volwaardig mee te kunnen doen zet de gemeente daarnaast in op ondersteuning op flankerende gebieden. Het is daarmee een integrale aanpak die alle leefdomeinen beslaat.

Bij de Begroting 2019 zijn alle incidenteel beschikbare coalitiemiddelen voor de aanpak asielzoekers en vluchtelingen verdeeld. De incidentele coalitiemiddelen van € 5 miljoen voor statushouders zijn ingezet in het jaar 2019 voor de ondersteuning op flankerende gebieden. De aanpak statushouders op flankerende gebieden is met ingang van 2020 nog niet volledig gedekt. Voor de aanpak van statushouders wordt daarom € 6 miljoen in 2020 vrijgemaakt, € 4 miljoen in 2021 en € 2 miljoen in 2022. Ten behoeve van de Voorjaarsnota 2020 worden de consequenties van inbedding van de maatwerkdienstverlening aan statushouders in kaart gebracht, inclusief de gevolgen van de nieuwe Wet inburgering.

Kasschuif Werkbrigade

De ambitie van het college is meerjarig maximaal 500 mensen in de Werkbrigade. Het huidige kasritme in de begroting sluit niet geheel aan bij het realiseren van deze ambitie. Op dit moment is ruimte geprognosticeerd in 2019 en 2020 en verwachte tekorten in 2021 en 2022. Om die reden wordt in deze voorjaarsnota het ritme gecorrigeerd door middel van een kasschuif. In 2019 wordt aan de reserve Werkbrigade € 4,1 miljoen onttrokken, waarna het budget voor de Werkbrigade met € 5,5 miljoen wordt verlaagd. Het budget wordt vervolgens verhoogd met € 2,2 miljoen in 2021 en met € 2,9 miljoen in 2022. Dit betekent tevens dat er € 0,4 miljoen vrijvalt in 2019.

Meerjarige dekking Sociaal Werk via reserve

In 2019 worden zowel de nog van het Rijk te ontvangen Laag Inkomensdeel (LIV) baten van € 1,5 miljoen én het verwachte meevallende operationeel resultaat over 2018 van Pantar van € 3,2 miljoen gedoteerd aan de reserve Sociaal Werk. Verder is de looptijd van de reserve Sociaal Werk verlengd van twee naar vier jaar én wordt de komende vier jaar ingezet ten behoeve van meerjarig sluitende budgetten voor Sociaal Werk.

Programma 8 – Volksgezondheid, jeugd en zorg

Geïntegreerde Voorzieningen

In de Geïntegreerde Voorzieningen biedt Amsterdam verslavingszorg aan heroïneverslaafden. Deze zorg wordt verleend op een drietal locaties. Omdat het aantal verslaafden afneemt, daalt de vergoeding van de zorgverzekeraars en het Rijk, maar de afbouw van lasten wordt niet in een gelijk tempo gerealiseerd. Hierdoor ontstaat een knelpunt van € 1,3 miljoen structureel vanaf 2019. Vanaf 2021 wordt dit knelpunt opgevangen door het aantal locaties waar de zorg wordt verleend terug te brengen van drie naar twee.

Prostitutiebeleid

De afgelopen acht jaar is met incidentele middelen van € 0,5 miljoen de zorg en hulpverlening aan sekswerkers bekostigd. Dit incidentele budget eindigde in 2018. Om de geboden zorg en hulpverlening conform het coalitieakkoord te kunnen voortzetten is dit budget in 2019 eenmalig aangevuld. Vanaf 2020 wordt € 0,5 miljoen structureel vrij gemaakt voor de uitvoerings- en hulpactiviteiten in het kader van het prostitutiebeleid.

Specialistische jeugdhulp

In 2018 was sprake van een tekort van € 38,3 miljoen op het budget specialistische jeugdhulp als gevolg van toegenomen vraag naar ondersteuning. In 2018 en voor 2019 zijn beheersmaatregelen getroffen om dit tekort naar beneden te brengen:

- Voor 2019 zijn met 35 grootste jeugdhulpaanbieders nieuwe tarieven overeengekomen die beter aansluiten bij de werkelijke kosten van deze zorg voor de aanbieders;
- Het inrichten van een verblijfstafel om de aanvragen voor residentiële zorg te toetsen. Hierdoor zal het aantal jeugdigen in verblijf afnemen;
- Met verwijzers zijn afspraken gemaakt over het percentage verwijzingen naar het zware segment C (Ouder- en Kindteams) of alleen verwijzen naar het lichte segment B (gecertificeerde instellingen);
- Verruiming van de startzorg termijn, waarmee langere wachttijden worden toegestaan;

- Periodieke herbeoordeling van langjarige zorgtrajecten;
- Aanscherpen PGB-beleidsregels, met name wat betreft informele zorg;
- Grenzen Jeugdwet aangescherpt met betrekking tot de Wet langdurige zorg en zorgverzekeringswet, bij jonge kinderen en in de overgang 18-/18+;
- Het afkondigen van richt- en normbudgetten per segment C aanbieder met daarin het bedrag waarvoor in 2019 respectievelijk 2020 zorg mag worden verleend;
- Er is een taskforce administratieve lasten ingesteld.

Ondanks deze maatregelen zal het tekort op de specialistische jeugdhulp bij ongewijzigd beleid oplopen tot € 29,6 miljoen in 2019, € 40,6 miljoen in 2020, € 20,1 miljoen in 2021, € 16,7 miljoen in 2022 en € 13,4 miljoen structureel vanaf 2023. Vanaf 2020 daalt het tekort, omdat genoemde maatregelen naar verwachting jaarlijks tot een uitgavenreductie van 2,5% leiden, in lijn met de wens om de trend van volumegroei te keren. De stevigste beheersmaatregel is gelegen in een harde financiële afspraak voor 2020. Dit kan binnen de huidige inkoopafspraken door een tweezijdig akkoord, of door een nieuwe inkoop per 2020 waarin aanvullende voorwaarden worden gesteld.

Naast de specialistische jeugdhulp doen zich ook tekorten voor op het terrein van sociaal medische indicatie (uitgaven voor kinderopvang met een sociaal medische indicatie) en gecertificeerde instellingen (de instellingen die de expliciet in de Jeugdwet opgenomen taak van jeugdbescherming en jeugdreclassering uitvoeren).

Een deel van de tekorten kan worden opgevangen met de beschikbare coalitieakkoordmiddelen (€ 5,3 miljoen in 2019 en € 3,3 miljoen structureel vanaf 2020) en met de inzet van de stelpost voor het sociaal domein die bij de Viermaandsrapportage 2018 is gevormd. Daarnaast wordt dekking gevonden door reeds rekening te houden met de meerjarige Rijksmiddelen die Amsterdam in 2019 verwacht te ontvangen voor het beleidsterrein jeugd (€ 17,5 miljoen in 2019, € 15 miljoen in 2020 en € 10 miljoen structureel vanaf 2021). Vanuit programma 5 (Onderwijs) wordt in 2019 incidenteel een bijdrage geleverd voor het tekort op sociaal medische indicaties.

Daarnaast worden twee kleinere maatregelen getroffen. Dit zijn het verminderen van de bijdrage aan onderzoeken inzake jeugdproblematiek (€ 0,2 miljoen structureel vanaf 2020) en het verlagen van het budget voor OKT-huisvesting (€ 0,3 miljoen structureel vanaf 2019).
Daarnaast is sprake van beleidsintensiveringen, zoals de inzet op de niet-justitiële preventieve aanpak (Top 400). Voor dit laatste wordt € 1 miljoen per jaar in 2020, 2021 en 2022 vrijgemaakt.

Na verhoging van de lasten met € 17,5 miljoen in 2019 en € 15 miljoen in 2020 (verwachte Rijksbijdrage) resteert een tekort in 2019 van € 6 miljoen en van € 1,8 miljoen in 2020.

Zorg

Ook op het beleidsterrein zorg doen zich substantiële tekorten voor bij ongewijzigd beleid. 2018 is zonder tekort afgesloten, door de inzet van incidentele middelen die beschikbaar waren uit het fonds Zorg, werk en jeugdzorg en uit de egalisatiereserve Zorg.
De knelpunten zijn het gevolg van de groei van het aantal inwoners in de stad en de toegenomen vraag naar ondersteuning. Daarnaast is sprake van beleidsintensiveringen, bijvoorbeeld gezins- en winteropvang.

Een deel van het verwachte tekort kan worden opgevangen door de inzet van de coalitieakkoordmiddelen voor de compensatie van Rijksbezuinigingen (€ 6,7 miljoen structureel) en door de inzet van de stelpost voor het sociaal domein die bij de Viermaandsrapportage 2018 is gevormd (€ 10,9 miljoen in 2020, € 17,9 miljoen in 2021 en € 20,3 miljoen structureel vanaf 2022).

Daarnaast worden enkele stelsel- en beleidsmaatregelen getroffen om het tekort op het terrein van zorg op te lossen. Allereerst wordt het aantal aanbieders van ambulante ondersteuning en dagbesteding bij de volgende inkoopprocedure teruggebracht van 69 naar 30. Dit levert structureel € 2,3 miljoen op vanaf 2021.

Voorts wordt bij de volgende inkoopprocedure (2021) ingezet op lagere tarieven voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De huidige tarieven bij beschermd wonen zijn relatief ruim, terwijl de tarieven voor maatschappelijke opvang krap zijn. De maatregel beoogt de tarieven bij beschermd wonen te verlagen en de tarieven voor maatschappelijke opvang te verhogen, waarbij per saldo een besparing optreedt van structureel € 4 miljoen (vanaf 2021).

Er wordt een zaaglijn van acht uur in de week voor een Pgb Ambulante ondersteuning en een zaaglijn van zes uur in de week voor Pgb Dagbesteding ingevoerd. In de leveringsvorm Pgb (persoonsgebonden budget) komen hoge uren-toekenningen voor. Door het hanteren van een grens is de verwachting dat hier een sturende werking vanuit gaat. De mogelijkheid om in individuele gevallen hier van af te wijken blijft overigens bestaan omdat anders geen recht kan worden gedaan aan de maatwerkopdracht in de Wmo.

De noodopvang van gezinnen wordt versoberd door het aanpassen van het beleid ten aanzien van niet-kwetsbare gezinnen (opbrengst € 0,5 miljoen structureel). Buitenlandse gezinnen krijgen een terugkeerregeling, of opvang buiten de regio. Ook wordt de wederkerigheid verhoogd door de opvangduur te maximeren op zes maanden en de Jeugdbescherming te betrekken, door het verhogen van de eigen bijdrage aan verblijf en door beëindiging van het verblijf als een gezin zich niet aan de voorwaarden houdt.

We stoppen met het mantelzorgcompliment en versoberen de subsidies op mantelzorg en vrijwillige inzet. Dit zorgt voor een besparing van € 0,4 miljoen per jaar in 2019 en 2020 en € 1,4 miljoen structureel vanaf 2021.

Tot slot worden de 24-uurs voorzieningen maatschappelijke opvang en beschermd wonen versneld afgebouwd. Dit betreft de opvang voor mensen die 24-uur toezicht nodig hebben vanwege diverse complexe problematiek waaronder psychiatrie, verslaving, verstandelijke beperking, gedrag, al dan niet in combinatie met lichamelijke problematiek. Dit zorgt voor een besparing van € 6 miljoen structureel vanaf 2022.

Programma 9 – Duurzaamheid en ruimtelijke ordening

Omgevingswet en -visie

De Omgevingswet, die op 1 januari 2021 van kracht wordt, biedt een nieuw speelveld voor de inrichting en het gebruik van de fysieke leefomgeving. Dat geldt ook voor onze stad. De Omgevingswet moet er voor zorgen dat de Amsterdamse fysieke leefomgeving gezond en veilig is en van voldoende kwaliteit. Om dat te bereiken organiseert en reguleert de nieuwe wet een dialoog tussen alle betrokken partijen: overheden, initiatiefnemers, belanghebbenden bij initiatieven en uiteindelijk iedereen die van de fysieke leefomgeving gebruik maakt. De wet biedt verschillende instrumenten om die dialoog in goede banen te leiden.

Om de wet te kunnen invoeren zijn de komende jaren investeringen noodzakelijk in kaderstelling (omgevingsvisie), regelgeving (omgevingsplan), een snellere vergunningverlening en ICT en gegevensbeheer. De Omgevingsvisie biedt een kans om niet alleen te denken in aantallen, maar ook in kwaliteit; om de vraag te stellen aan Amsterdammers wat het betekent om in een groeiende stad te wonen. Met oog voor de rol van het landschap en de ruimtelijke impact van de energietransitie en de impact op de ondergrond. Zo zorgen we dat we niet alleen huizen bouwen, maar een stad.
De invoering van het nieuwe stelsel is een omvangrijke transformatie die neerslaat in verschillende programma's; voor het grootste deel is de Omgevingswet ondergebracht in programma 9.

Er zijn extra middelen nodig om te kunnen voldoen aan de wettelijke verplichtingen die worden gesteld aan de Omgevingswet en – visie (€ 3,6 in 2019, € 7,2 miljoen in 2020, € 3,8 miljoen in 2021, € 2,5 miljoen in 2022 en € 1,7 miljoen in 2023). Verder worden waar mogelijk ook de legesopbrengsten als dekking ingezet. Daarbij gaan we uit van inspanningen die nodig zijn om de

vergunningstermijn van acht weken per 2021 te kunnen realiseren en daarvoor een aantal zaken op gebied van regels, informatie en digitale toegankelijkheid o.a. in het omgevingsplan op orde te hebben.

Fase 0 en 1

Om binnen de huidige dynamiek van de stad invulling te geven aan de ambities uit het coalitieakkoord voor de groei van de stad worden mogelijkheden voor gebiedsontwikkeling verkend (fase 0-1). De proceskosten van fase 0-1 werden tot en met 2018 incidenteel gedekt. Vanaf 2019 is deze dekking niet meer beschikbaar. Het coalitieakkoord gaf de opdracht om hiervoor een structurele oplossing te vinden. Deze ruimte is gevonden binnen het Vereveningsfonds, waardoor deze proceskosten die belangrijk zijn voor de verkenningen voor gebiedsontwikkeling vanaf nu ook structureel zijn gedekt.

Strategische verkenningen

Als vervolg op Koers 2025 wordt gewerkt aan het in kaart brengen van de randvoorwaarden voor de groei van de stad. Dat wordt gedaan aan de hand van verkenningen. Dit zijn strategische, planologische producten die in beeld brengen hoe sociale, economische en duurzaamheidsambities zich ruimtelijk vertalen, in ruimteclaims en innovaties op het gebied van inpassing. Voorbeelden hiervan zijn de ruimtelijke inpassing van de energietransitie of het in kaart brengen van alle ruimteclaims op de ondergrond. Daarbij wordt in beeld gebracht wat op welk schaalniveau, en in welke buurt de beste oplossing is. En er wordt gekeken of vigerend ruimtelijk beleid hierop toegerust is. Binnen de ruimtelijke sector wordt samen met het cluster sociaal, regiopartners en stakeholders, gewerkt aan deze opgaven. Deze activiteiten richten zich op het agenderen van knelpunten en dilemma's die uitgewerkt worden in een nieuwe koers voor Amsterdam vast te stellen in de Omgevingsvisie. En het richt zich tegelijkertijd op het concretiseren en toepasbaar maken van dit beleid in de gebiedsontwikkeling en herontwikkeling van de stad.

Voor verkenningen naar de nieuwe opgaven waar de stad voor staat, de groei en toegankelijkheid- en duurzaamheidsambities, waren in de vorige bestuursperiode incidenteel middelen beschikbaar onder de noemer 'bouwstimulering'. Er worden voor 2019 (€ 1,9 miljoen), 2020 (€ 2,6 miljoen), 2021 (€ 1,9 miljoen) en 2022 (€ 1,5 miljoen) middelen vrijgemaakt om de verkenningen te kunnen blijven uitvoeren. De dekking hiervoor wordt gevonden in de ruimte die ontstaat doordat voor € 50 miljoen in 2019 aan het VEF wordt onttrokken.

Programma 10 – Grond

Uitname uit het vereveningsfonds

Binnen het programma Grond doen zich naast de reguliere actualisaties inzake grondexploitaties twee beleidsmatige wijzigingen voor. De eerste is dat er een uitname uit het vereveningsfonds (VEF) wordt gedaan van € 50 miljoen in 2019, € 100 miljoen in 2020 en € 35 miljoen in 2021.

De onttrekking van € 50 miljoen in 2019 is mogelijk doordat uit de actualisatie van het VEF en de reserve Zuidas blijkt dat er € 50 miljoen meer vereveningsruimte is dan bij de vorige actualisatie werd verwacht.

De onttrekking van € 100 miljoen in 2020 en € 35 miljoen in 2021 is mogelijk doordat de Javabrug (voor het deel dat de gemeente bekostigd) niet uit het VEF wordt gedekt, maar wordt overgeheveld naar ons meerjarig investeringsplan (het MIP). Daarmee ontstaat vereveningsruimte in het VEF, tegelijkertijd zorgt dit er wel voor dat we in de begroting rekening moeten houden met de bijbehorende kapitaallasten. Deze kapitaallasten van € 5,1 miljoen (die zich naar verwachting voordoen na 2023) gaan ten laste van de algemene middelen. In de structurele cijfers in de begroting is rekening gehouden met deze € 5,1 miljoen.

Opheffen reserve Splitsingsunit
Bij het opstellen van het Jaarverslag 2018 is gebleken dat de reserve Splitsingsunit bij erfpacht niet langer nodig is. Deze reserve is in 2004 ingesteld om kosten en opbrengsten voor het splitsen van woningcorporatiebezit te verevenen. De afgelopen jaren is gebleken dat het saldo van kosten en opbrengsten in een jaar steeds ongeveer gelijk is en dat het niet nodig is om hiervoor een aparte reserve aan te houden. De reserve bevat op dit moment € 2 miljoen, deze middelen vallen met het opheffen van de reserve vrij in 2019.

Programma 11 – Wonen en groen

Ontwikkelbuurten
Voor ontwikkelbuurten is deze coalitieperiode in totaal € 40 miljoen beschikbaar, gedekt vanuit het vereveningsfonds (VEF). In het VEF is een bestedingsritme opgenomen van vier maal € 10 miljoen. Bij de Begroting 2019 is jaarschijf 2019 reeds verwerkt. De resterende middelen (€ 10 miljoen per jaar in de periode 2020-2022) wordt bij deze voorjaarsnota overgeheveld vanuit het VEF naar programmaonderdeel 11.1 (Wonen) voor de uitvoering van de bestuursopdracht ontwikkelbuurten. De actualisatie van de bestuursopdracht voorziet in een voortzetting van activiteiten om de leefbaarheid in 32 buurten in de stadsdelen Zuidoost, Noord en Nieuw-West structureel te verbeteren.

Handhaving op woninggebruik
In 2020, 2021 en 2022 wordt per jaar € 1 miljoen extra uitgetrokken voor de handhaving op woninggebruik. Een deel van de dekking hiervoor komt uit de middelen voor transformaties (€ 0,75 miljoen per jaar in de jaren 2019-2022.

Onderhoudsprogramma woonwagenlocaties
In 2013 is het meerjarig onderhoudsprogramma woonwagenlocaties vastgesteld in de gemeenteraad, maar daarbij zijn geen structurele middelen vrijgemaakt. In het vastgestelde programma staat de vervanging van een groot aantal toiletunits gepland en daarnaast een aantal investeringen in (her)bestrating, samen goed voor een investering van € 1,3 miljoen. Om hieraan uitvoering te kunnen geven worden deze vervangingsinvesteringen in 2020 gedaan, waarbij de dekking afkomstig is uit de reserve Corporatiebudget. In de loop van 2019 worden voorstellen geformuleerd voor het inpassen van de structurele dekking van het onderhoudsprogramma.

Uitvoering Wabo-taken
De provincie Noord-Holland heeft de uitvoering van de Wabo-taken door Amsterdam in opeenvolgende jaren (2014 tot en met 2016) als niet adequaat beoordeeld. In 2017 is in opdracht van de gemeentesecretaris een intensief verbeterproject gestart met als resultaat dat Amsterdam haar Wabo-taken weer adequaat uitvoert. Na 2019 moeten de Wabo-beleidscyclustaken een structurele plek in de organisatie krijgen. Structurele borging van de Wabo-beleidscyclus is noodzakelijk om blijvend aan de wettelijke eisen te voldoen.

Als gevolg van de toegenomen bouwproductie is er een groot tekort aan gekwalificeerd personeel. Middels een vaktraineeship leiden wij MBO+ schoolverlaters op voor de VTH-taken. Om die wijze voorzien wij in de behoefte aan gekwalificeerd personeel. Daarnaast zetten wij, als vervolg op het verbeterproject WABO, in op het beter organiseren van de VTH-taken om een doelmatiger werkverdeling tussen de verschillende organisatieonderdelen te bereiken. Op die manier kunnen wij zowel efficiënter als kwalitatief beter onze wettelijke taken uitvoeren.

Bovenstaande ontwikkelingen ten aanzien van de Wabo-taken brengen extra kosten met zich mee van € 3,4 miljoen in 2019 en € 3,5 miljoen in 2020. Deze worden gedekt uit de volumegroei in de Wabo-leges.

Aanpak woonfraude
De aanpak van woonfraude wordt geïntensiveerd. Er wordt vanaf 2019 € 1 miljoen per jaar extra voor ingezet. De wordt bekostigd uit de opbrengsten van de bestuurlijke boetes inzake woonfraude. Uit de gerealiseerde baten in 2017 en 2018 blijkt dat de raming voor deze opbrengsten met € 1 miljoen structureel kunnen worden verhoogd.

Achterstallig onderhoud openbare ruimte en groen
Voor programma 11 geldt net als voor programma 2 dat er sprake is van achterstallig onderhoud. Dit betreft achterstallig onderhoud in de openbare ruimte en ten aanzien van groen. Voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud wordt een reserve gevormd, deze is bij programma 2 toegelicht. De reserve is bedoeld om het achterstallig onderhoud op verschillende terreinen weg te werken, zoals kades en bruggen, verhardingen, speeltoestellen en straatmeubilair, groen en schoon. Met de middelen uit de reserve wordt bijvoorbeeld het achterstallig onderhoud van civiele constructies in de openbare ruimte en de achterstand bij het kappen van bomen weggewerkt.

Daarnaast worden structurele middelen vrijgemaakt voor het onderhoud van assets, ook hiervoor geldt dat wordt ingezet voor infrastructuur, openbare ruimte en groen (oftewel, zowel voor structurele kosten in programma 2 als in programma 11).

Vervangingsprogramma bomen
De prognose voor de reguliere jaarlijkse opgave betreft circa 1.900 bomen die vanuit oogpunt van verhoogd risico voor gebruikers van de openbare ruimte gekapt moeten worden. Daarnaast is er altijd een categorie bomen aanwezig die een matige conditie hebben. Deze bomen hebben een negatief effect op de beeldkwaliteit en kunnen ook een verhogend effect hebben op de kosten voor dagelijks onderhoud. Daarom worden jaarlijks die bomen (naar verwachting 1.000) vervangen die onherroepelijk op korte termijn zullen afglijden naar een slechte conditie. Om te voorkomen dat het areaal in omvang afneemt zullen ook bomen herplant moeten worden. Voor het vervangingsprogramma wordt € 2 miljoen in 2020, € 4,3 miljoen per jaar in 2021 en 2022 en € 5,1 miljoen structureel vanaf 2023 vrijgemaakt.

Herplanten bomen
Amsterdam heeft als doelstelling om het bomenbestand niet te laten afnemen. Dit betekent dat areaal dat door veiligheid, aantasting ziekte en/of overwoekering is verwijderd, ook weer wordt teruggebracht. Uit metingen in 2018 is gebleken dat in Amsterdam nog circa 1.650 bomen herplant moeten worden ter compensatie van reeds eerder verwijderde bomen. De kosten die hiermee zijn gemoeid, zijn € 2,3 miljoen per jaar in 2019 en 2020.

Daarnaast worden in 2019 3.850 bomen gekapt die dusdanige gebreken vertonen dat zij een risico vormen voor de veiligheid van de gebruikers van de openbare ruimte. Het kappen van deze bomen is achterstallig onderhoud en wordt dan ook gedekt uit de reserve die hiervoor wordt gevormd. Deze bomen zullen ook moeten worden herplant, in lijn met de bomenverordening. Het herplanten van deze bomen inclusief het realiseren van een goede groeiplaats en de vierjarige nazorg kost € 3,6 miljoen per jaar in de jaren 2020, 2021 en 2022.

Groengelden
De Groengelden zijn in essentie bedoeld voor meer en beter groen, in de stad. Voor de periode 2019-2023 is € 27,5 miljoen aan Groengelden nog niet toegekend. Voor een deel van de knelpunten op het gebied van bomen en groen wordt gebruik gemaakt van (een deel van) de Groengelden. Het gaat om € 4,5 miljoen per jaar in 2020, 2021 en 2022 en € 1,7 miljoen in 2023. Er blijft na deze inzet € 7 miljoen aan Groengelden beschikbaar.

Bestrijding Japanse Duizendknoop
In Nederland zijn er diverse gemeenten met verontrustende berichten over schade door de Japanse Duizendknoop. In Engeland is deze plant verder doorgewoekerd en lopen de kosten in de miljoenen en is er een serieus negatief effect op hypotheekverstrekking. Ook in Amsterdam is reeds (in een

monumentaal pand) een geval bekend waar de duizendknoop naar binnen is gegroeid. Sanering daarvan kostte circa € 300.000. Daarnaast zijn er veertien groeiplaatsen bij civiele constructies (bruggen, kademuren), 45 groeiplaatsen in verhardingen en vier groeiplaatsen bij een gebouw gelokaliseerd, met de wetenschap dat met name bij civiele constructies en verhardingen de inventarisatie nog niet compleet is. In de komende jaren zal door inventarisatie, pilots en onderzoek het inzicht in de problematiek en de structurele kosten voor het beheersen van de plant toenemen.

Ten behoeve van de aanpak van de Japanse Duizendknoop wordt een nieuwe reserve ingesteld. Deze reserve wordt gevoed met € 8,2 miljoen die vrijvalt uit de reserve Bouwstimulering, omdat voor dit deel geen besteding is voorzien.

Belasten evenementen in parken

In de Amsterdamse parken vindt ieder jaar een groot aantal evenementen plaats. Deze evenementen trekken doorgaans een extra wissel op de beheer- en onderhoudswerkzaamheden en de bijbehorende lasten voor de gemeente. Door een heffing per bezoeker op deze evenementen in te stellen, dragen bezoekers proportioneel bij aan de dekking van deze beheerlasten. De opbrengst van deze heffing is € 2 miljoen structureel vanaf 2020.

Programma 12 – Moderne open overheid

Wijziging openingstijden stadsloketten

In het coalitieakkoord is afgesproken dat er andere openingstijden komen van de stadsloketten die beter aansluiten bij de dienstverlening met de aanwezigheid van specialistische kennis voor Amsterdammers. Deze maatregel levert € 0,5 miljoen structureel op vanaf 2019. De uitvoering van deze maatregel wordt met ingang van september 2019 uitgevoerd. Hierdoor kan in 2019 een bedrag van € 0,2 miljoen worden bespaard, in plaats van de afgesproken € 0,5 miljoen. In de jaren 2020-2022 is de besparing € 0,6 miljoen in plaats van € 0,5 miljoen en wordt de achterstand uit 2019 alsnog gerealiseerd.

Programma B – Bestuur en organisatie

Kostprijsdekkende huur

Bij de Voorjaarsnota 2017 en de Begroting 2018 is het besluit genomen om kostprijsdekkende huur in te voeren, met een opbrengst van € 2 miljoen in 2018, € 7 miljoen in 2019, € 9 miljoen in 2020 en structureel € 11 miljoen vanaf 2021. De begrote opbrengsten als gevolg van kostprijsdekkende huur kunnen niet gerealiseerd worden zonder onwenselijke gevolgen (substantiële huurverhogingen voor maatschappelijke instellingen). Om die reden wordt in kaart gebracht welke mogelijkheden er zijn voor de invoering van een aangepaste systematiek voor maatschappelijke huur.

Het is niet realistisch dat een aangepaste systematiek voor maatschappelijke huur in dit jaar en volgend jaar de begroting opbrengsten gaat opleveren. Daarom worden bij deze voorjaarsnota middelen vrijgemaakt (€ 7 miljoen in 2019 en € 9,5 miljoen in 2020) om de begrote opbrengsten voor de jaren 2019 en 2020 te dekken.

Verkoop vastgoed

De opbrengst van de verkoop van vastgoed wordt gebruikt om de ‘vastgoedknoop’ zoals besloten bij de Voorjaarsnota 2016 op te lossen. Daar bovenop worden extra opbrengsten verwacht uit de verkoop van gemeentelijke panden (€ 7 miljoen in 2019 en € 11,5 miljoen in 2020). Deze opbrengsten worden in deze voorjaarsnota gebruikt om de reserve voor achterstallig onderhoud infrastructuur, openbare ruimte en groen te vullen.

2.1.5 Generieke maatregelen

Besparing op de organisatie

Met de reorganisatie van 2015 is de basis gelegd om als één organisatie te kunnen sturen en werken aan de opgaven van de stad. De komende periode wordt de volgende stap gezet om de organisatie beter te organiseren en gelijktijdig slagvaardiger en efficiënter te maken. Dit levert een oplopende besparing op tot structureel € 51 miljoen vanaf 2023, waarbij de dienstverlening van de Amsterdammers zoveel mogelijk wordt ontzien. De doorontwikkeling vindt plaats aan de hand van drie ontwikkellijnen:

- Focus op de uitvoering (verhouding beleid, kader en regels t.o.v. uitvoering);
- Slagvaardige organisatie (verhouding staf en overhead);
- Slim en efficiënt werken (procesoptimalisatie en digitaliseren).

Een dergelijke operatie gaat naast de noodzakelijke investeringen in procesoptimalisatie en digitalisering onvermijdelijk gepaard met frictiekosten. Om die reden wordt in 2022 € 10 miljoen en in 2023 € 15 miljoen gedoteerd aan de frictiekostenreserve.

Het college heeft daarnaast ook het doel om de opgave in de stad met minder externen uit te voeren. Daarom heeft het college onderzocht of er in 2019 300 fte aan externen (voornamelijk uitzendkrachten) kunnen worden aangenomen. Dit blijkt inderdaad mogelijk binnen de huidige budgetten. Deze externen werken voornamelijk in de uitvoering.

Verhogen kostendekkendheid leges

In het coalitieakkoord is een structurele verhoging van de opbrengsten uit leges door de kostendekkendheid te verhogen opgenomen (van € 6,4 miljoen). In de Begroting 2019 (en de doorvertaling ervan in de legesverordening voor 2019) is deze maatregel ingevuld. Verdere verhoging van de kostendekkendheid van de leges is mogelijk. Met ingang van 2020 zal de kostendekkendheid van de volgende leges worden verhoogd:

- de kansspelvergunningen (opbrengst € 0,1 miljoen structureel);
- de horecavergunningen (opbrengst € 1,6 miljoen structureel);
- de evenementenvergunningen (opbrengst € 1,6 miljoen structureel);
- de vergunningen openbare ruimte (opbrengst € 1 miljoen structureel);
- de omgevingsvergunningen ((ver)bouwen; opbrengst € 3,6 miljoen structureel);
- bezorgen paspoort (opbrengst € 0,35 miljoen structureel);
- verklaringen (o.a. uittreksel basisregistratie en het legaliseren; opbrengst € 0,9 miljoen structureel).

Tegelijk zet het college in op het reduceren van de kosten met betrekking tot leges waarmee ook de kostendekkendheid verder omhoog zal gaan.

2.1.6 Reserve Meerjarige intertemporele compensatie

Het totaal aan ontwikkelingen en bestuurlijke keuzes zorgt voor een begroting die over de jaren in evenwicht is en ook structureel geen tekort laat zien. Over de jaren betekent in dit geval echter in 2019 en 2021 een tekort in de begroting, terwijl er in 2020, 2022 en 2023 sprake is van overschotten.
Dit kan worden opgelost door de overschotten middels de reserve Meerjarige intertemporele compensatie in te zetten ter dekking van de tekorten in 2019 en 2020, zodat de begroting in alle jaren in evenwicht is. In de tabel zijn de toevoegingen en de onttrekkingen aan de reserve gelijk aan elkaar.

2.1.7 Overheveling coalitieakkoordmiddelen

In tabel 2.1 zijn alle aanpassingen in de begroting gepresenteerd met een saldo-effect. Dat betekent dat alle budgettair neutrale begrotingswijzigingen (het verschuiven van budget van de ene plek in de begroting naar de andere) niet zijn opgenomen. Deze komen wel terug in de programmabladen in hoofdstuk 3 van deze voorjaarsnota.

Tot de budgettair neutrale overhevelingen behoort ook de inzet van de coalitieakkoordmiddelen. Bij de verwerking van het coalitieakkoord zijn alle beschikbaar gestelde middelen centraal gereserveerd bij de algemene dekkingsmiddelen (programma A) of in het VEF (een drietal intensiveringen uit het coalitieakkoord wordt gedekt uit het VEF). Vervolgens is het grootste deel van deze middelen bij de Begroting 2019 en bij de tussentijdse begrotingswijziging in december 2018 overgeheveld naar de beleidsprogramma's. Een deel is echter nog niet overgeheveld. In deze voorjaarsnota worden wederom centraal gereserveerde middelen uit het coalitieakkoord overgeheveld van de algemene dekkingsmiddelen (of vanuit het VEF) naar de beleidsprogramma's.

In onderstaande tabel wordt inzichtelijk gemaakt welke overhevelingen in deze voorjaarsnota zijn opgenomen en voor welke ambities uit het coalitieakkoord nu nog middelen gereserveerd zijn.

Tabel 2.9 Overheveling coalitieakkoordmiddelen (bedragen x € 1 miljoen)

		Incidenteel	2019	2020	2021	2022	Volledig overge-heveld?
Beschikbaar	Banenplannen bi-culturele jongeren, ouderen, arbeidsgehandicapten (23)	4,6					ja
Overheveling	Naar programmaonderdeel 7.2		0,9	1,9	1,8		
Beschikbaar	Preventie tegen ongelijkheid gezondheid (25)		3,0	3,0	6,0	6,0	nee
Overheveling	Naar programmaonderdeel 8.1		3,0	0,3	0,3	0,3	
Beschikbaar	Compensatie Rijksbezuinigingen zorg (26)	6,0	10,0	10,0	10,0	10,0	ja
Overheveling	Naar programmaonderdeel 8.3		16,0	10,0	10,0	10,0	
Beschikbaar	Toegankelijkheidsfonds (29)	2,3					ja
Overheveling	Naar programmaonderdeel 8.3			0,8	0,8	0,8	
Beschikbaar	Maatschappelijke opvang, permanente winteropvang (30)		3,5	3,5	3,5	3,5	ja
Overheveling	Naar programmaonderdeel 8.3		3,5	3,5	3,5	3,5	
Beschikbaar	Programma circulair en duurzame afvalketen (40)			1,0	4,0	6,0	ja
Overheveling	Naar programmaonderdeel 9.2 en 9.3			1,0	4,0	6,0	

		Incidenteel	2019	2020	2021	2022	Volledig overge-heveld?
Beschikbaar	Reiniging en handhaving (44)			15,0	24,0	25,0	
Overheveling	Naar programmaonderdeel 1.2, 2.1, 2.3, 9.2, 11.2, 12.1 en B.1			15,0			nee
Beschikbaar	Democratisering (47)	1,85					
Overheveling	Naar programmaonderdeel 12.2		0,5				nee
Beschikbaar	Investering digitale stad (48)	7,5					
Overheveling	Naar programmaonderdeel 12.1			3,0	3,0	1,5	ja
Beschikbaar	Ontwikkelbuurten (62)			10,0	10,0	10,0	
Overheveling	Naar programmaonderdeel 11.1			10,0	10,0	10,0	ja
Beschikbaar	Woningbouwregie en transformatie (69)		2,5	2,5	2,5	2,5	
Overheveling	Naar programmaonderdeel 11.1			2,5	2,5	2,5	nee
Beschikbaar	Armoede en schuldhulpverlening (19)	1,0			2,5	2,5	nee
Beschikbaar	Armoedevoorzieningen 130% wettelijk sociaal minimum (20)		1,0	2,0	3,0	3,0	nee
Beschikbaar	Personeelstekort in de zorg (27)	1,3					nee
Beschikbaar	Jeugdzorg egalisatiereserve (wachtlijsten) (28)	3,0					nee

2.1.8 Frictiekosten

Frictiekosten ontstaan wanneer het realiseren van een structurele besparingsmaatregel (ongeacht uit welke bezuinigingsoperatie) gepaard gaat met kosten om te komen tot deze besparing. We streven ernaar frictiekosten altijd zo laag mogelijk te houden en van alle organisatieonderdelen wordt verwacht dat zij zoveel mogelijk zelf dekking vinden voor frictiekosten. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een beroep worden gedaan op de frictiekostenreserve. Een bijstelling van de reserve Frictiekosten wordt op begrotingsbasis via de voor- en najaarsnota voorgelegd en de definitieve hoogte van de onttrekking aan de reserve wordt bij het jaarverslag bepaald. De stand van de reserve was eind 2018 € 32,7 miljoen. Bij het Jaarverslag 2018 is bepaald dat voor € 6,8 miljoen wordt onttrokken. De startstand voor deze voorjaarsnota is dus € 25,9 miljoen en nu wordt voorgesteld de onderstaande onttrekkingen en dotaties te ramen.

Tabel 2.10 Dotaties en onttrekkingen frictiekostenreserve (bedragen x € 1 miljoen)

		2019	2020	2021	2022	2023
1.	**Dotatie voor 'doorontwikkeling organisatie'** De besparing op de organisatie gaat gepaard met frictiekosten.				10,0	15,0
2.	**Bijstelling frictiekosten reorganisatie Financiële dienstverlening** Niet alle medewerkers konden worden geplaatst waardoor boventalligheid ontstaat.	1,57	0,5	-0,15		
3.	**Bureau Personeel en organisatie** Salarislasten van aflopende contracten die niet worden gedekt uit inkomsten uit detachering komen ten laste van de frictiekostenreserve.	-0,7	-0,6			
4.	**Reorganisatie Stadsbank van Lening** Boventalligheid als gevolg van opgave Slagvaardige overheid	-0,1				
5.	**Cluster Stadsbeheer** Tijdelijke extra capaciteit voor oprichting van het cluster, boventalligheid en het invoeren van informatiegestuurd werken.	-2,4	-3,0	-1,3	-0,5	
6.	**GGD - JGZ** Lasten voor uitkeringen die gepaard gaan met reductie voor personeel naar aanleiding van de opgave Slagvaardige overheid.	-0,16	-0,09	-0,08	-0,07	

		2019	2020	2021	2022	2023
7.	**Verkoop deelnemingen** Lasten voor de voorbereiding op een vervreemding van het aandelenbelang in ArenA en RAI waarbij de opbrengst bij verkoop leidt tot het doteren van het gelijke bedrag aan de frictiekostenreserve.	-0,43				
	Totaal	**-2,22**	**-3,19**	**-1,53**	**9,43**	**15,0**

Op basis van de geraamde dotaties en onttrekkingen in deze voorjaarsnota én de eerdere besluitvorming over de reserve Frictiekosten ontstaat onderstaand verloop.

Tabel 2.11 Verloop frictiekostenreserve (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo na Jaarverslag 2018	25,9				
Geraamde onttrekkingen eerdere besluitvorming	6,94	3,16	-0,12		
Geraamde dotaties uit Voorjaarsnota 2019				10,0	15,0
Geraamde onttrekkingen uit Voorjaarsnota 2019	-2,22	-3,19	-1,53	-0,57	
Verwacht eindsaldo	**16,74**	**10,39**	**8,74**	**18,17**	**33,17**

2.2 Solvabiliteit en schuld

Uiteraard hebben de ontwikkelingen uit deze voorjaarsnota impact op de solvabiliteit en op de schuld.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding weer tussen enerzijds het eigen vermogen van onze gemeente (onze reserves) en anderzijds het totaal van onze balans. De solvabiliteit zegt dus iets over de mate waarmee ons bezit (onze balans) is gefinancierd met eigen vermogen. Volgens de normen van onze toezichthouder, de provincie Noord-Holland, kwalificeert een solvabiliteit van boven de 50% als 'minst risicovol'. Met onze solvabiliteit voldoen we aan deze norm.

Tabel 2.12 Solvabiliteit

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo na Jaarverslag 2018	54%	52%	51%	50%	50%

Schuld

De huidige verwachting van de schuldontwikkeling is weergegeven in figuur 2.1. Het is de verwachting dat de schuld eind 2019 uitkomt op € 5,3 miljard en in 2020 zal stijgen naar € 5,9 miljard. Dit is een lagere raming dan waar in de Begroting 2019 rekening mee werd gehouden. Dit wordt onder andere verklaard door de flink lagere realisatie van de schuld over 2018: daar waar we in de Begroting 2019 nog hadden verwacht eind 2018 uit te komen op een schuld van € 5,4 miljard, is deze uitgekomen op € 4,8 miljard. Daarnaast wordt de lagere schuldraming verklaard doordat we met ingang van deze voorjaarsnota rekening houden met het planningsoptimisme, zoals is uiteengezet in de vorige paragraaf.

Figuur 2.1 Ontwikkeling externe schuld voor de jaren 2017 – 2023

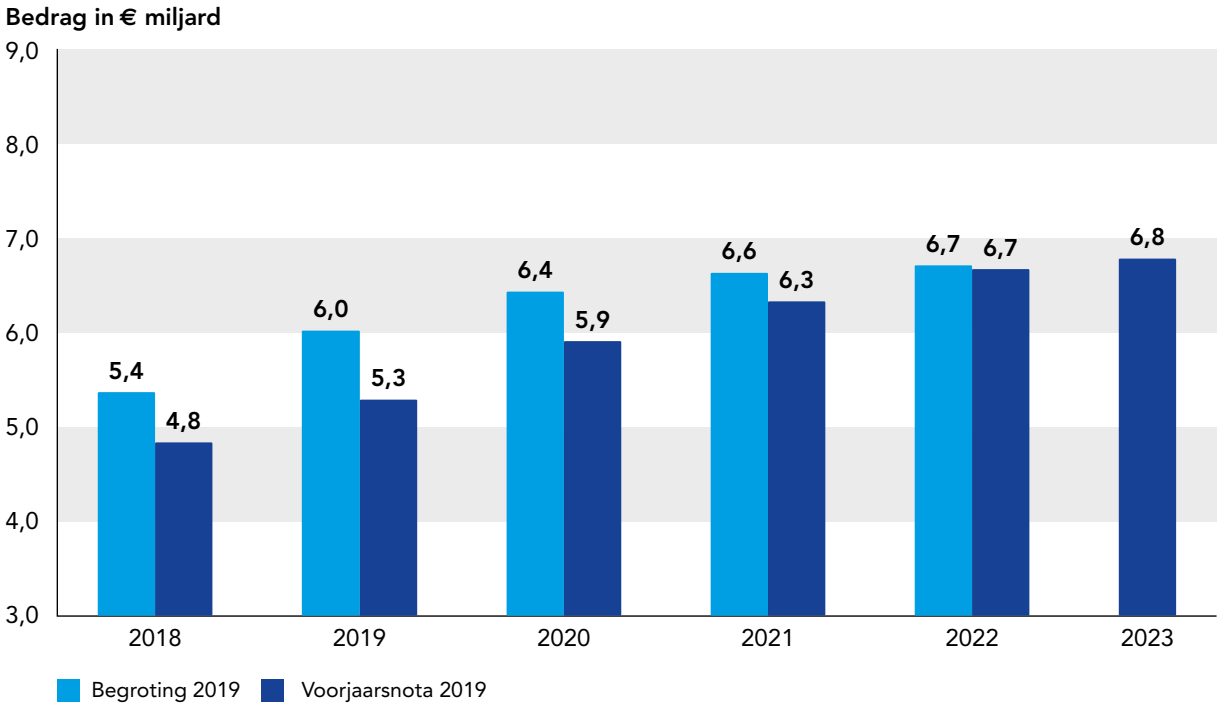

De schuld kan ook uitgedrukt worden in een ratio: de schuldquote. De (netto) schuldquote is de externe schuld afgezet tegen de (netto) omvang van onze begroting. Volgens onze toezichthouder is de schuldquote onvoldoende wanneer deze groter is dan 130% en voldoende als deze kleiner is dan 90%. In onderstaande tabel is de schuldquote weergegeven. We verwachten voor eind 2019 een schuldquote van 100%. Daarmee zitten we onder de signaleringswaarde van 130%.

Tabel 2.13 Schuld

	2019	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote	95%	100%	105%	112%	113%
Netto schuldquote (inclusief verstrekte leningen)	100%	105%	110%	117%	118%

We blijven ook de komende jaren onverminderd sturen op het houdbaar houden van de schuld. Daarnaast blijven we werken aan het verbeteren van de schuldprojecties door de kwaliteit van het meerjarig investeringsplan (MIP) en van de verloopstaat reserves en voorzieningen verder te verhogen. In de Begroting 2020 zal een uitgebreide verhandeling worden opgenomen over de houdbaarheid van de schuld en over het verbeteren van de meerjarenraming in relatie tot planningsoptimisme.

2.3 Weerstandsvermogen en niveau algemene reserve

In de voorjaarsnota wordt niet alleen een beeld geschetst van de uitvoering van de begroting en de bestuurlijke keuzes, maar wordt ook inzicht gegeven in de mate waarin de begroting van de gemeente Amsterdam bestand is tegen risico's. De mate waarin de begroting bestand is tegen risico's komt tot uiting in het weerstandsvermogen. De hoogte van het weerstandsvermogen van Amsterdam is momenteel voldoende om geïnventariseerde risico's te kunnen dekken. De weerstandsratio was eind 2018 1,25[2].

Conform de afspraak uit het coalitieakkoord worden meevallers op het renteresultaat van het lopende jaar toegevoegd aan de Algemene Reserve. Wanneer het renteresultaat over 2019 wordt meegenomen in de weerstandscapaciteit, volgt een weerstandsratio van 1,33. Daarmee ligt de ratio dus aan de bovenkant van de door de gemeenteraad in de nota Risicomanagement vastgestelde bandbreedte van 1,0 tot 1,4.

De gemeente gebruikt een stresstest om inzicht te krijgen in de gevoeligheid van de gemeentelijke financiën voor negatieve economische en financiële ontwikkelingen. De stresstest is beschikbaar via een internetbijlage bij deze voorjaarsnota. Daarnaast is in bijlage 4 een managementsamenvatting opgenomen van de stresstest. In de stresstest wordt uitgebreid ingegaan op het weerstandsvermogen en overige financiële kengetallen die worden gebruikt om de houdbaarheid van de Amsterdamse begroting in te schatten.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de beschikbare weerstandscapaciteit – met name de Algemene Reserve – en de benodigde weerstandscapaciteit voor het opvangen van de financiële gevolgen van risico's. De beschikbare weerstandscapaciteit is bij het Jaarverslag 2018 vastgesteld op € 325 miljoen, met als opbouw:

- de Algemene Reserve (€ 311 miljoen);
- de niet-benutte belastingcapaciteit (€ 14 miljoen)[3].

Tabel 2.14 Weerstandsvermogen (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Beschikbare weerstandscapaciteit	371	371	359	359	325
Benodigde weerstandscapaciteit	273	270	270	255	261
Weerstandsvermogen	1,36	1,37	1,33	1,41	1,25

Uit de tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om bij de huidige vooruitzichten de benodigde weerstandscapaciteit te leveren. Met een weerstandsvermogen van 1,25 voldoet de gemeente aan het door de gemeenteraad vastgestelde beleid om te sturen op een Algemene Reserve die voldoende is om het weerstandsvermogen aan de bovenkant van de bandbreedte 1,0 – 1,4 te houden voor de raadsperiode 2018-2022.Voor deze berekening heeft de raad gekozen voor een betrouwbaarheidsinterval van 90%. Dat betekent dat het bedrag van € 261 miljoen afdoende moet zijn om de negatieve gevolgen van resterende risico's voor de komende twee jaar op te vangen. Daarbij is er een kans van 10% dat dit toch niet lukt en dat er meer nodig is.

2 Dit is de weerstandsratio per ultimo 2018, en is tevens te vinden in het Jaarverslag 2018.
3 De niet-benutte belastingcapaciteit is gesteld op 5% van de som aan belastinginkomsten, zoals begroot voor 2019.

3

Programma's

3 Programma's

3.1	Veiligheid	58
3.2	Verkeer, vervoer en waterstaat	62
3.3	Economie en innovatie	70
3.4	Kunst, cultuur en erfgoed	73
3.5	Onderwijs	76
3.6	Sport	79
3.7	Werk, inkomen en participatie	81
3.8	Volksgezondheid, jeugd en zorg	87
3.9	Duurzaamheid en ruimtelijke ordening	95
3.10	Grond	104
3.11	Wonen en groen	108
3.12	Moderne open overheid	115
3.A	Algemene dekkingsmiddelen	119
3.B	Bestuur en organisatie	128

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt per afzonderlijk programma en op het niveau van programmaonderdeel aangegeven welke wijzigingen ten opzichte van de laatst vastgestelde begrotingsstand (de Begroting 2019) zich voordoen in deze voorjaarsnota. De wijzigingen zijn onderverdeeld in afwijkingen als gevolg van beleidsarme ontwikkelingen (autonome mee- en tegenvallers oftewel de viermaandsmutaties) en aanpassingen als gevolg van bestuurlijke keuzes (dit zijn mutaties als gevolg van beleidsaanpassingen).

Er doen zich ook zogenoemde technische mutaties voor. Dit is het budgettair neutraal verplaatsen van budget in de begroting zonder dat er een beleidsmatige aanpassing aan ten grondslag ligt. Deze technische mutaties maken onderdeel uit van de viermaandsmutaties.
Hoewel de directe beleidsmatige relevantie van deze mutaties nihil is, is het noodzakelijk om deze mutaties ter autorisatie aan de raad voor te leggen. Overeenkomstig de Financiële verordening Amsterdam 2017 autoriseert de raad de begroting op programmaniveau en per onderdeel daarvan als het programma is onderverdeeld.

Als gevolg van enkele ontwikkelingen doen zich in de Voorjaarsnota 2019 relatief veel technische mutaties voor (die dus het begrotingssaldo onveranderd laten):

- Sinds de Begroting 2019 is Amsterdam overgestapt op een nieuwe indeling naar programma's en programmaonderdelen. Sinds januari 2019 wordt gestuurd op deze indeling. Hieruit blijkt dat bij de Voorjaarsnota 2019 een aantal aanvullende neutrale begrotingswijzigingen nodig zijn om budgetten op een juiste wijze in de nieuwe indeling op te nemen;
- In de nieuwe beheersystematiek zijn reserves overzichtelijk gepositioneerd in het centrale programma Algemene dekkingsmiddelen (programmaonderdeel A.5). Dotaties en onttrekkingen tussen reserves en beleidsprogramma's zijn alleen mogelijk via een mutatie;
- Om zo veel mogelijk budgetten rechtstreeks te begroten waar de kosten worden gemaakt, wordt afgestapt van het doorbelasten van budgetten tussen organisatieonderdelen. Dit zorgt voor een zuiverder beeld van de begroting en een lagere administratieve lastendruk;
- Er is een aantal reorganisaties bij organisatieonderdelen doorgevoerd. Dit heeft tevens tot gevolg dat apparaatsbudgetten zijn verschoven tussen programmaonderdelen;
- Kosten voor overhead mogen volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) met ingang van de Begroting 2017 niet meer worden toegerekend aan de beleidsprogramma's, met uitzondering van overheadkosten die gedekt worden door grondexploitaties of projectbudgetten. Deze BBV-wijziging was nog niet geheel doorgevoerd in de begroting van Amsterdam.

Conform de beleidsnota Planning en Control worden alleen afwijkingen en wijzigingen in de programmaonderdelen toegelicht die groter zijn dan € 1 miljoen in enig jaar. Afwijkingen en wijzigingen kleiner dan € 1 miljoen worden dus niet specifiek toegelicht.

3.1 Veiligheid

Tabel 3.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-174,9**	**-167,1**	**-166,9**	**-166,9**	
Extrapolatie 2023					-165,9
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	4,7	2,4	2,4	-0,3	-0,3
Lasten	10,3	16,5	4,1	1,3	1,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	1,0	6,2	3,7	2,4	2,4
Saldo na voorjaarsnota	**-181,5**	**-187,3**	**-172,3**	**-170,9**	**-169,6**

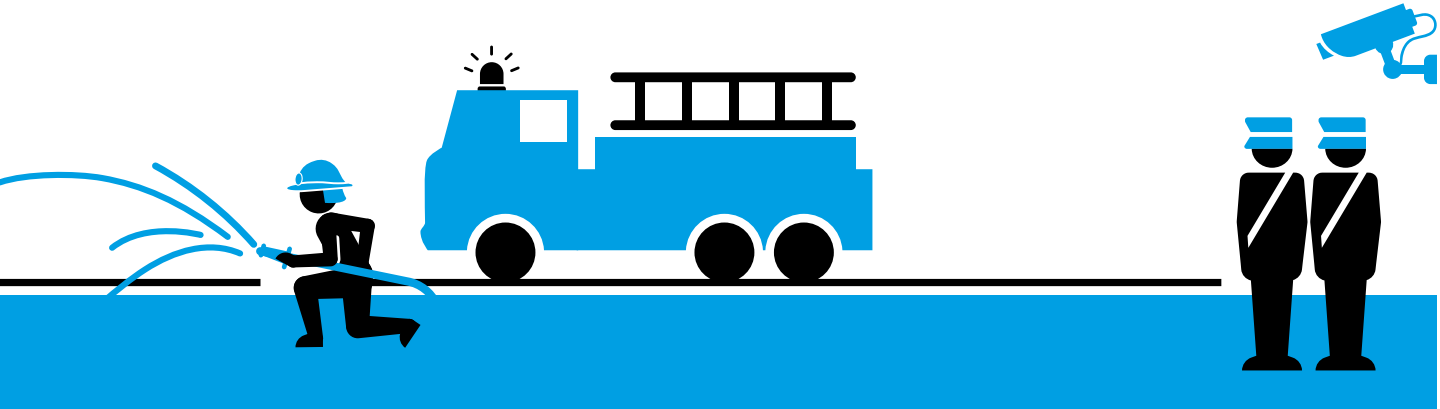

3.1.1 Brandweer en crisisbeheersing

Tabel 3.1.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-74,5**	**-74,5**	**-74,5**	**-74,5**	
Extrapolatie 2023					-74,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Lasten	-2,0	-2,6	-1,6	-1,6	-1,6
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-72,6**	**-72,1**	**-73,1**	**-73,1**	**-73,1**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 0,1 miljoen in 2019 en met € 0,3 miljoen in 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 2 miljoen in 2019 en met € 2,6 miljoen in 2020. Vanaf 2021 dalen de lasten € 1,6 miljoen structureel. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

De bijdrage van Amsterdam aan de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA) wordt vastgesteld in het Veiligheidsbestuur. Besluitvorming in dit Veiligheidsbestuur leidt tot incidentele en structurele meevallers in onze bijdrage:

- In 2019 ontvangen we een incidentele meevaller van € 2,1 miljoen, omdat het rekeningresultaat van de VrAA (€ 1,7 miljoen) niet nodig is om de algemene reserve van de VrAA op peil te houden en omdat de bijdrage aan het openbaar meldsysteem (€ 0,4 miljoen) niet nodig is;
- Vanaf 2020 dalen de lasten met € 2,2 miljoen structureel door het opheffen van het 'dedicated duikteam' (€ 0,9 miljoen) en doordat het beschikbare bedrag voor nominale compensatie hoger is dan noodzakelijk waardoor een meevaller van € 0,3 miljoen ontstaat. De incidentele meevaller in de maatwerkbijdrage voor de uitvoering van het functioneel leeftijdsontslag (FLO) is € 1 miljoen;
- De overige afzonderlijke afwijkingen in 2019 (lagere lasten van per saldo € 0,1 miljoen) en structureel vanaf 2020 (hogere lasten van per saldo € 0,4 miljoen) zijn kleiner dan € 1 miljoen en lichten we niet verder toe.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

3.1.2 Openbare orde en veiligheid

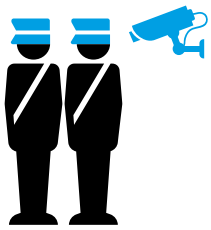

Tabel 3.1.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-100,4**	**-92,6**	**-92,4**	**-92,4**	
Extrapolatie 2023					-91,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	4,7	2,8	2,8	0,0	0,0
Lasten	12,2	19,1	5,7	2,9	2,6
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	1,0	6,2	3,7	2,4	2,4
Saldo na voorjaarsnota	**-108,9**	**-115,1**	**-99,1**	**-97,8**	**-96,4**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 4,7 miljoen in 2019 en met € 2,8 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de baten ook met € 2,8 miljoen en vanaf 2022 wijzigen de baten niet. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere baten van € 4,4 miljoen in 2019 en € 2,8 miljoen in 2020 en 2021, omdat het Rijk samen met betrokken partners de aanpak van ondermijning wil verstevigen en de doelen uit de Toekomstagenda Ondermijning gezamenlijk wil bereiken. Het Regionaal Informatie en Expertisecentrum (RIEC) Amsterdam-Amstelland krijgt extra Rijksgelden voor haar ondermijningsplannen. De gemeente Amsterdam is penvoerder voor het RIEC en de middelen worden via ons uitgekeerd;
- De overige afzonderlijke afwijkingen (per saldo € 0,3 miljoen hogere baten in 2019) zijn kleiner dan € 1 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 12,2 miljoen in 2019 en met € 19,1 miljoen in 2020. In 2021 en verder stijgen de lasten met € 5,7 miljoen in 2021, € 2,9 miljoen in 2022 en € 2,6 miljoen structureel vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten van € 7,9 miljoen in 2019 door de overheveling van incidentele middelen vanuit 2018 voor onder andere de inrijdbeperkende maatregelen (€ 3,5 miljoen) en diverse veiligheidsprojecten zoals de Pleinenaanpak, horecabeleid, het programma Detentie en terugkeer en radicalisering (€ 1,25 miljoen);
- Hogere lasten door de activiteiten van het RIEC zoals hierboven bij de baten genoemd (€ 4,4 miljoen in 2019 en € 2,8 miljoen in 2020 en 2021);
- Hogere lasten voor het uitrusten van handhavers met bodycams om de veiligheid te vergroten en geweldsincidenten te voorkomen (€ 1 miljoen in 2019, € 1,5 miljoen in 2020 en € 1,3 miljoen structureel vanaf 2021);
- Hogere lasten van € 1,2 miljoen structureel vanaf 2020 voor de versteviging van de aanpak en het gemeentelijke team Radicalisering. Met deze aanpak willen we de democratische veerkracht van de stad versterken, radicalisering en extremisme signaleren en tegen gaan en voorkomen van en bescherming bieden tegen extremistisch gedrag en terroristisch geweld;
- Hogere lasten van € 11,6 miljoen in 2020 voor de uitvoering van het Masterplan handhaving en reiniging. Dit is inclusief € 4,8 miljoen voor de aanpak Binnenstad. Hiermee kunnen we de aanpak van 2019 voortzetten. Het Masterplan handhaving en reiniging heeft ook betrekking op programma's 2, 9, 11 en 12;
- Bij de nieuw te vormen directie Toezicht & Handhaving Openbare Ruimte (THOR) wordt een aantal knelpunten opgelost door de inzet van de stelpost in de Algemene dekkingsmiddelen

bedoeld voor deze knelpunten. Hierdoor stijgen de lasten in dit programmaonderdeel met € 1 miljoen structureel vanaf 2019.
- Daarnaast leiden de nieuw te vormen directies THOR en Afval en Grondstoffen (A&G) tot budget neutrale wijzigingen over de programma's heen. Voor dit programmaonderdeel betekent dit hogere lasten van € 3,2 miljoen structureel vanaf 2019. De lasten in de andere programma's in de begroting worden navenant verlaagd.
- De harmonisatie van Veiligheid Toezicht en Handhaving (VTH) processen en producten leidt tot een structurele formatieoverheveling van € 1,7 miljoen van dit programma naar programma 11 Wonen en groen.
- Voor de doorontwikkeling bij de Informatievoorzieningseenheden herschikken we middelen. Voor dit programmaonderdeel wordt vanaf 2019 structureel € 6,8 miljoen overgeheveld naar programma 2, programma 12 en programma B.
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 1 miljoen in 2019 en met € 6,2 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de lasten met € 3,7 miljoen en vanaf 2022 met € 2,4 structureel. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:
- Hogere lasten voor de aanpak van ondermijning als gevolg van onder andere de drugshandel en mensenhandel en door witwassen en fraude. Ondermijning vraagt om kennis, blijvende vasthoudendheid, intrinsieke motivatie en een lange adem zoals opgenomen in het programma 'De weerbare stad' (€ 1 miljoen in 2019, € 3,2 miljoen in 2020, en € 2,4 miljoen structureel vanaf 2021);
- Hogere lasten voor de capaciteit van het stedelijke evenementenbureau waarmee het bureau incidenteel wordt gedekt (€ 1,3 miljoen in 2020 en 2021).

3.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Tabel 3.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-170,9**	**-166,2**	**-144,0**	**-104,0**	
Extrapolatie 2023					18,6
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-38,1	3,3	46,4	3,8	3,8
Lasten	11,7	-52,0	-40,3	-62,4	-48,8
Bestuurlijke keuzes					
Baten	9,8	22,9	25,7	25,2	25,8
Lasten	14,9	30,1	22,0	22,3	41,5
Saldo na voorjaarsnota	**-225,8**	**-118,0**	**-53,7**	**-34,9**	**55,6**

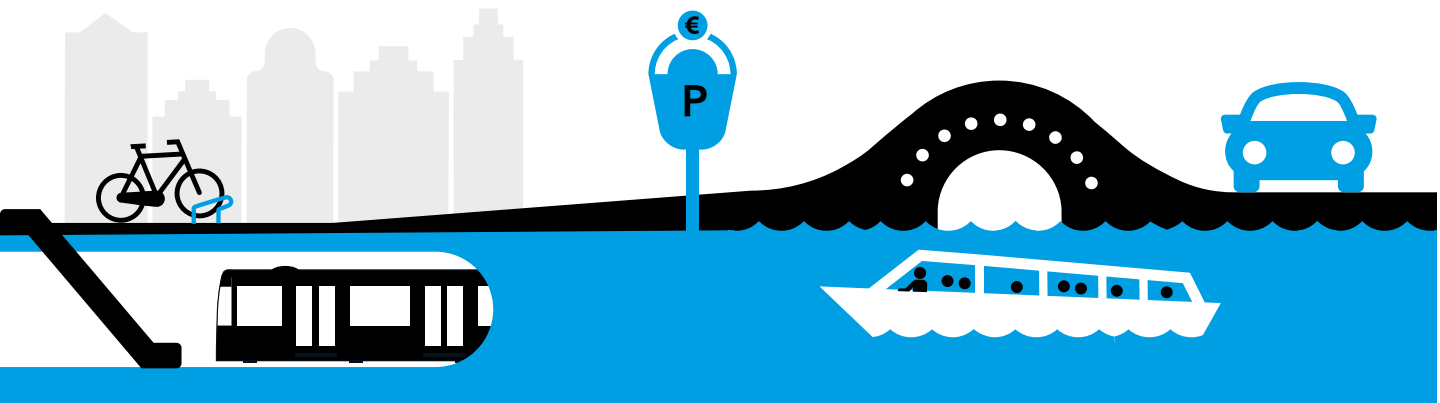

3.2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

Tabel 3.2.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-88,4**	**-91,1**	**-65,9**	**-29,2**	
Extrapolatie 2023					93,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	3,6	3,3	3,8	3,8	3,8
Lasten	-29,8	-71,7	-94,3	-76,0	-47,5
Bestuurlijke keuzes					
Baten	8,7	17,8	19,4	20,1	20,7
Lasten	9,1	14,8	13,5	13,4	13,5
Saldo na voorjaarsnota	**-55,3**	**-13,1**	**38,2**	**57,3**	**152,0**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 3,6 miljoen in 2019 en met € 3,3 miljoen in 2020. Vanaf 2021 stijgen de baten met € 3,8 miljoen structureel. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere baten van € 2 miljoen vanaf 2019, omdat in het Jaarverslag 2018 is opgenomen dat er meer opbrengsten voor straatparkeren is gerealiseerd. Op basis hiervan zijn de baten straatparkeren structureel verhoogd met € 2 miljoen. Deze extra baten worden toegevoegd aan het SMF;
- De exploitatiebegroting van de parkeergarages is op basis van de jaarrekeningcijfers geactualiseerd. De baten stijgen structureel met € 1,2 miljoen;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat deze kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 29,8 miljoen in 2019 en met € 71,7 miljoen in 2020. In 2021 dalen de lasten met € 94,3 miljoen, in 2022 met € 76 miljoen en in 2023 met € 47,5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Het SMF is een reserve die de kosten van verschillende projecten in de stad dekt. De begroting bevat verschillende interne geldstromen tussen het SMF en de directies die de projecten uitvoeren. In 2019 worden de interne geldstromen (dekkingen) geëlimineerd door een budgettair neutrale begrotingsmutatie. Hierdoor blijven alleen de onttrekking aan het SMF en de corresponderende lasten die gemaakt worden voor de projecten in de begroting staan. Het betreft hier in feite het elimineren van dubbel gebudgetteerde lasten en baten. In het jaar 2019 gaat het per saldo om een verlaging van de lasten van € 40,6 miljoen;
- Door een actualisering van de meerjarige kapitaallasten is er sprake van een verlaging van de lasten in 2019 van € 3 miljoen en vanaf 2020 een verhoging van € 2,3 miljoen dat oploopt tot € 4,5 miljoen in 2023;
- Zowel kosten als opbrengsten parkeergarages zijn op basis van het Jaarverslag 2018 verhoogd. De lasten worden structureel verhoogd met € 1,3 miljoen.
- Vanaf 2019 worden apparaatskosten (salarissen, inhuurkosten, werkplekkosten en dergelijke) niet meer toegerekend vanuit een ander begrotingsonderdeel, maar vormen ze een integraal onderdeel van de begroting. In verband hiermee elimineren we de verrekenbudgetten. Dit betekent een structurele verlaging van de lasten met € 26,6 miljoen;
- Vanwege de geraamde areaaleffecten in 2020 stijgen de lasten vanaf 2020 structureel met € 1,4 miljoen;
- Conform de Bestuursopdracht reserves en voorzieningen, zou de reserve Stedelijke Vernieuwing per 2019 vervallen. Omdat de werkzaamheden van de projecten Jacob van Weesenbekestraat (€ 0,8 miljoen) en Ecuplein (€ 0,5 miljoen) in 2019 plaatsvinden, wordt

hiervoor de reserve verlengd. Hiervoor is voor 2019 een incidentele last opgenomen van € 1,3 miljoen;
- In de begroting 2018 zijn investeringsvoorstellen verwerkt die onder de activeringsgrens van € 5 miljoen blijven. Omdat deze projecten meerdere jaren doorlopen, worden deze middelen toegevoegd aan een jaarschijf reserve "investeringsvoorstellen in de openbare ruimte jaar X". Door deze mutatie worden de kasritmes geactualiseerd;
- Een budgetneutrale aanpassing van de lasten van € 10,6 miljoen in 2019 tot en met € 8 miljoen in 2021. hangt samen met een dotatie aan de reserve in het programma Algemene dekkingsmiddelen;
- Tot en met 2021 is er een ingroeibudget beschikbaar om ervoor te zorgen dat de besparingsopgave Slagvaardige Werken in de Openbare ruimte (SWOR) wordt gerealiseerd. Het ingroeibudget wordt gebruikt om de besparingsopgave op de formatie geleidelijk door te voeren. In 2019 is het beschikbare budget van € 3,2 miljoen noodzakelijk voor het dagelijks beheer van groen (€ 1,2 miljoen) en het schoonmaken van de openbare ruimte (€ 2 miljoen);
- Projectbudgetten die vallen onder het regime van het SMF en die in 2018 niet volledig tot besteding zijn gekomen worden overgeheveld naar het begrotingsjaar 2019. Het betreft hier een overheveling van circa 88 projecten. Het gaat per saldo om een budgetverhoging van € 28,1 miljoen;
- In de notitie en het werkplan "doorontwikkeling IV 2.0" heeft het GMT ingestemd met een andere werkwijze en verdere professionalisering van de IV-eenheden. Dit leidt tot een aantal aanpassingen bij de IV-eenheden. Binnen dit programmaonderdeel stijgen de lasten structureel met € 9,2 miljoen;
- Niet ingezette middelen uit reserves van stadsdelen voor 2018 zijn gedeeltelijk doorgeschoven naar 2019. Een deel van de inzet van de reserves is verder uitgesplitst over de verschillende projecten. Actualisering van de dekking van de reserves in relatie tot een actualisatie van de lasten heeft plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de lasten van € 11,5 miljoen in 2019 aflopend naar € 1,4 miljoen in 2022;
- Bij de meerjarige actualisatie van het SMF heeft er een actualisatie plaats gevonden met de financieringsreserve voor de investeringsprojecten Betondorp en Middenmeer. Deze actualisatie heeft geleid tot een verhoging van de lasten in 2019 met € 3,2 miljoen terwijl in 2021 en 2022 sprake is van een verlaging van € 2,4 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 8,7 miljoen in 2019 en met € 17,8 miljoen in 2020. In 2021 en verder stijgen de baten met circa € 20 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:
- Per 1 juli 2019 wordt de ministeriële regeling Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen aangepast. Hierdoor kunnen gemeenten meer kosten meenemen in de berekening van de naheffingsaanslag. Zo kunnen vanaf dat moment ook de kosten die in samenhang met de inning van niet-betaalde parkeerbelasting worden gemaakt worden meegenomen. Hierdoor kan het tarief naar het wettelijk maximum van € 62,70 worden verhoogd. Hierdoor zullen de baten naar verwachting structureel met € 9,0 miljoen per jaar toenemen en in 2019 met € 4,5 miljoen;
- Door de verhoging van de parkeertarieven voor bezoekers per half april 2019 verwachten we een stijging van de inkomsten uit garageparkeren van structureel € 4 miljoen per jaar. Rekening houdend met de ingangsdatum schatten we de verhoging voor 2019 op € 3 miljoen;
- Daarnaast zijn de vergunningtarieven voor bewoners sinds 1 januari 2015 niet meer gewijzigd. Om de tarieven in lijn te brengen met het huidige prijspeil wordt een tariefsverhoging doorgevoerd, gebaseerd op het CBS-indexcijfer consumentenbestedingen van gemiddeld 1,46 % per jaar. Met ingang van 2020 voeren we een jaarlijkse indexering door om de vergunningtarieven op het dan geldende prijspeil te houden. Door de eenmalige verhoging zullen de baten naar verwachting structureel toenemen met € 2,1 miljoen per jaar en in 2019 met € 0,6 miljoen. Door de indexering zullen de baten volgens de huidige verwachting vanaf

2020 stijgen met € 0,6 miljoen, oplopend tot € 2,5 miljoen in 2023;
- De parkeerdruk is in een aantal buurten op zondag zo hoog, dat de leefbaarheid voor bewoners in het geding komt. Omdat regulering door betaald parkeren naar verwachting zeer effectief zal zijn, zal in 2020 betaald parkeren op zondag worden ingevoerd in een aantal gebieden. Hierdoor nemen de baten in 2020 met € 1 miljoen toe. Structureel levert dit een stijging op van € 2 miljoen per jaar vanaf 2021;
- Tot slot worden de tarieven voor bewonersvergunningen geharmoniseerd, min of meer analoog aan de gebieden bij bezoekersparkeren. We doen dit om de tarieven eerlijker te maken en het verschil in tarieven te verkleinen. Dit houdt in dat de tarieven in een aantal gebieden worden verhoogd, zodat de verschillen tussen vergelijkbare gebieden worden opgeheven. Hierdoor zullen de baten naar verwachting structureel met € 1,1 miljoen per jaar toenemen. Voor 2019 zal de stijging € 0,6 miljoen bedragen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 9,1 miljoen in 2019 en met € 14,8 miljoen in 2020. Vanaf 2021 stijgen de lasten met circa € 13,5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:
- Alle meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) voor de gemeentelijke parkeergarages zijn door gecertificeerde bureaus geactualiseerd. Zij hebben gekeken naar de huidige staat van de garages en het noodzakelijk onderhoud dat in de komende jaren moet worden gepleegd. De onttrekkingen en dotaties van de voorziening groot onderhoud zijn in overeenstemming gebracht met de geactualiseerde plannen. Om deze plannen goed uit te kunnen voeren, wordt structureel € 2,5 miljoen extra gedoteerd aan de voorziening groot onderhoud. Aanvullend is € 0,3 miljoen extra nodig voor professioneel assetmanagement. Hiermee voorkomen wij het risico op achterstallig onderhoud.
- De beheerkosten van garageparkeren in 2019 en 2020 stijgen met € 1,3 miljoen doordat de Rokingarage later in gebruik wordt genomen. Door de vertraging waren de kapitaallasten van de Rokingarage uit de begroting 2019 gehaald. De uitname van de kosten resulteerde in een verwachte bijdrage aan de algemene middelen van € 1,3 miljoen. Deze bijdrage treedt echter niet op. De Rokingarage wordt volledig gedekt vanuit het SMF (parkeerplan) en uit een speciaal daarvoor ingestelde reserve.
- De lasten voor de ambitie om de stad autoluw te maken stijgen met € 5 miljoen in 2020-2023. Deze verhoging wordt gedekt uit het SMF.
- Door de groeiende stad en het steeds intensievere gebruik neemt de hoeveelheid werk in dit programma steeds verder toe. Bij gelijkblijvende capaciteit en budgetten is het niet mogelijk om de stad op hetzelfde niveau te blijven bedienen en de ambities van dit college waar te maken. De apparaatslasten voor de uitvoering van dit programma stijgen de lasten in 2019 met in totaal € 2,5 miljoen en in 2020-2023 met € 2,1 miljoen.

3.2.2 Water

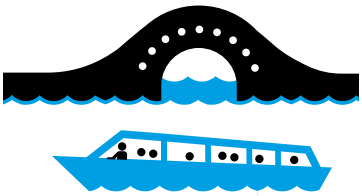

Tabel 3.2.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-31,4**	**-30,1**	**-27,6**	**-25,7**	
Extrapolatie 2023					-25,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-41,8	-0,3	41,2	-0,3	-0,3
Lasten	-40,0	1,7	42,5	0,9	0,8
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,2	1,6	2,8	1,6	1,6
Lasten	1,9	4,6	3,8	3,8	18,9
Saldo na voorjaarsnota	**-34,9**	**-35,0**	**-29,8**	**-29,0**	**-44,1**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 41,8 miljoen in 2019 en met € 0,3 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de baten met € 41,2 miljoen en in de jaren daarna met € 0,3 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- Als gevolg van de vertraging in de planning van het project Zeetoegang IJmond, worden zowel de door de gemeente te ontvangen bijdrage, als de nog te verstrekken bijdrage, later verrekend. De meest recente beschikbare planning gaat uit van oplevering in 2021. Hierdoor verschuiven de baten van € 41,5 miljoen naar 2021.

Lasten

De totale lasten dalen met € 40 miljoen in 2019 en stijgen met € 1,7 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de lasten met € 42,5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Door een actualisering van de meerjarige kapitaallasten is er sprake van een verlaging van de lasten in 2019 met € 2,4 miljoen en vanaf 2020 structureel met € 1,5 miljoen;
- In de Begroting 2019 zijn investeringsvoorstellen verwerkt die onder de activeringsgrens van € 5 miljoen blijven. Doordat deze projecten meerdere jaren doorlopen worden deze middelen toegevoegd aan een jaarschijf reserve “investeringsvoorstellen in de openbare ruimte jaar X “. De bestemmingsreserve Investeringsvoorstellen Openbare Ruimte 2019 heeft betrekking op investeringsvoorstellen die zijn vastgesteld in de Begroting 2019.De verlaging van de lasten van € 1,5 miljoen worden in het programma Algemene dekkingsmiddelen vervangen door een dotatie aan de reserve voor hetzelfde bedrag;
- Met ingang van 2019 worden de interne geldstromen geëlimineerd waardoor alleen de onttrekking aan het SMF en de corresponderende lasten voor de projecten in de gemeentelijke begroting blijven staan. Voor dit programmaonderdeel is het effect dat de lasten afnemen met € 1 miljoen voor 2019 en 2020 en vanaf 2023 met € 0,4 miljoen structureel;
- Door de vertraging in de planning van het project Zeetoegang IJmond worden zowel de door de gemeente te ontvangen bijdrage als de nog te verstrekken bijdrage later verrekend. De meest recente planning gaat uit van oplevering in 2021. De lasten van € 41,5 miljoen in 2019 verschuiven hiermee door naar het jaar 2021 (zie hiervoor de toelichting bij de baten hierboven).

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 0,2 miljoen in 2019 en met € 1,6 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- Voor de dekking van het programma Varen worden zowel de leges als de prijs van vaarvignetten verdubbeld, overeenkomstig de Nota Varen deel 1 uit november 2018. Dit resulteert vanaf 2020 in een structurele toename van de baten van € 1,6 miljoen. Daarnaast wordt voor 2019 een incidentele baat van € 0,2 miljoen verwacht als gevolg van een hogere uitgifte van jaarvignetten in 2019.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 1,9 miljoen in 2019 en met € 4,6 miljoen in 2020. In 2023 stijgen de lasten met € 18,9 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Er is sprake van achterstallig onderhoud en een grote vervangingsopgave bij de civiele constructies, zoals kades. De omvang van het achterstallig onderhoud is groot, maar nog niet exact te bepalen. Hiervoor moeten we nader onderzoek doen. Om te voorkomen dat meer achterstallig onderhoud ontstaat en om de instandhouding van bruggen en kades goed te organiseren wordt € 288,6 miljoen incidenteel vrijgemaakt door te doteren aan de reserve Achterstallig onderhoud infrastructuur, openbare ruimte en groen voor de programma's 2 en 11. Aan de reserve wordt ook gedoteerd vanuit het SMF waar op basis van prioritering in de jaarschijf 2023 € 78 miljoen kan worden vrijgemaakt voor dotatie aan de eerder genoemde reserve;
- Daarnaast worden de lasten met € 15,1 miljoen structureel vanaf 2023 verhoogd om het onderhoud van de infrastructurele werken structureel op te nemen in de begroting;
- Voor het programma Varen was oorspronkelijk dekking beschikbaar tot 2019. Om het bestaande beleid en de opgave op dit dossier voort te zetten is meerjarig extra budget nodig. Ook heeft het college op 30 januari 2018 ingestemd met het verder uitwerken van de voorgenomen overheveling van de zogenaamde aanverwante nautische taken en bevoegdheden op het gebied van nautisch beleid, nautisch beheer, vergunningen, bezwaar en beroep en communicatie van Waternet naar de gemeente Amsterdam. Met de taken zullen ook de financiën worden overgedragen;
- Wegens de toenemende drukte en overlast op het water is extra nautische handhaving nodig om de beleidsmaatregel in Nota varen deel 1 te kunnen handhaven. Hierdoor nemen de lasten toe met structureel € 1,1 miljoen vanaf 2020.

3.2.3 Openbaar vervoer

Tabel 3.2.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-51,1**	**-45,0**	**-50,6**	**-49,2**	
Extrapolatie 2023					-49,2
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,1	0,3	1,3	0,3	0,3
Lasten	81,4	18,1	11,6	12,7	-2,2
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,9	3,5	3,5	3,5	3,5
Lasten	4,0	10,7	4,7	5,1	9,2
Saldo na voorjaarsnota	**-135,5**	**-69,9**	**-62,1**	**-63,2**	**-52,4**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 0,1 miljoen in 2019 en met € 0,3 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Een interne overheveling van reclame-inkomsten in en rond metrostations van programmaonderdeel 2.1. De reclame-inkomsten bedragen € 0,6 miljoen in 2019 tot € 0,8 miljoen vanaf 2020;
- Het budgetneutraal opnieuw toewijzen van budgetten van de activiteit veren. De baten zijn vanaf 2019 structureel € 0,5 miljoen lager tegenover even grote structureel lagere lasten. Een uitzondering vormt het jaar 2020 waarin de baten met € 0,5 miljoen stijgen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 81,4 miljoen in 2019 en met € 18,1 miljoen in 2020. In 2023 dalen de lasten met € 2,2 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- In verband met wijzigingen in de verslaggevingsregels moeten de uitgaven voor de Noord/Zuidlijn worden geactiveerd. Om hogere structurele kapitaallasten te voorkomen wordt in 2019 een extra afschrijving gedaan van € 59 miljoen. Deze lasten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve Noord-Zuidlijn voor een even groot bedrag;
- Het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) is een reserve die de kosten van verschillende projecten in de stad dekt. De totale lasten die gedekt worden door het reserve stijgen in 2019 met in totaal € 18,3 miljoen ten opzichte van de begroting. Meerjarig muteert deze lastenstijging naar € 15,7 miljoen in 2020, € 9,8 miljoen in 2021 en € 11,8 miljoen in 2022. In 2023 nemen de begrote lasten juist af met 2,8 miljoen. Dit SMF effect is het gevolg van opheffen interne verrekeningen, doorgeschoven projectbudgetten 2018 en (her)verdeling van projectbudgetten vanaf 2019;
- Om te voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording wordt de doorbelasting van overhead aan grondexploitaties en geactiveerde investeringen verlaagd. Per saldo leidt dit tot een structurele stijging van de lasten van € 2 miljoen vanaf 2019 en een evenredige daling van de in de beleidsprogramma's opgenomen overheadlasten;
- Actualisatie van planning van de investeringsprojecten leidt tot het meerjarig neerwaarts bijstellen van de begrote kapitaallasten. Voor 2019 € 2,2 miljoen, voor 2020 tot 2022 € 1,7 miljoen en in 2013 € 1,9 miljoen minder.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 0,9 miljoen in 2019 en met € 3,5 miljoen vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- Door de opening van de Noord/Zuidlijn worden extra reclameopbrengsten gegenereerd. Deze zullen worden ingezet in het OV, zoals we hebben vastgelegd in de tot 2024 lopende OV-concessie/overeenkomst beheer en onderhoud OV tussen VRA, GVB en gemeente.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 4 miljoen in 2019 en met € 10,7 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Jaarlijks breiden we de capaciteit van de IJveren met één pont uit. Hierdoor stijgen de lasten met € 2 miljoen in 2019, oplopend tot jaarlijks € 4 miljoen. Daarnaast wordt de exploitatie van de veren aangepast aan het nieuwe contract en wordt de jaarlijkse indexatie gedekt door een onttrekking uit de voorziening;
- Voor de aanpak van OV-vraagstukken en bijzondere opdrachten, zoals de renovatie van de wegtunnels, is extra organisatie-inzet nodig. Deze kosten worden voor het grootste deel betaald uit de subsidie- en projectbijdragen van de Vervoerregio. De resterende kosten zullen worden betaald uit de extra reclame inkomsten Noord/Zuidlijn;
- Vanaf 2019 bedragen de lasten € 0,9 miljoen en voor 2020-2023 € 3,5 miljoen.

3.3 Economie en innovatie

Tabel 3.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-40,1**	**-33,1**	**-30,6**	**-30,5**	
Extrapolatie 2023					-30,0
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	5,8	3,3	3,2	3,1	3,1
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	3,5	2,6	2,2	2,0	-0,6
Saldo na voorjaarsnota	**-48,9**	**-38,5**	**-35,5**	**-35,1**	**-32,1**

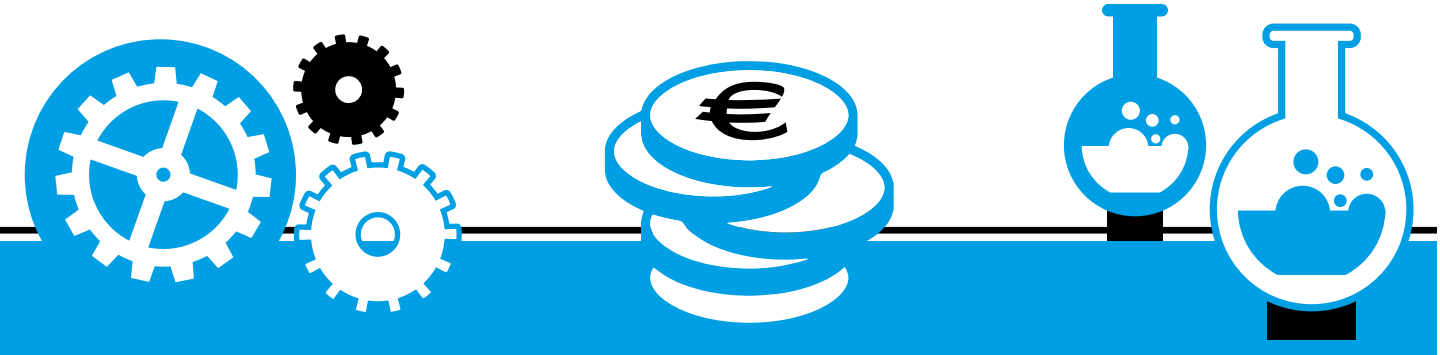

3.3.1 Economie en innovatie

Tabel 3.3.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-40,1**	**-33,1**	**-30,6**	**-30,5**	
Extrapolatie 2023					-30,0
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	5,8	3,3	3,2	3,1	3,1
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	3,5	2,6	2,2	2,0	-0,6
Saldo na voorjaarsnota	**-48,9**	**-38,5**	**-35,5**	**-35,1**	**-32,1**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen in 2019 en met € 0,2 miljoen in 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 5,8 miljoen in 2019 en met € 3,3 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de lasten met € 3,2 miljoen en vanaf 2022 met € 3,1 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten van € 1,5 miljoen in 2019 door de overheveling van incidentele middelen vanuit 2018 voor onder andere het project Volle en aantrekkelijke markten (€ 0,5 miljoen) en voor gebiedsontwikkeling versnelling woningbouw (€ 1 miljoen);
- Hogere lasten van € 3,6 miljoen in 2019 en van 2020 tot en met 2023 een stijging van € 3,4 miljoen aflopend naar € 3,3 miljoen door het verschuiven van een aantal projecten vanuit het SMF in programma 2 naar dit programmaonderdeel waar uitvoering plaatsvindt door de Chief Technologie Office (CTO);
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 0,1 miljoen in 2019 en met € 0,3 miljoen structureel vanaf 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 3,5 miljoen in 2019 en met € 2,6 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Hogere lasten (€ 0,7 miljoen in 2019, € 1,3 miljoen in 2020, € 1,1 miljoen 2021 en € 1 miljoen in 2022) door uitvoeringsagenda Onderwijs-Arbeidsmarkt over de jaren 2019-2022 waarmee we ons inspannen voor een adaptieve en inclusieve arbeidsmarkt. Dit programma wordt gedekt uit de reserve Economische structuurversterking;
- Hogere lasten (€ 1,5 miljoen) door een formatie-uitbreiding met als doel een aantal programma's zoals Life Science and Health uit te voeren. De formatie-uitbreiding wordt gedekt door de in het coalitieakkoord structureel beschikbaar gestelde middelen voor

economische structuurversterking;
- Hogere lasten van € 1,5 miljoen in 2020 voor de organisatie van Sail in 2020 waarbij middelen nodig zijn voor uitvoeringskosten en bijvoorbeeld beveiliging en EHBO;
- Hogere lasten van € 1,6 miljoen in 2020 voor het verstrekken van subsidies voor evenementen via het evenementenfonds;
- Lagere lasten van € 0,5 miljoen vanaf 2020 door een besparing op de CTO;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.4 Kunst, cultuur en erfgoed

Tabel 3.4 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-161,7**	**-161,7**	**-165,6**	**-165,6**	
Extrapolatie 2023					-165,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,4	0,2	0,2	0,0	0,0
Lasten	1,9	-0,1	0,0	-0,2	-0,1
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-163,7**	**-161,3**	**-165,4**	**-165,4**	**-165,3**

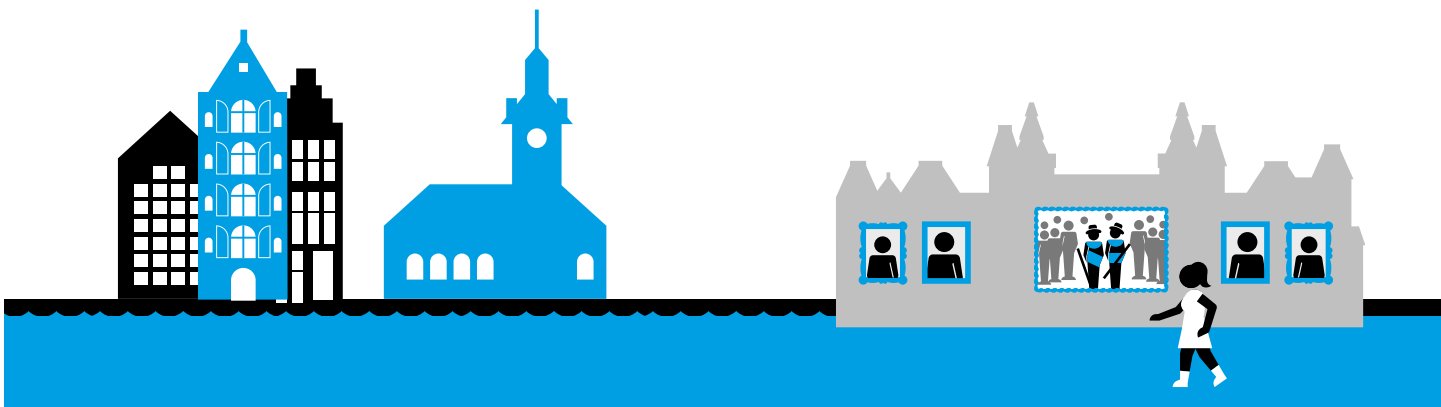

3.4.1 Kunst en cultuur

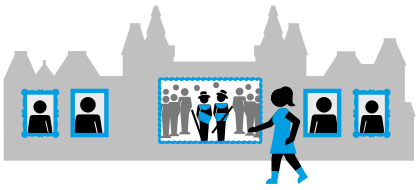

Tabel 3.4.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-158,6**	**-158,6**	**-162,5**	**-162,5**	
Extrapolatie 2023					-162,4
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,7	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-159,8**	**-158,2**	**-162,0**	**-161,9**	**-161,9**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 0,7 miljoen in 2019 en dalen met € 0,4 miljoen in 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 0,5 miljoen in 2019 en wijzigen in 2020 niet. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

- Binnen het Kunstenplanbudget vindt een aantal wijzigingen plaats die niet leiden tot een budgettair effect. Zo wordt een inhaalslag in culturele voorzieningen in Noord, Zuidoost en Nieuw-West gedekt binnen het Kunstenplan vanaf 2023 voor € 2,9 miljoen.

3.4.2 Erfgoed

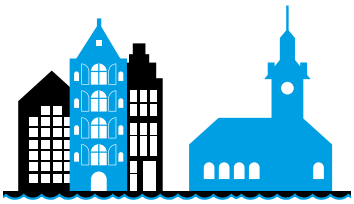

Tabel 3.4.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-3,1**	**-3,1**	**-3,1**	**-3,1**	
Extrapolatie 2023					-3,1
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0
Lasten	1,2	0,3	0,5	0,4	0,4
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-3,9**	**-3,2**	**-3,5**	**-3,5**	**-3,5**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen in 2019 en met € 0,2 miljoen in 2020 en 2021. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 1,2 miljoen in 2019 en met € 0,3 miljoen in 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en de lasten wijzigen niet.

3.5 Onderwijs

Tabel 3.5 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-204,1**	**-206,9**	**-203,8**	**-203,7**	
Extrapolatie 2023					-203,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	1,1	0,8	0,8	0,8	0,8
Lasten	-12,4	-3,3	2,3	5,2	3,7
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-3,5	3,4	4,0	1,5	1,5
Saldo na voorjaarsnota	**-187,2**	**-206,2**	**-209,3**	**-209,6**	**-208,2**

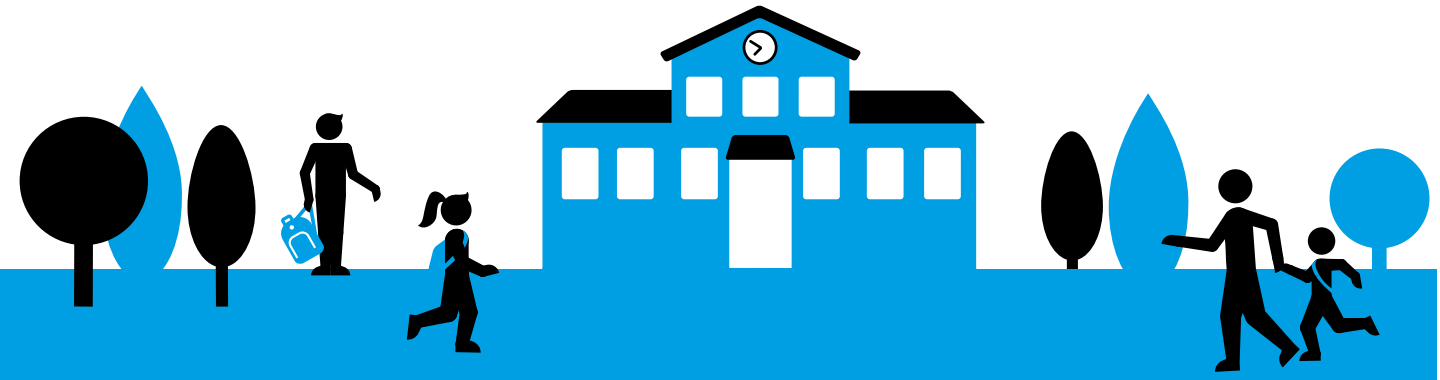

3.5.1 Onderwijs

Tabel 3.5.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-204,1**	**-206,9**	**-203,8**	**-203,7**	
Extrapolatie 2023					-203,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	1,1	0,8	0,8	0,8	0,8
Lasten	-12,4	-3,3	2,3	5,2	3,7
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-3,5	3,4	4,0	1,5	1,5
Saldo na voorjaarsnota	**-187,2**	**-206,2**	**-209,3**	**-209,6**	**-208,2**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 1,1 miljoen in 2019 en met € 0,8 miljoen vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere baten door het overhevelen van middelen voor vergunningen, toezicht en handhaving kinderopvang van programma 8 naar programma 5 en het (technisch) herschikken van budgetten.

Lasten

De totale lasten dalen met € 12,4 miljoen in 2019 en met € 3,3 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de lasten met € 2,3 miljoen in 2022 met € 5,2 miljoen en in 2023 met € 3,7 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Een meerjarige actualisatie in de kapitaallasten leidt tot een daling in de lasten van € 8,7 miljoen in 2019, en tot een stijging van € 3,4 miljoen vanaf 2023. Dit effect is grotendeels toe te rekenen aan investeringen waarvan de uitgaven later plaatsvinden;
- Het opheffen van interne kostenverdeling in het kader van vereenvoudiging. In de nieuwe situatie verantwoorden de informatievoorziening-units, het subsidiebureau en het juridisch bureau de kosten direct in de betreffende programma's. Het effect is een daling van de lasten van € 7,3 miljoen in 2019, tot structureel € 6,9 miljoen vanaf 2023;
- Hogere lasten (€ 5 miljoen) voor onderwijsachterstandenbeleid vanaf 2020 uit de stelpost Sociaal Domein die is gevormd bij de Viermaandsrapportage 2018. Bij de Begroting 2019 is dit incidenteel verwerkt en nu wordt het structureel verwerkt;
- Lagere lasten van € 2,9 miljoen in 2019, hogere lasten van € 2 miljoen in 2021 en € 0,9 miljoen in 2022. Voor de periode 2019-2022 is uit de coalitiemiddelen € 46 miljoen voor onderwijs beschikbaar; € 10 miljoen in 2019 en € 12 miljoen per jaar in de daarop volgende jaren. De meerjarenraming wordt aangepast, omdat een deel van de nieuwe maatregelen om kansengelijkheid te bevorderen dit voorjaar wordt vastgesteld, zie hiervoor ook de visiebrief onderwijs. Dit betekent dat de uitvoering bij het begin van het nieuwe schooljaar 2019-2020 kan starten;
- Hogere lasten (€ 2,1 miljoen) door het overhevelen van middelen voor vergunningen, toezicht en handhaving kinderopvang van programma 8 naar programma 5. Met deze mutatie worden de middelen kinderopvang gepositioneerd bij de overige budgetten van voorschoolse educatie (kinderopvang);
- De exploitatiekosten voor het beheer en onderhoud van schoolgebouwen, gymzalen en tijdelijke huisvesting leidt tot een structurele stijging in de lasten van € 2,5 miljoen per jaar. Dit probleem speelt al enkele jaren en is steeds incidenteel opgelost. Dit knelpunt wordt opgelost door de budgetten voor huisvesting kraamkamers en onderwijshuisvesting primair onderwijs

structureel hiervoor in te zetten. Het tekort wordt hiermee budgetneutraal opgelost binnen onderwijshuisvesting;
- Hogere lasten (€ 1,5 miljoen in 2019 en 2020) voor leerlingenvervoer. De aanpassing van de verordening, zoals door de raad vastgesteld op 14 juli 2016, leidt tot een verruiming van de toekenning van vervoer en daarmee hogere lasten. De hogere lasten worden gedekt door onderbesteding op vroeg- en voorschoolse educatie;
- De overige mutaties op dit programmaonderdeel leiden per saldo tot een stijging van de lasten. Dit effect is het gevolg van technische mutaties van onder andere het herschikken van budgetten en het actualiseren van ramingen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten dalen met € 3,5 miljoen in 2019 en stijgen met € 3,4 miljoen in 2020 aflopend naar € 1,5 miljoen in 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:
- Lagere lasten (€ 3,5 miljoen in 2019) voor voor- en vroegschoolse educatie. Deze lasten worden overgeheveld naar programma 8 zodat daar tekorten in de Ouder- en Kindteams, MBO en de sociaal medische indicatie jeugd kunnen worden opgevangen;
- Hogere lasten (€ 0,9 miljoen in 2020) voor het 'Taaloffensief' binnen volwasseneducatie. Deze lasten worden gedekt door het herschikken van het budget voor volwasseneducatie in dit programmaonderdeel waardoor € 1,5 miljoen ruimte ontstaat in 2020. In programma 7 wordt de overige € 0,6 miljoen ingezet voor maatschappelijke begeleiding van statushouders;
- Hogere lasten voor de programmering van maatschappelijke voorzieningen in het sociaal domein (€ 4 miljoen in 2020 en 2021 en een structurele stijging van € 1,5 miljoen vanaf 2022). Er zijn extra plan- en proceskosten nodig om de investeringsopgave voor maatschappelijke voorzieningen in een groeiende stad in samenhang mogelijk te maken;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat deze kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.6 Sport

Tabel 3.6 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-58,7**	**-63,6**	**-59,8**	**-59,9**	
Extrapolatie 2023					-57,6
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-1,0	-1,0	-0,9	-0,9	-0,9
Lasten	3,3	4,2	5,5	5,7	5,4
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,5	1,4	2,0	2,0	2,0
Lasten	-0,5	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Saldo na voorjaarsnota	**-62,0**	**-66,1**	**-62,8**	**-63,1**	**-60,5**

3.6.1 Sport

Tabel 3.6.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-58,7**	**-63,6**	**-59,8**	**-59,9**	
Extrapolatie 2023					-57,6
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-1,0	-1,0	-0,9	-0,9	-0,9
Lasten	3,3	4,2	5,5	5,7	5,4
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,5	1,4	2,0	2,0	2,0
Lasten	-0,5	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Saldo na voorjaarsnota	**-62,0**	**-66,1**	**-62,8**	**-63,1**	**-60,5**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 1 miljoen in 2019 en met € 0,2 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- Lagere baten doordat uit een analyse van de budgetten binnen Sport is gebleken dat de baten te hoog zijn begroot. Dit zijn baten uit detachering van medewerkers en verhuur aan een stichting. Deze begrote baten worden nu verlaagd.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 3,3 miljoen in 2019 en met € 4,2 miljoen in 2020. In 2021 en verder stijgen de lasten met circa € 5,5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten doordat uit de eerder genoemde analyse ook blijkt dat er knelpunten zijn binnen de begroting die leiden tot een tekort van€ 3,6 miljoen structureel. Door beleidsarme besparingen door te voeren kan het tekort worden verminderd met € 0,8 miljoen in 2019 en € 1 miljoen structureel vanaf 2020. Daarnaast leiden minder omvangrijke maatregelen tot het verder terugdringen van het tekort;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat deze kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 0,5 miljoen in 2019 en met € 0,6 miljoen in 2020. Vanaf 2021 stijgen de baten met € 1,2 miljoen structureel. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- Hogere baten door de tarieven van sportaccommodaties te verhogen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 0,5 miljoen in 2019 en stijgen met € 1,3 miljoen vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- Lagere lasten (€ 0,5 miljoen vanaf 2019) door het opheffen van de regeling onroerendezaakbelasting-compensatie aan verenigingen;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat deze kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.7 Werk, inkomen en participatie

Tabel 3.7 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-387,3**	**-372,1**	**-362,2**	**-360,7**	
Extrapolatie 2023					-360,8
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	14,2	7,9	3,3	4,5	3,8
Lasten	-0,5	1,6	-2,5	-3,3	-6,1
Bestuurlijke keuzes					
Baten	4,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,1	7,0	9,9	9,4	-1,3
Saldo na voorjaarsnota	**-368,0**	**-372,8**	**-366,3**	**-362,4**	**-349,6**

3.7.1 Inkomensregelingen

Tabel 3.7.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-69,1**	**-62,1**	**-61,9**	**-61,7**	
Extrapolatie 2023					-61,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	15,5	9,5	5,0	6,2	5,5
Lasten	9,5	13,1	8,8	9,4	8,7
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,5	1,0	0,8	0,6	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-63,6**	**-66,8**	**-66,5**	**-65,5**	**-64,8**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 15,5 miljoen in 2019 en met € 9,5 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de baten met € 5 miljoen in 2022 met € 6,2 miljoen en in 2023 met € 5,5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- De stijging komt doordat de gemeente een sterk verbeterd aandeel heeft in het Rijksbudget voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen. Desondanks is er nog wel sprake van een structureel tekort. Vanuit de algemene middelen was hiervoor structureel € 10,5 miljoen gereserveerd onder andere voor de solidariteitsbijdrage aan het vangnet voor gemeenten met grote tekorten. We verwachten dat we de komende jaren een kleiner beroep op deze middelen hoeven te doen. Vanaf 2020 valt daardoor structureel € 2,5 miljoen vrij. Voor zover het tekort in de komende begrotingsjaren dan uitkomt boven € 8 miljoen, kunnen we dit dekken uit een onttrekking uit de Egalisatiereserve Inkomensdeel en Conjunctuur.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 9,5 miljoen in 2019 en met € 13,1 miljoen in 2020. In 2021 stijgen de lasten met € 8,8 miljoen, in 2022 met € 9,4 miljoen en in 2023 met € 8,7 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten (€ 16,1 miljoen) doordat de informatievoorziening-units, het subsidiebureau en het juridisch bureau de kosten rechtstreeks in de programma's verantwoorden in plaats van gebruik te maken van doorbelasting. Dit geeft een zuiverder beeld van de kosten in de verschillende programma's;
- Lagere lasten (€ 3,7 miljoen in 2019) door de opgelopen vertraging bij het invoeren van de digitale dienstverlening. We schrijven nog niet af over deze investering;
- Lagere lasten (€ 3,4 miljoen in 2019) door een dalend aantal huishoudens dat een beroep doet op de bijstand;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat deze kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De baten wijzigen niet.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 0,5 miljoen in 2019 en met € 1 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- Deze stijging komt door een toename van de uitvoeringskosten met als doel om de uitgaven aan de bijstand te verlagen. We verwachten, door het uitvoeren van extra interventies dat minder mensen een beroep op de bijstand zullen doen. Over een periode van vier jaar wordt hiervoor in totaliteit € 20 miljoen onttrokken aan de egalisatiereserve Inkomensdeel en conjunctuur.

Naast de intensiveringen om de instroom in de bijstand te beperken en de uitstroom te verhogen, wordt op basis van een meerjarige risico-inschatting het niveau van de egalisatiereserve Inkomen en conjunctuur verlaagd. Om een buffer te hebben voor het moment dat de conjunctuur omslaat, streven we ernaar dat de omvang van de egalisatiereserve minimaal € 40 miljoen bedraagt. Hierdoor is een vrijval van € 13 miljoen in 2020 mogelijk.
Daarnaast wordt in 2019 € 2 miljoen gedoteerd aan de egalisatiereserve als gevolg van het te verwachten minder grote tekort op het operationeel resultaat Pantar 2019.

3.7.2 Werk, participatie en inburgering

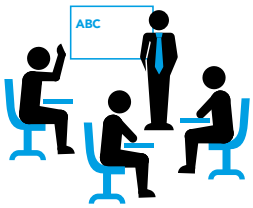

Tabel 3.7.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-201,6**	**-195,0**	**-186,9**	**-185,7**	
Extrapolatie 2023					-185,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-1,0	-1,3	-1,5	-1,5	-1,5
Lasten	-9,0	-10,4	-10,4	-11,9	-14,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	4,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-0,4	5,0	8,7	8,9	-0,6
Saldo na voorjaarsnota	**-188,5**	**-190,9**	**-186,6**	**-184,2**	**-172,7**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 1 miljoen in 2019 en met € 1,3 miljoen in 2020. Vanaf 2021 dalen de baten met € 1,5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Het aflopen van het programma Jeugdwerkloosheid. Het programmaonderdeel Werk, participatie en inburgering kon in het verleden rekenen op een structurele dekking van € 1,1 miljoen vanuit diverse organisatieonderdelen om jeugdwerkloosheid te bestrijden. Met ingang van 2019 is deze baat komen te vervallen;
- De overige mutaties op dit programmaonderdeel leiden per saldo tot een incidentele daling van de baten met € 0,3 miljoen in 2020 en structurele daling € 0,4 miljoen vanaf 2021. Deze afwijkingen op de lasten worden niet verder toegelicht omdat de onderliggende afwijkingen kleiner zijn dan een totale som van € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 9 miljoen in 2019 en met € 10,4 miljoen in 2020 en 2021. In 2022 dalen de lasten met € 11,9 miljoen en in 2023 met € 14 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Lagere lasten (€ 14 miljoen) doordat de informatievoorziening-units, het subsidiebureau en het juridisch bureau zelfstandig de kosten rechtstreeks in de programma's verantwoorden in plaats van gebruik te maken van doorbelasting. Dit geeft een zuiverder beeld van de kosten in de verschillende programma's;
- Hogere lasten (€ 3,7 miljoen vanaf 2019) door het experiment met regelluwe bijstand. Begin 2019 hebben we opnieuw de kans geboden aan uitkeringsgerechtigden om zich aan te melden voor deelname en daarmee het recht te verwerven om meer van hun bijverdiensten te behouden via een verstrekte premie;
- Lagere lasten (€ 0,9 miljoen vanaf 2019) door het aflopen van het programma Jeugdwerkloosheid;
- Van de toegewezen coalitieakkoordmiddelen van € 5,4 miljoen voor Banenplannen, verdelen we de resterende € 4,6 miljoen over de komende jaren. Hierdoor worden de lasten in 2019 met € 0,9 miljoen, in 2020 met € 1,9 miljoen en in 2021 met € 1,8 miljoen verhoogd;
- Lagere lasten (€ 1,9 miljoen in 2023) door verlaging van de gemeentefondsuitkering voor dit programmaonderdeel;
- De overige mutaties op dit programmaonderdeel leiden per saldo tot een daling van de lasten met € 0,8 miljoen in 2019, € 1,0 miljoen in 2020 en structurele € 1,1 miljoen vanaf 2021. Deze afwijkingen op de lasten lichten we niet verder toe omdat de onderliggende afwijkingen kleiner zijn dan een totale som van € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 4,7 miljoen in 2019 en wijzigen vanaf 202 niet. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- In het door de gemeenteraad goedgekeurde uitvoeringsbesluit Sociaal Werk wordt een structureel tekort van € 8,0 miljoen verwacht. In de Begroting 2019 is vanaf 2021 structureel € 5,3 miljoen opgenomen voor Sociaal Werk (in 2019 nog € 5,2 miljoen en in 2020 eenmalig € 5,4 miljoen).
  De jaren 2019 t/m 2022 kunnen meerjarig sluitend begroot worden door een reserve Sociaal Werk in te zetten. Die reserve is gevormd bij de Najaarsnota 2018 en wordt in 2019 nog aangevuld voor dit specifieke doel. Bij instelling van de reserve eind 2018 was de omvang van de reserve € 2,4 miljoen. In 2019 worden de opbrengsten uit het Lage Inkomens Voordeel 2019 van € 1,5 miljoen aan de reserve toegevoegd. Daarnaast vullen we de reserve aan met € 3,2 miljoen die overblijft vanwege de minder negatieve eindafrekening Pantar Amsterdam 2018 dan verwacht. De totale incidentele stijging van de baten is dus € 4,7 miljoen en wordt toegevoegd aan de reserve.

Lasten

De totale lasten dalen met € 0,4 miljoen in 2019 en stijgen in 2020 met € 5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Over een periode van vier jaar wordt in totaal € 20 miljoen onttrokken aan de Egalisatiereserve Inkomensdeel en Conjunctuur en besteed aan intensiveringen binnen het totale domein van Werk en Inkomen. Dit resulteert in maatregelen om het aantal bijstandsgerechtigden te verkleinen. Hierdoor stijgen de lasten in dit programmaonderdeel met € 2,9 miljoen in 2019,€ 5,0 miljoen in 2020, € 3,9 miljoen in 2021 en € 2,8 miljoen in 2022;
- De ambitie van het college is meerjarig tot 500 mensen in dienst te laten treden bij de Werkbrigade. De meerjarige verdeling van het budget sluit niet aan bij het realiseren van deze ambitie. Door een herverdeling dalen de lasten in 2019 en 2020 met respectievelijk € 3,3 miljoen en € 2,2 miljoen, en stijgen de lasten in 2021 en 2022 met € 2,2 miljoen en € 2,9 miljoen. Hieruit volgt dat € 0,4 miljoen vrijvalt;
- Zoals bij de baten is gemeld, kunnen voor Sociaal Werk de jaren 2019 t/m 2022 meerjarig sluitend begroot worden door de reserve Sociaal Werk in te zetten. Onttrekkingen uit deze reserve leiden tot een stijging van de lasten in 2020 met € 0,8 miljoen, in 2021 met € 2,2 miljoen en in 2022 met € 3,3 miljoen;
- Voor het voortzetten van de gemeentebrede aanpak voor statushouders is in 2020 € 6,0 miljoen, in 2021 € 4 miljoen en in 2022 € 2 miljoen gemeentebreed extra beschikbaar. Dit leidt tot een incidentele stijging van de lasten in dit programmaonderdeel van € 1 miljoen in 2020, € 0,7 miljoen in 2021 en € 0,35 miljoen in 2022;
- Door het integreren van het programma Statushouders in de lijn dalen de lasten. In dit programmaonderdeel met € 0,3 miljoen in 2020 oplopend naar € 0,6 miljoen structureel vanaf 2023. De verdeling van zowel de extra middelen als de besparing naar programma's is nog voorlopig. Bij de Begroting 2020 wordt de definitieve verdeling gemaakt.

3.7.3 Armoede en schuldhulp

Tabel 3.7.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-116,5**	**-115,0**	**-113,4**	**-113,3**	
Extrapolatie 2023					-113,3
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Lasten	-0,9	-1,1	-0,9	-0,8	-0,8
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	1,0	0,4	-0,1	-0,7
Saldo na voorjaarsnota	**-115,9**	**-115,1**	**-113,2**	**-112,7**	**-112,1**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 0,3 miljoen vanaf 2019. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 0,9 miljoen in 2019 en met € 1,1 miljoen in 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De baten wijzigen niet.

Lasten

De totale lasten wijzigen in 2019 niet en stijgen met € 1 miljoen in 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.8 Volksgezondheid, jeugd en zorg

Tabel 3.8 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-822,9**	**-796,2**	**-802,7**	**-800,6**	
Extrapolatie 2023					-800,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-18,7	-11,7	-10,7	-10,3	-10,3
Lasten	68,5	88,7	61,4	60,3	53,5
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-18,2	-14,2	-18,2	-24,9	-26,4
Saldo na voorjaarsnota	**-892,0**	**-882,4**	**-856,6**	**-846,2**	**-837,9**

3.8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit

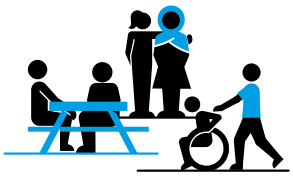

Tabel 3.8.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-188,2**	**-185,4**	**-187,0**	**-185,2**	
Extrapolatie 2023					-185,2
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-4,2	-1,3	-0,3	0,2	0,2
Lasten	-7,0	-10,6	-6,2	-5,9	-6,1
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-0,4	0,2	-1,1	-1,5	-1,9
Saldo na voorjaarsnota	**-185,0**	**-176,3**	**-179,9**	**-177,7**	**-177,1**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 4,2 miljoen in 2019 en met € 1,3 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Door het herordenen van de budgetten van de GGD dalen de baten met € 3,8 miljoen in 2019, en wijzigingen in latere jaren (een stijging van € 0,6 miljoen van de baten vanaf 2022);
- De overige mutaties op dit programmaonderdeel leiden per saldo tot een daling van de baten met € 0,4 miljoen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 7 miljoen in 2019 en met € 10,6 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- De lasten stijgen door verschillende knelpunten met € 4 miljoen in 2019 tot € 3,8 miljoen in 2023. Dit zijn:
  - een knelpunt van € 2,8 miljoen door het niet behalen van taakstellingen doordat taken extern gefinancierd worden (weglekeffect). De bezuiniging 'lekt' hiermee weg naar de financier;
  - het Rijksvaccinatieprogramma (€ 0,5 miljoen);
  - infectieziekten (€ 0,3 miljoen);
  - Forensische Geneeskunde (€ 0,2 miljoen);
  - convenant Sociaal Domein (€ 0,2 miljoen, alleen in 2019);
- De lasten dalen met € 2,1 miljoen door het overhevelen van middelen van programma 8 naar programma 5 (voor- en vroegschoolse educatie);
- Hogere lasten voor Sociaal Medische Indicatie van € 1 miljoen in 2019, oplopend naar structureel € 3 miljoen in 2020. Dit komt door meer vraag. De verhoging van de lasten dekken we in 2019 uit de onderwijsachterstandsmiddelen. In 2020 en verder vangen we de verhoging van de lasten op door dekking vanuit de stelpost Sociaal Domein die bij de Viermaandsrapportage 2018 is gevormd;.
- Er zijn budgetten vanuit OJZ, de GGD en de stadsdelen herschikt. Dit betekent dat de lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 15,1 miljoen in 2019 tot € 11,4 miljoen in 2022;
- Volgens afspraken tussen OJZ en de stadsdelen hevelen we € 2 miljoen voor mantelzorgondersteuning over naar de stadsdelen;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten dalen met € 0,4miljoen in 2019, stijgen in 2020 met € 0,2 miljoen en dalen daarna weer. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- De lasten dalen in 2019 en 2020 met € 0,4 miljoen per jaar en vanaf 2021 met € 1,4 miljoen structureel doordat we stoppen met mantelzorgcompliment en we de subsidies voor mantelzorg en vrijwillige inzet versoberen;
- Per saldo stijgen de lasten in 2020 met € 0,6 miljoen en in 2021 met € 0,3 miljoen voor de aanpak statushouders. Vanaf 2022 dalen de lasten voor de aanpak statushouders, met € 0,1 miljoen in 2022 en met € 0,5 miljoen vanaf 2023.

3.8.2 Wijkteams

Tabel 3.8.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-53,6**	**-53,6**	**-53,6**	**-53,6**	
Extrapolatie 2023					-53,6
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	8,2	8,2	6,7	7,6	7,6
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-0,3	0,2	0,9	1,3	2,0
Saldo na voorjaarsnota	**-61,6**	**-61,9**	**-61,1**	**-62,4**	**-63,1**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 8,2 miljoen in 2019 en 2020, en structureel met € 7,6 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Een deel van de kosten van het Ouder- en Kindteams (OKT) en de kosten voor het jeugdteam Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO) dekten we tot 2018 vanuit de coalitieakkoordmiddelen Onderwijs 2014-2018 (totaal € 3 miljoen). In 2019 valt deze dekking weg. Voor 2019 dekken we deze lasten voor € 2,5 miljoen uit programma 5 (onderwijs achterstandsmiddelen). Vanaf 2020 is er geen financiering meer binnen de jeugdbegroting. Voor 2020 en verder dekken we deze lasten tijdelijk uit de stelpost Sociaal Domein die bij de Viermaandsrapportage 2018 is gevormd. Voor de Voorjaarsnota 2020 wordt een definitief voorstel uitgewerkt;
- Gestegen programmeringskosten voor een nieuw te ontwikkelen Ouder- en Kindteam (OKT) van € 2,3 miljoen in 2020. Daarnaast is er door meer kinderen uitbreiding in de bestaande OKT's. Hierdoor lopen de lasten vanaf 2021 verder op naar € 3,5 miljoen tot € 4,4 miljoen in 2023;
- Een aanpassing van de inrichting van het programma Samen Doen waardoor de lasten binnen het programma zijn verplaatst. De middelen blijven binnen programma 8 beschikbaar. De lasten in dit programmaonderdeel nemen hierdoor met € 4,5 miljoen toe in 2019;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten dalen met € 0,3 miljoen in 2019 en stijgen daarna tot € 2 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Een stijging van de exploitatielasten voor huisvesting van de Ouder- en Kindteams (OKT's). De lasten stijgen door uitbreiden van de bestaande locaties en een nieuw te ontwikkelen OKT. De lasten stijgen met € 1,1 miljoen in 2020, oplopend naar € 1,5 miljoen in 2022 tot € 2,2 miljoen in 2023;

- De overige mutaties op dit programmaonderdeel zorgen vanaf 2019 voor een structurele daling van de lasten van € 0,3 miljoen.

3.8.3 Individuele voorzieningen

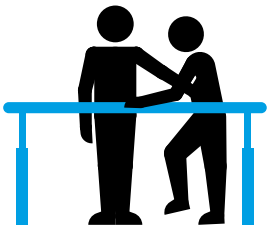

Tabel 3.8.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-581,1**	**-557,2**	**-562,1**	**-561,8**	
Extrapolatie 2023					-561,8
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-14,5	-10,4	-10,4	-10,4	-10,4
Lasten	67,3	91,1	60,9	58,6	52,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-17,5	-14,6	-17,9	-24,7	-26,5
Saldo na voorjaarsnota	**-645,5**	**-644,2**	**-615,5**	**-606,1**	**-597,7**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 14,5 miljoen in 2019 en met € 10,4 miljoen structureel vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Vanwege het op orde brengen van de begroting van de GGD dalen de baten met € 6,4 miljoen in 2019, en tot een stijging van € 2,3 miljoen in 2023;
- De eigen bijdrage Wmo wordt met € 6,8 miljoen verlaagd. De afgelopen jaren bleek dat de behaalde baten lager waren dan begroot. Daarnaast voerden we in januari 2019 vanuit het Rijk het abonnementstarief in. Door deze aanpassing van de eigen bijdrage dalen de opbrengsten;
- De eigen bijdrage voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen neemt vanaf 2019 af met € 1,3 miljoen. Deze blijven al enkele jaren achter bij de begroting. De begroting brengen we nu in lijn met de verwachte baten.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 67,2 miljoen in 2019 en met € 91,1 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Uit het Jaarverslag 2018 blijkt een tekort van € 36,9 miljoen op het jeugdbudget. In 2018 hebben we maatregelen ingevoerd die de kosten in 2019 en latere jaren verminderen. Het budget dat beschikbaar is (lasten) stijgt met € 17,1 miljoen in 2019 en € 21,7 miljoen in 2020. In 2019 is gedeeltelijk dekking beschikbaar vanuit de coalitiemiddelen voor € 5,3 miljoen, waarvan € 3,3 miljoen structureel. In 2020 voegen we de middelen vanuit de stelpost Sociaal Domein (die gevormd is bij de Viermaandrapportage 2018) voor € 18,4 miljoen toe aan dit budget. Na 2020 is elk jaar minder budget nodig. Dit omdat de genomen beheersmaatregelen zorgen dat kosten voor specialistische jeugdhulp elk jaar met ongeveer 2,5% zullen dalen in de periode 2021-2023;
- In 2018 dekten we de tekorten door de toegenomen uitgaven gezinsregie door de Gecertificeerde Instellingen (GI) vanuit de incidentele middelen vanuit de Maartcirculaire 2018 voor het sociaal domein. Dit tekort wordt in 2019 en verder structureel gedekt vanuit de stelpost Sociaal Domein (totaal € 3,6 miljoen). Aanvullend zijn de lasten met € 1,8 miljoen verhoogd voor de Top 400/600 die de Gecertificeerde Instellingen uitvoeren;
- De lasten stijgen door knelpunten op het terrein van Geïntegreerde Voorzieningen (€ 1,3 miljoen) en Top 1000 (€ 0,5 miljoen, vanaf 2020).Dit betreft lasten voor opvang van heroïneverslaafden die niet langer vergoed worden en voor werkzaamheden voor de Top 1000;
- Om de vernieuwing van het Jeugdstelsel een impuls te geven hebben VNG en Rijk een transformatiefonds opgericht. De regio Amsterdam/ Amstelland heeft een aanvraag ingediend. Wij ontvangen hiervoor een bedrag van € 2,1 miljoen voor de jaren 2019 en 2020;

- Vanuit de integratie-uitkering Sociaal Domein ontvangen we voor Voogdij 18+ een extra bedrag van € 1,1 miljoen in 2019. Voor de jaren vanaf 2020 ontvangen we € 0,8 miljoen;
- De vraag naar ambulante ondersteuning en dagbesteding (AO/DB) stijgt sinds een aantal jaren. De begroting brengen we in lijn met de uitgaven in 2018 en voorgaande jaren. Dit geeft een verhoging van de lasten met € 22,4 miljoen in 2019 aflopend naar € 11,3 miljoen in 2023. Vanaf 2020 compenseren we dit tekort voor een deel uit de stelpost Sociaal Domein die bij de Viermaandsrapportage 2018 is gevormd. Zowel bij AO als bij DB steeg het aantal aanbieders de afgelopen jaren, namelijk met 25% en 45%. Daarnaast is in 2017 de eigen bijdrage afgeschaft. De voorzieningen zijn hierdoor laagdrempeliger geworden. Dit gaf een groeiende vraag;
- De lasten voor Hulp bij huishouden nemen met € 3,6 miljoen af. De verwachte groei zet niet door, ook door krapte op de arbeidsmarkt. Deze ontwikkeling is een trend die we al sinds een aantal jaren zien, ook landelijk. De begroting brengen we in lijn met de uitgaven in 2018 en voorgaande jaren;
- Bij maatschappelijke opvang en beschermd wonen (MO/BW) stijgen de lasten met € 7,6 miljoen. De hogere lasten ontstaan door beleidsintensiveringen uit voorgaande jaren bij de winteropvang en de gezinsopvang. Daarnaast worden 24-uursvoorzieningen trager afgebouwd dan verwacht. Want deze worden ingezet om wachtlijsten vanwege landelijke ontwikkelen op te vangen, zoals de Wet langdurige zorg (WLZ). Vanaf 2019 hebben we hiervoor aanzienlijk minder incidentele middelen beschikbaar dan in voorgaande jaren;
- De lasten voor woonvoorzieningen nemen met € 0,9 miljoen af. Ondanks een aantal doorgevoerde beleidswijzigingen in 2018 blijven de lasten achter. De begroting brengen we nu in lijn met de werkelijke lasten van de afgelopen jaren;
- Een daling van de lasten met € 8,5 miljoen door het herstructureren van de budgetten bij OJZ en de GGD. Deze wijzigingen hebben voor programma 8 per saldo geen effect op de begroting;
- De GGD voert jaarlijks structurele werkzaamheden uit voor de voorzieningen maatschappelijke opvang en beschermd wonen en ongedocumenteerden. Deze budgetten brengen we op orde. De lasten nemen hierdoor met € 2,2 miljoen af;
- Door het inrichten van de budgetten van de afdeling Services & Data stijgen de lasten met € 5 miljoen in 2019 en structureel vanaf 2020 met € 6,2 miljoen;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten dalen met € 17,5 miljoen in 2019 en met € 14,6 miljoen in 2020, waarna ze verder dalen tot een afname van € 26,5 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- In het coalitieakkoord zijn extra middelen beschikbaar gesteld om de kortingen op de Rijksbezuinigingen te compenseren. Voor AO/DB is € 3,3 miljoen structureel beschikbaar gesteld vanaf 2019 en € 6,7 miljoen vanaf 2021. Daarnaast is € 2 miljoen incidenteel beschikbaar in 2019. In totaal stijgen de lasten in 2019 met € 5,3 miljoen en € 6,7 miljoen vanaf 2020.Dit komt door een groeiende vraag, ook vanwege de toename van het aantal aanbieders;
- Vanuit het coalitieakkoord zijn er vanaf 2019 € 3,5 miljoen extra middelen beschikbaar voor de permanente winteropvang;
- In het coalitieakkoord is een toegankelijkheidsfonds ingesteld. Hiervoor is incidenteel een bedrag van € 3 miljoen beschikbaar voor de periode 2019-2022. In de periode 2020-2022 stijgen de lasten met € 0,8 miljoen door diverse projecten om Amsterdam toegankelijker te maken;

- De lasten stijgen met € 17,5 miljoen in 2019, € 15 miljoen in 2020 en € 10 miljoen structureel vanaf 2021 doordat we reeds rekening houden met de meerjarige hogere ontvangsten vanuit het Rijk die we in 2019 ontvangen voor jeugd;
- De lasten stijgen in 2020, 2021 en 2022 met € 1 miljoen per jaar doordat we extra middelen vrij maken voor de niet-justitiële preventieve aanpak (Top 400);
- Per saldo stijgen de lasten voor de aanpak statushouders met € 1,4 miljoen in 2020 en € 0,6 miljoen in 2021. Daarna dalen per saldo de lasten, met € 0,2 miljoen in 2022 en met € 1 miljoen vanaf 2023;
- De lasten dalen met € 6 miljoen vanaf 2022 door de versnelde afbouw van 24-uursopvanglocaties Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang verlagen de lasten vanaf 2022 met € 6 miljoen;
- De lasten dalen vanaf 2021 structureel met € 2,3 miljoen door het aantal aanbieders voor Ambulante Ondersteuning en dagbesteding terug te brengen;
- Voor het Persoonsgebonden budget (Pgb) voor de ambulante ondersteuning en dagbesteding worden de zorgtijden gemaximeerd. Hierdoor nemen de lasten vanaf 2020 structureel met€ 1,2 miljoen af;
- Om de noodopvang gezinnen beheersbaar te houden wordt de voorziening versoberd. De lasten dalen hierdoor vanaf 2020 met € 0,5 miljoen structureel;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening

Tabel 3.9 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-34,5**	**-17,0**	**-11,6**	**-5,0**	
Extrapolatie 2023					-0,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	3,7	10,3	13,3	14,7	20,3
Lasten	25,5	36,2	24,5	27,4	24,4
Bestuurlijke keuzes					
Baten	5,7	7,0	8,4	9,7	11,1
Lasten	18,6	33,5	42,1	59,4	48,9
Saldo na voorjaarsnota	**-69,3**	**-69,4**	**-56,5**	**-67,4**	**-42,7**

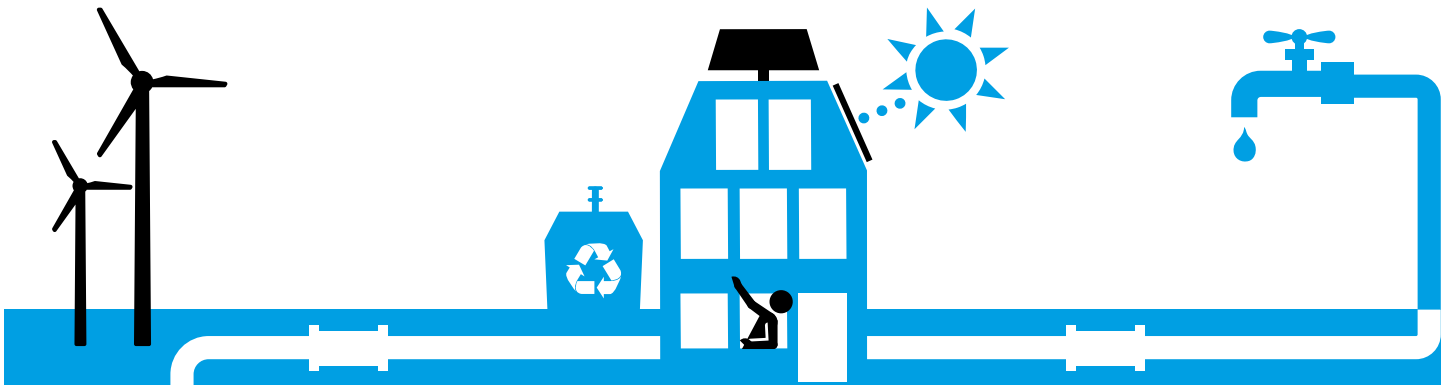

3.9.1 Riool en drinkwater

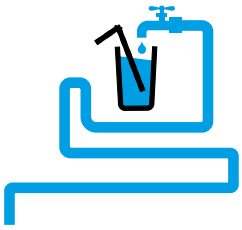

Tabel 3.9.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**2,8**	**4,8**	**7,0**	**9,0**	
Extrapolatie 2023					9,0
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	2,9	9,4	12,4	13,9	19,5
Lasten	3,9	11,2	12,9	15,8	20,8
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**1,8**	**3,0**	**6,6**	**7,1**	**7,7**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 2,9 miljoen in 2019 en met € 9,4 miljoen in 2020, waarna ze verder stijgen naar € 19,5 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- De baten en lasten voor de drinkwaterhuisaansluitingen zijn in de begroting tot nu toe gesaldeerd opgenomen zodat deze niet zichtbaar waren. Deze worden nu uit elkaar gehaald en daardoor zichtbaar op de begroting. Hiermee wordt het advies gevolgd van de Inspectie Leefomgeving en Transport die toezichthouder op de Drinkwaterwet is. De baten stijgen daardoor met € 2,9 miljoen in 2019, oplopend tot € 19,5 miljoen vanaf 2023. Tegenover deze hogere baten staat een even hoog bedrag aan hogere lasten.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 3,9 miljoen in 2019 en met € 11,2 miljoen in 2020, waarna ze verder stijgen naar € 20,8 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- De baten en lasten voor de drinkwaterhuisaansluitingen zijn in de begroting tot nu toe gesaldeerd opgenomen zodat deze niet zichtbaar waren. Deze worden nu uit elkaar gehaald en daardoor zichtbaar op de begroting, zie de toelichting bij de baten hierboven;
- De kosten voor de NV Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland nemen met € 1,4 miljoen toe vanwege de aanpassing contracten en afrekening 2018 en een toename van de productiekosten voor extra leveringen aan collega-drinkwaterbedrijven;
- Kosten voor overhead mogen volgens het BBV met ingang van de Begroting 2017 niet meer worden toegerekend aan de beleidsprogramma's, met uitzondering van overheadkosten die gedekt worden door grondexploitaties of projectbudgetten. Dit veroorzaakt een lastenverlaging van € 1,8 miljoen en een even grote lastenverhoging in programmaonderdeel B.1 Overhead;
- Voor onderzoek naar de mogelijkheden van aquathermie wordt uit de reserve Duurzaamheidsfonds, onderdeel van programmaonderdeel 9.3 Duurzaamheid en milieubeheer, voor pilots € 0,3 miljoen voor 2019 en € 0,6 miljoen voor 2020 beschikbaar gesteld.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

3.9.2 Afval en grondstoffen

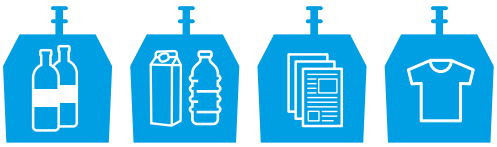

Tabel 3.9.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**26,2**	**30,1**	**31,3**	**32,4**	
Extrapolatie 2023					31,9
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
Lasten	-6,8	-1,8	-3,7	-3,6	-4,6
Bestuurlijke keuzes					
Baten	5,7	7,0	8,4	9,7	11,1
Lasten	9,1	9,7	11,5	12,8	9,1
Saldo na voorjaarsnota	**30,5**	**30,1**	**32,8**	**33,8**	**39,5**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 0,9 miljoen in 2019 en met € 1 miljoen vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- Een wijziging van de dekkingsbijdragen vanuit de projecten, bijvoorbeeld Ondergronds Afval Transportsysteem Sluisbuurt en Optimalisering Afvalketen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 6,8 miljoen in 2019 en met € 1,8 miljoen in 2020, waarna de daling in latere jaren weer hoger wordt. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- De kapitaallasten dalen structureel met € 1,6 miljoen, op basis van de actualisatie van de boekwaarde van de investeringen per 31 december 2018. Voor de periode 2020 tot en met 2023 nemen de lasten jaarlijks toe als gevolg van hogere kapitaallasten van investeringen voor het vervangen en uitbreiden van ondergrondse containers met structureel € 2,4 miljoen;
- Stijging van de lasten met € 1,5 miljoen structureel door overhevelen van het budget Containeraanpak en adoptie van programma 11 naar programmaonderdeel 9.2;
- Daling van de lasten met structureel € 5,9 miljoen door het stoppen met het ramen van interne verrekeningen. Om zo veel mogelijk budgetten rechtstreeks te begroten waar de kosten worden gemaakt, wordt afgestapt van het doorbelasten van budgetten tussen verschillende organisatieonderdelen. Dit zorgt voor een zuiverder beeld van de begroting en een lagere administratieve lastendruk;
- Een stijging van de lasten in 2019 met € 1,8 miljoen als gevolg van het masterplan handhaving en reiniging;
- Het wegvallen van de extra afschrijving in Noord van € 1,1 miljoen in 2023;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 5,7 miljoen in 2019 en met € 7 miljoen in 2020, waarna ze verder stijgen naar € 11,1 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Extra baten van € 6,2 miljoen door structurele verhoging van de tarieven met ingang van 2019. Het besluit was deels al verwerkt in de Begroting 2019, nu wordt het restant verwerkt;
- Daarnaast nemen de baten af met € 0,5 miljoen door een lagere vergoeding voor het

inzamelen van textiel door verslechterde marktomstandigheden;
- De baten stijgen elk jaar met € 1,3 miljoen met ingang van 2020 door de groei van de stad (toename huishoudens).

Lasten

De totale lasten stijgen met € 9,1 miljoen in 2019 en met € 9,7 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Een structurele verhoging van de lasten met € 7 miljoen door de verwerking in de begroting van het tarievenbesluit Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht, door de raad besloten op 8 november 2018. Dit besluit was al deels verwerkt in de oorspronkelijke begroting en nu wordt het restant verwerkt. De stijging van de lasten betreft de verhoging van afvalverbrandingsbelasting per 1 januari 2019 en loon- en prijsindexaties;
- Het Rijk verhoogt de Afvalverbrandingsbelasting in 2019, met als gevolg structureel hogere lasten van € 1,3 miljoen. Deze verhoging werd pas bekend na raadsbehandeling van het tarievenbesluit;
- Voor de periode 2020 tot en met 2022 nemen de lasten toe door het opnemen van de coalitiemiddelen Circulair en duurzame afvalketen van € 0,6 miljoen in 2020, € 2,4 miljoen in 2021 en € 3,7 miljoen in 2022;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.9.3 Duurzaamheid en milieubeheer

Tabel 3.9.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-39,8**	**-32,0**	**-29,4**	**-26,0**	
Extrapolatie 2023					-24,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Lasten	26,7	25,6	17,1	17,0	11,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	1,9	10,4	23,0	40,8	39,2
Saldo na voorjaarsnota	**-68,5**	**-68,1**	**-69,7**	**-83,9**	**-74,9**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 0,1 miljoen structureel. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 26,7 miljoen in 2019 en met € 25,6 miljoen in 2020, waarna de stijging afneemt tot € 11 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Op 13 februari 2019 heeft de gemeenteraad besloten om € 25 miljoen uit de reserve Duurzaamheidsfonds in te zetten. Deze middelen zullen in de periode 2019-2022 worden benut voor een aanvullende versnelling van de transitie naar een klimaatneutrale en aardgasvrije stad voor de volgende bedragen: € 5,5 miljoen in 2019, € 7,5 miljoen in 2020, € 6,0 miljoen in 2021 en € 6,0 miljoen in 2022;
- Vanuit 2018 is voor het programma Luchtkwaliteit een restantbudget uit het SMF van € 4,6 miljoen doorgeschoven naar 2019 omdat er door vertraagde openbare aanbesteding een onderbesteding was in 2018;
- De lasten van het programma Luchtkwaliteit, die gedekt worden uit het SMF, werden tot nu toe begroot onder programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren. De lasten worden vanaf nu ondergebracht bij programma 9.3 Duurzaamheid en milieubeheer. Het gaat om € 10,6 miljoen in 2019 en € 9 miljoen per jaar in 2020-2023;
- Door aanpassing van het kasritme van de reserve Zero Emissiebussen (saldo € 8 miljoen) wordt € 4 miljoen in 2019 overgemaakt voor de nutsvoorzieningen en in 2020, na acceptatie van de bussen, het overige deel van € 4 miljoen;
- Voor het onderzoek naar de mogelijkheden van aquathermie zijn € 0,3 miljoen in 2019 en € 0,6 miljoen in 2020 onttrokken uit het Duurzaamheidsfonds;
- Voor het versneld verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed was bij de Voorjaarsnota 2018 voor het jaar 2019 een bijdrage uit de reserve Duurzaamheidsfonds begroot van € 1,1 miljoen. Aangezien hiervoor met ingang van 2019 met het Duurzaam Meerjarig Onderhoudsplan een eigen dekkingsbron is voor deze lasten, is de bijdrage uit de reserve Duurzaamheidsfonds teruggedraaid;
- Op 19 december 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de bestedingstermijn te verlengen van zeven maatregelen uit eerdere Versnellingspakketten met de bijbehorende uitvoeringskosten. Hiervoor is € 3,6 miljoen beschikbaar gesteld. Dit wordt volledig gedekt door een onttrekking uit de reserve Duurzaamheidsfonds;
- Aan enkele reserves en voorzieningen werden tot nu toe rentelasten toegevoegd. Deze rente werd begroot en vervolgens toegevoegd aan de reserves en voorzieningen. De reserves worden vanaf 2019 geïndexeerd. In 2019 wordt de verrekening van rente om die reden

uitgefaseerd en vervangen door indexering (in samenhang een neutrale begrotingsmutatie van € 2,2 miljoen);
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 1,9 miljoen in 2019 en met € 10,4 miljoen in 2020, waarna ze verder stijgen met € 39,2 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:
- De bestedingen van het klimaatfonds zullen gedaan worden aan projecten die een bijdrage leveren aan de energietransitie, maar waarbij de investering gedeeltelijk onrendabel zijn. De verwachting per jaarschijf leidt tot een kasritme voor de reserve Klimaatfonds. Dit kasritme heeft de gemeenteraad vastgesteld in een besluit van 14 februari 2019. De onttrekkingen aan het klimaatfonds bedragen in 2019 € 3 miljoen, in 2020 € 12 miljoen, in 2021 € 23,3 miljoen en in 2022 € 37,5 miljoen;
- Voor de maatregel Circulaire economie en duurzame afvalketen zijn coalitiemiddelen als volgt in het kasritme opgenomen: in 2020 € 0,4 miljoen, in 2021 € 1,6 miljoen en in 2022 € 2,3 miljoen;
- Het bestedingsritme voor bodemsaneringskosten voor de periode 2019-2023 is aangepast vanwege de actualisatie van alle lopende sanerings- en nazorgprojecten en de hiermee samenhangende proceskosten. Deze kosten worden volledig gedekt door de systeemreserve Stedelijke bodemsanering en nazorg. Het bestedingsritme wordt verlaagd met € 1,1 miljoen in 2019, met € 2,1 miljoen in 2020, met € 1,9 miljoen in 2021 en verhoogd met € 1 miljoen in 2022.

3.9.4 Ruimtelijke ordening

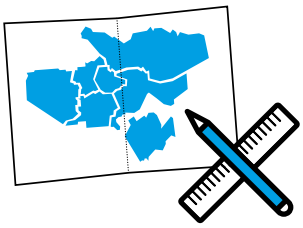

Tabel 3.9.4 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-23,9**	**-20,1**	**-20,7**	**-20,7**	
Extrapolatie 2023					-17,4
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	2,1	1,5	-1,5	-1,5	-2,3
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	7,6	13,4	7,6	5,9	0,6
Saldo na voorjaarsnota	**-33,6**	**-35,0**	**-26,9**	**-25,1**	**-15,7**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 2,1 miljoen in 2019 en met € 1,5 miljoen in 2020, waarna de lasten gaan dalen vanaf 2021. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Kosten voor overhead mogen volgens het BBV met ingang van de Begroting 2017 niet meer worden toegerekend aan de beleidsprogramma's, met uitzondering van overheadkosten die gedekt worden door grondexploitaties of projectbudgetten. Dit veroorzaakt een lastenverlaging van € 3,1 miljoen in dit programmaonderdeel en een even grote lastenverhoging in programmaonderdeel B.1 Overhead;
- Bij het actualiseren van het Stedelijke Mobiliteitsfonds zijn twee projectbudgetten, namelijk Verbeteringen in het Amsterdamse Bos en versterking Markermeerdijk, op programma 11 verantwoord in plaats van programma 9. De beide budgetten van samen € 1 miljoen voor 2019 zijn overgeheveld naar programma 9. De lasten bedragen in 2020 € 3,8 miljoen, in 2021 € 0,8 miljoen en in 2022 € 0,8 miljoen;
- Amsterdam neemt deel aan drie recreatieschappen. Recreatieschap Spaarnwoude besloot in 2018 om vanwege achterstallig onderhoud de deelnemersbijdrage te verhogen. Voor Amsterdam betekent dit € 0,5 miljoen structureel extra kosten vanaf 2019;
- Voor een betere monitoring en sturing van (groene) evenementen is eenmalig € 0,5 miljoen overgeboekt vanuit programma 1 Veiligheid;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 7,6 miljoen in 2019 en met € 13,4 miljoen in 2020, waarna de stijging afneemt tot € 0,6 miljoen vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- De proceskosten van de startfasen van gebiedsontwikkeling werden tot 2019 incidenteel gedekt. De structurele oplossing is dat we binnen Ruimtelijke Ordening tot een incidentele stijging in de lasten komen van € 2,1 miljoen in 2019 en in jaren 2020 tot en met 2022 een

jaarlijkse stijging van € 3,0 miljoen. Het gaat hierbij om de pre-projecten Haven-Stad, Sprong over het IJ, Passenger Terminal Amsterdam en Westkant Amsterdam. Het gaat om gemiddeld zes principebesluiten per jaar;

- De invoering van de Omgevingswet raakt meerdere portefeuilles in verschillende programma's. De investeringen in het vergunningenproces, inclusief beheerlasten en grotendeels gedekt via leges, zijn opgenomen onder programma 11. De investeringen in data, informatie, zaakgericht werken en de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet zijn inclusief de beheerlasten opgenomen onder programma 12. De kosten van invoering van de Omgevingswet en Omgevingsvisie in programma 9 leidt tot een incidentele stijging in de lasten van € 3,6 miljoen in 2019, € 7,4 miljoen in 2020, € 2,5 miljoen in 2021, € 1,4 miljoen 2022 en € 0,6 miljoen 2023;
- Verkenningen zijn strategische, planologische producten die in beeld brengen hoe sociale, economische en duurzaamheidsambities zich vertalen, in claims in de ruimte en in innovaties op het gebied van inpassing binnen de ruimte. Voor verkenningen waren in de vorige collegeperiode incidenteel middelen beschikbaar onder de noemer 'bouwstimulering'. Deze middelen zijn niet meer beschikbaar. Werkzaamheden voor Verkenningen strategische, planologische producten leiden in 2019 tot een stijging in de lasten van € 1,9 miljoen. Daarna € 2,6 miljoen in 2020, € 1,9 miljoen in 2021 en € 1,5 miljoen in 2022.

3.9.5 Begraafplaatsen en crematoria

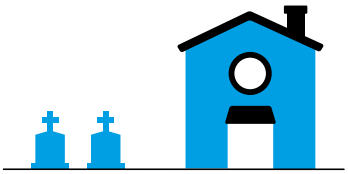

Tabel 3.9.5 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**0,2**	**0,3**	**0,3**	**0,3**	
Extrapolatie 2023					0,2
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,5
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,7**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten dalen met € 0,3 miljoen in 2019 en 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

3.10 Grond

Tabel 3.10 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**183,5**	**108,3**	**155,2**	**160,0**	
Extrapolatie 2023					171,1
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-106,8	95,6	126,7	96,2	56,8
Lasten	-49,6	-4,3	23,1	28,0	48,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**126,3**	**208,2**	**258,8**	**228,2**	**179,9**

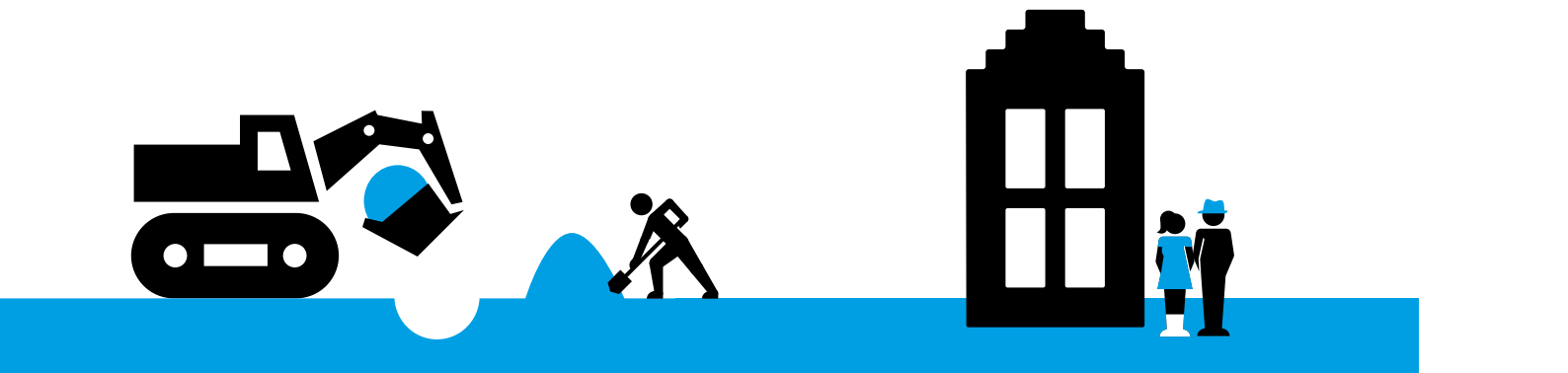

3.10.1 Grond

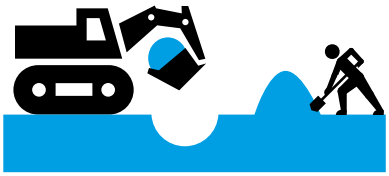

Tabel 3.10.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**57,1**	**-20,8**	**17,1**	**19,6**	
Extrapolatie 2023					30,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-125,4	78,0	121,9	91,3	55,6
Lasten	-64,5	-8,6	22,4	29,1	46,9
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-3,8**	**65,8**	**116,7**	**81,7**	**39,3**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 125,4 miljoen in 2019 en stijgen met € 78 miljoen in 2020, ook in de jaren daarna doet zich een flinke stijging van de baten voor. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Elk jaar actualiseren we de ramingen van de gebiedsontwikkelingsprojecten van het Vereveningsfonds en Zuidas vanuit het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG). Deze actualisatie zorgt ervoor dat de baten in 2019 zijn verlaagd met € 125,5 miljoen. Hierna stijgen de baten met € 77,9 miljoen in 2020, € 121,8 miljoen in 2021, € 91,2 miljoen in 2022 en met € 55,5 miljoen in 2023;
- In het MPG staat de toelichting op de actualisatie en gaan we in op de verwachte ontwikkeling van de reserves en de vereveningsruimte. De gemeenteraad stelt het MPG vast. Het volgt een apart bestuurlijk traject, tegelijk met de voorjaarsnota. Jaarlijks verwerken we de geactualiseerde ramingen van het MPG bij de voorjaarsnota ook in de meerjarenbegroting. De actualisatie heeft geen effect op de algemene middelen, het is saldoneutraal;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten dalen met € 64,5 miljoen in 2019 en met € 8,6 miljoen in 2020. Daarna stijgen de lasten met € 22,4 miljoen in 2021, € 29,1 miljoen in 2022 en € 46,9 miljoen in 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- De actualisatie van de ramingen van de gebiedsontwikkelingsprojecten van het Vereveningsfonds en Zuidas vanuit het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG), zoals toegelicht bij de baten. Door deze actualisatie zijn in 2019 de lasten € 72 miljoen lager, in 2020 zijn de lasten € 15,8 miljoen lager, in 2021 zijn de baten € 14,6 miljoen hoger, in 2022 zijn de lasten € 23,5 miljoen hoger en in 2023 zijn de lasten € 38,9 miljoen hoger;
- Op 23 januari 2019 heeft de gemeenteraad de nota Financiële verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgifte vastgesteld. Hierin staat dat een aantal reserves en voorzieningen vanaf 2019 jaarlijks wordt geïndexeerd, waaronder het Vereveningsfonds. De rentevergoeding was als negatieve last in de meerjarenbegroting opgenomen en vervalt. Hierdoor stijgen de lasten met€ 25,1 miljoen in 2019, € 26,4 miljoen in 2020, € 26,3 miljoen in 2021, € 23,9 miljoen in 2022 en € 23,7 miljoen in 2023. De wijziging van een rentevergoeding naar indexatie is gemeentebreed saldoneutraal;
- Een structurele verlaging van doorbelaste overheadkosten met € 10,6 miljoen. Deze lasten worden volgens BBV-voorschriften vanaf nu opgenomen in het overzicht overhead (programmaonderdeel B.1 Overhead);

- Een structurele verlaging van lasten met € 8,4 miljoen door het opnemen van de zero-based begroting van het Ingenieursbureau. Deze mutatie slaat op aanpassingen vanuit het BBV en betreft het in het resultaat opnemen van de marktconformiteitstoeslag en overhead. Het resultaat is voor dekking van de lasten van het Ingenieursbureau in de programma's Algemene dekkingsmiddelen en Bestuur en organisatie;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

3.10.2 Erfpacht

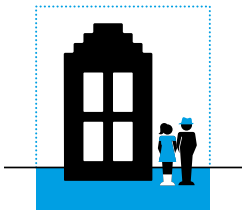

Tabel 3.10.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**126,4**	**129,1**	**138,0**	**140,4**	
Extrapolatie 2023					140,4
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	18,6	17,6	4,8	4,9	1,2
Lasten	14,9	4,3	0,7	-1,1	1,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**130,1**	**142,4**	**142,1**	**146,4**	**140,6**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 18,6 miljoen in 2019 en met € 17,6 miljoen in 2020, waarna de stijging afneemt tot € 1,2 miljoen in 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- De actualisatie van de meerjarenraming erfpacht. Een groot deel van de stijging komt door een iets hogere raming van afkoopsommen. Deze worden in de reserve Afkoopsommen gestort en hebben daarmee geen effect op het saldo. Een klein deel van de stijging van de baten komt doordat de canonopbrengsten in 2018 hoger waren dan begroot. Dit heeft een structureel positief effect op het saldo van de erfpachtexploitatie. Samen met de mutaties op de lasten geeft dit een positieve bijstelling van het erfpachtresultaat.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 14,9 miljoen in 2019 en met € 4,3 miljoen in 2020. In de jaren erna is een relatief kleine aanpassing van de lasten. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- Een stijging van lasten met € 5 miljoen in 2019 en 2020 door aanvullende tijdelijke capaciteit en ondersteunde systemen voor het uitvoeren van de overstapregeling naar het nieuwe erfpachtstelsel. Deze kosten dekken we uit de reserve Financiering erfpacht en hebben geen effect op het saldo;
- De lasten dalen in 2019 met € 0,1 miljoen door de actualisatie van de meerjarenraming erfpacht. Deze lasten dalen met € 0,7 miljoen In 2020, stijgen met € 0,7 miljoen in 2021, dalen met € 1,1 miljoen in 2022 en stijgen met € 1 miljoen in 2023. Het effect van de actualisatie van de meerjarenraming erfpacht op de algemene middelen is in 2019 € 3,4 miljoen positief. In de jaren 2020-2023 is het positieve effect op de algemene middelen in totaal € 4,9 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

3.11 Wonen en groen

Tabel 3.11 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-225,1**	**-205,1**	**-185,5**	**-183,5**	
Extrapolatie 2023					-182,8
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	7,6	0,5	0,5	0,5	-0,4
Lasten	84,3	54,1	41,1	41,3	38,6
Bestuurlijke keuzes					
Baten	3,5	5,8	2,0	2,0	2,0
Lasten	6,1	25,7	21,7	21,1	6,2
Saldo na voorjaarsnota	**-304,3**	**-278,7**	**-245,8**	**-243,3**	**-226,0**

3.11.1 Wonen en bouwen

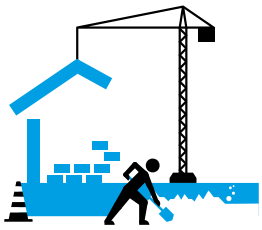

Tabel 3.11.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-91,8**	**-76,1**	**-57,4**	**-55,7**	
Extrapolatie 2023					-54,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	9,1	2,0	2,0	2,0	1,1
Lasten	37,0	25,1	14,4	14,4	11,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	3,5	3,8	0,0	0,0	0,0
Lasten	2,7	14,8	10,8	10,2	-0,6
Saldo na voorjaarsnota	**-118,9**	**-110,3**	**-80,6**	**-78,2**	**-64,0**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 9,1 miljoen in 2019 en met € 2 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere baten in 2019 van € 1,8 miljoen omdat we middelen vanuit het voormalige Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) inzetten om enkele projecten voor Sanering Verkeerslawaai af te ronden;
- Hogere baten vanaf 2019 van structureel € 1 miljoen aan bestuurlijke boetes. De extra baten worden ingezet om de handhaving op woonfraude te versterken;
- Hogere baten in 2019 van € 3,5 miljoen voor te ontvangen subsidies vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor projecten van het Bureau Sanering Verkeerslawaai. Wij beschikken en verlenen deze subsidies vervolgens aan de projecten voor sanering van Verkeerslawaai;
- De baten stijgen met € 1,4 miljoen in 2019 door opbrengsten voor Stadswerf Oostenburg vanuit de ontwikkeling tot woon-werk gebied van Oostenburgereiland;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 37 miljoen in 2019 en met € 25,1 miljoen in 2020, waarna de stijging afneemt. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten door inzet van voormalige ISV-middelen in 2019 van € 1,8 miljoen om enkele projecten voor Sanering Verkeerslawaai af te ronden;
- Hogere lasten van € 1 miljoen structureel vanaf 2019 om handhaving van woonfraude te versterken vanuit de Huisvestingsverordening, zoals illegale vakantieverhuur
- Hogere lasten in 2019 van € 11,6 miljoen en € 10,4 miljoen in 2020 voor tijdelijke huisvesting van de statushouders en andere bijzondere doelgroepen vanuit de reserve Bouwstimulering;
- Hogere lasten in 2019 van € 3,5 miljoen voor projecten van het Bureau Sanering Verkeerslawaai. We beschikken en verlenen hiervoor subsidies;
- Hogere lasten van € 0,6 miljoen in 2020 voor knelpunten zoals eerste verhuurnota's en stoffering van woningen om het doel te halen van 1.100 te huisvesten statushouders;
- Hogere lasten van € 1,5 miljoen in 2019 en € 3,4 miljoen in 2020, 2021 en 2022 voor Woningbouwregie en Transformatie volgens de besluitvorming in het coalitieakkoord;
- Hogere lasten van € 3 miljoen structureel vanaf 2019 omdat we de kosten van de Informatievoorzieningteams, het Subsidiebureau en het Juridisch bureau vanaf de Voorjaarsnota 2019 rechtstreeks in het programma verantwoorden;
- Lagere lasten van € 7,7 miljoen in 2019 en 2020 en € 7,9 miljoen in 2021, 2022 en 2023

binnen dit programmaonderdeel door wijziging van de interne kostentoerekening;
- Hogere lasten van € 4,5 miljoen in 2019 voor de kosten van verschillende projecten die we vanuit het Stedelijk Mobiliteitsfonds financieren;
- Hogere lasten van € 1,3 miljoen in 2019 voor uitgaven voor herinrichten van de openbare ruimte voor Stadswerf Oostenburg;
- De lasten stijgen met € 15 miljoen in 2019 en € 15,2 miljoen structureel vanaf 2020 door een gewijzigde toerekening van salarisbudgetten en apparaatskosten;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 3,5 miljoen in 2019 en met € 3,8 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:
- Een aanpassing van de baten voor toezicht en handhaving Bouw en Gebruik voor de invoering van de Omgevingswet en doorontwikkeling van de beleidscyclus voor de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 2,7 miljoen in 2019 en met € 14,8 miljoen in 2020, waarna de stijging afneemt en omslaat naar een kleine daling vanaf 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:
- De lasten voor zelfbouw dalen met € 0,8 miljoen per jaar in de periode 2019-2022, deze worden ingezet voor intensiveringen bij toezicht en handhaving woninggebruik;
- De lasten stijgen met € 10 miljoen per jaar in de jaren 2020-2022 voor de aanpak Ontwikkelbuurten (coalitieakkoordmiddelen die vanuit het VEF naar het programma worden overgeheveld);
- Een stijging van de lasten met € 3,4 miljoen in 2019, € 3,8 miljoen in 2020 en € 0,2 miljoen in 2021 voor toezicht en handhaving Bouw en Gebruik voor de invoering van de Omgevingswet en doorontwikkeling van de beleidscyclus voor de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht.

3.11.2 Onderhoud openbare ruimte en reiniging

Tabel 3.11.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-86,4**	**-84,1**	**-83,7**	**-83,8**	
Extrapolatie 2023					-83,8
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Lasten	14,2	16,0	13,1	13,3	13,1
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-102,0**	**-101,6**	**-98,3**	**-98,5**	**-98,4**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 1,5 miljoen structureel vanaf 2019. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 14,2 miljoen in 2019 en met € 16 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten van € 6,5 miljoen per jaar in 2019 en 2020 en € 6,1 miljoen vanaf 2021 door het wegstrepen van een interne verrekening die samenhangt met het Stedelijk Mobiliteitsfonds. In programma 2.1 worden de lasten met een hetzelfde bedrag verlaagd;
- Sinds de Begroting 2019 zijn we overgestapt op een nieuwe programma-indeling. Hieruit blijkt dat bij de Voorjaarsnota 2019 een aantal aanvullende neutrale begrotingswijzigingen nodig zijn om budgetten op een goede manier in de nieuwe indeling op te nemen. Hierdoor is er een verschuiving tussen de programmaonderdelen 9.2 en 11.2 voor de afvalstoffenheffing. Dat geeft bij programmaonderdeel 11.2 structureel hogere lasten van € 3,9 miljoen per jaar vanaf 201;
- Hogere lasten van € 2,5 miljoen in 2020 voor het uitvoeren van het masterplan Handhaving en Reiniging;
- Structureel hogere lasten van € 2,4 miljoen vanaf 2019. Deze mutatie hangt samen met het juist begroten van de toelagen en variabele loonkosten in programmaonderdeel 11.2. Deze mutatie is een verder verbeteren van de budgetten vanuit Slagvaardig Werken in de Openbare Ruimte (SWOR). In programmaonderdeel B.1. Overhead boeken we een gelijk bedrag tegen;
- Als gevolg van de areaalsystematiek is het budget in programmaonderdeel 11.2 verhoogd met € 1,8 miljoen per jaar vanaf 2020;
- Vanuit de besparingsopgave SWOR is voor 2019-2021 een ingroeibudget beschikbaar. Voor 2019 verhogen we het budget in 11.2 met € 2 miljoen;
- Structureel lagere lasten van € 1,6 miljoen per jaar vanaf 2019 door de overdracht van de activiteit Hotspotaanpak van het programmaonderdeel 11.2 naar programmaonderdeel 9.2 Afval en grondstoffen;
- Door het herschikken van budgetten voor het dagelijks onderhoud van civiele constructies hebben we vanaf 2019 € 1,5 miljoen aan lasten overgebracht van programmaonderdeel 11.2 naar programmaonderdeel 2.2 Water;

- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

3.11.3 Groen en dierenwelzijn

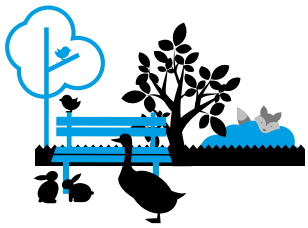

Tabel 3.11.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-46,9**	**-45,0**	**-44,3**	**-44,0**	
Extrapolatie 2023					-44,3
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	33,1	12,9	13,7	13,7	14,5
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Lasten	3,4	10,9	10,9	10,9	6,8
Saldo na voorjaarsnota	**-83,3**	**-66,8**	**-66,9**	**-66,5**	**-63,6**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De baten wijzigen niet.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 33,1 miljoen in 2019 en met € 12,9 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten van € 15,1 miljoen in 2019 en variërend van € 13,5 miljoen in 2020 tot € 11,2 miljoen in 2021 tot en met 2023. Dit komt door de aanpassing om de begrote projectlasten direct te koppelen aan te verrichten werkzaamheden zonder rekening te houden met interne verrekeningen. Deze hogere lasten dekken we uit de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds;
- Hogere lasten in 2019 van € 3,5 miljoen doordat een project voor Groengelden zoals blijkt uit het Jaarverslag 2018 in 2019 uitgevoerd zal worden;
- Hogere lasten van € 3 miljoen door het raadsbesluit van 11 juli 2018 om een incidentele financiële bijdrage ter beschikking te stellen aan het Nederlands Auschwitz Comité (NAC) voor oprichten van het Namenmonument van € 3 miljoen in 2019;
- Hogere lasten van € 2,1 miljoen door overhevelen naar 2019 van de resterende middelen voor het vastgestelde vervangingsprogramma van bomen (Canadese populieren);
- Hogere lasten in 2019 van € 1,4 miljoen door doorschuiven van in 2018 geraamde projecten naar 2019. Deze lasten dekken we uit de reserve SMF;
- Vanuit de besparingsopgave SWOR is voor 2019-2021 een ingroeibudget beschikbaar. Voor 2019 verhogen we het budget in programmaonderdeel 11.3 met € 1,2 miljoen;
- Lagere lasten van in totaal € 6,7 miljoen in de jaren 2019 tot en met 2022 waarvan € 1 miljoen in 2019 door overzetten van de budgetten voor het Amsterdamse Bos en de Markermeerdijk naar programma 9;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 2 miljoen structureel vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- Het invoeren van een heffing voor deelnemers aan evenementen in Amsterdamse parken (opbrengst € 2 miljoen), waarmee de extra beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden gedekt.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 3,4 miljoen in 2019 en met € 10,9 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Hogere lasten in 2020 van € 2 miljoen, € 4,3 miljoen in 2021 en 2022 en € 5,1 miljoen in 2023 voor de uitvoering van het vervangingsprogramma bomen;
- Hogere lasten van € 1,1 miljoen in 2019, € 2,1 miljoen in de jaren 2020 tot en met 2022 en € 0,8 miljoen in 2023 voor de aanpak en beheersing van de Japanse Duizendknoop. Deze kosten dekken we vanuit de nieuwe reserve Japanse Duizendknoop die we voeden vanuit een vrijval van de reserve Bouwstimulering;
- Hogere lasten van € 3,6 miljoen per jaar in de jaren 2020 tot en met 2022. Dit door de geraamde kosten voor herplanten en de vierjarige nazorg van de bomen die we vanuit veiligheidsoverwegingen in 2019 kappen;
- Hogere lasten van € 2,3 miljoen per jaar in de jaren 2020 en 2021 door de geraamde kosten voor het inlopen van de achterstand op herplanten van bomen;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.12 Moderne open overheid

Tabel 3.12 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-61,2**	**-48,4**	**-53,8**	**-57,1**	
Extrapolatie 2023					-55,9
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-3,9	-5,4	-5,5	-5,9	-6,0
Lasten	0,2	-2,3	-1,7	-2,0	-2,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	8,7	8,7	8,7	8,7
Lasten	-0,3	2,6	3,8	2,5	0,9
Saldo na voorjaarsnota	**-65,1**	**-45,4**	**-52,7**	**-54,8**	**-52,1**

3.12.1 Digitale stad, interactie en informatie

Tabel 3.12.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-56,7**	**-42,9**	**-45,8**	**-46,6**	
Extrapolatie 2023					-45,4
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-3,9	-5,4	-5,5	-5,9	-6,0
Lasten	-1,0	-3,0	-2,4	-2,7	-2,7
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	8,7	8,7	8,7	8,7
Lasten	-0,3	2,6	3,8	2,5	0,9
Saldo na voorjaarsnota	**-59,4**	**-39,2**	**-44,0**	**-43,6**	**-40,9**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 3,9 miljoen in 2019 en met € 5,4 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- Door een langere geldigheidsduur van paspoorten en ID-kaarten dalen de legesopbrengsten. De oplevende economie geeft hogere opbrengsten voor vergunningen. Dit geeft in 2019 een daling van € 4 miljoen, oplopend naar € 6 miljoen in 2023. Hier staan lagere lasten tegenover.

Lasten

De totale lasten dalen met € 1 miljoen in 2019 en met € 3 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Lagere lasten door de langere geldigheidsduur van paspoorten en ID-kaarten (€ 4 miljoen in 2019, oplopend tot € 6 miljoen in 2023);
- Hogere lasten doordat er middelen vanuit programma 1 Veiligheid over worden geheveld voor het Actie Service Center;
- Hogere lasten van € 2,2 miljoen in 2020 door de inzet vanuit het masterplan Handhaving en Reiniging;
- Door de investeringen in onder andere de modernisering basisregistraties en E-depot Stadsarchief stijgen de kapitaallasten vanaf 2021 met € 2,3 miljoen;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 8,7 miljoen structureel vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- De kostendekkendheid van enkele leges wordt verhoogd (zie de toelichting in hoofdstuk 2). Dit zorgt voor € 8,7 miljoen hogere opbrengsten.

Lasten

De totale lasten dalen met € 0,3 miljoen in 2019 en stijgen met € 2,6 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- We hevelen in 2020 en 2021 € 3 miljoen en in 2022 € 1,5 miljoen over vanuit de incidentele

coalitiemiddelen voor Digitale Stad. Dit onder andere om de Agenda digitale stad uit te voeren;
- Om ons voor te bereiden op de Omgevingswet moeten we investeren in het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Dit verhoogt de beheer- en kapitaallasten van € 1,1 miljoen vanaf 2021;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.12.2 Democratisering

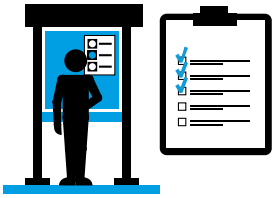

Tabel 3.12.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-4,5**	**-5,5**	**-8,0**	**-10,5**	
Extrapolatie 2023					-10,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	1,2	0,7	0,7	0,7	0,7
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-5,7**	**-6,2**	**-8,7**	**-11,2**	**-11,2**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 1,2 miljoen in 2019 en met € 0,7 miljoen structureel vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- In 2019 hevelen we € 0,5 miljoen over vanuit incidentele coalitieakkoordmiddelen voor Democratisering en Fearless Cities om extra initiatieven vanuit de stad te ondersteunen;
- Daarnaast vindt een budgettair neutrale overheveling plaats van de in de Voorjaarsnota 2017 beschikbaar gestelde structurele middelen voor participatieve democratie naar dit programmaonderdeel (€ 0,7 miljoen).

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

3.A Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 3.A Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**2.634,7**	**2.600,8**	**2.498,9**	**2.441,2**	
Extrapolatie 2023					2.301,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-9,2	-4,2	-5,	1,7	63,5
Lasten	-28,9	-163,7	-84,9	-89,	-0,1
Onttrekking reserves	319,6	95,6	51,3	73,3	18,1
Dotatie reserve	4,9	200,6	167,3	155,	37,8
Bestuurlijke keuzes					
Baten	19,5	30,7	0,8	1,	1,2
Lasten	-2,3	-7,3	-22,3	-37,3	-53,3
Onttrekking reserves	70,	161,4	88,6	68,4	122,8
Dotatie reserve	76,5	111,4	33,2	8,2	91,2
Saldo na voorjaarsnota	**2.984,4**	**2.743,3**	**2.541,3**	**2.548,7**	**2.431,4**

A.1 Financiering en deelnemingen

Tabel 3.A.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**73,0**	**62,9**	**61,3**	**58,3**	
Extrapolatie 2023					58,5
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	2,2	-2,3	4,2	8,6	1,8
Lasten	-42,4	-46,2	-51,2	-51,7	-41,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**117,6**	**106,8**	**116,6**	**118,6**	**101,3**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 2,2 miljoen in 2019 en dalen met € 2,3 miljoen in 2020. In de jaren daarna is sprake van een stijging van de verwachte baten met € 4,2 miljoen in 2021, € 8,6 miljoen in 2022 € 1,8 miljoen in 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Door tegenvallende resultaten bij AEB wordt de dividendontvangst naar beneden bijgesteld, dit zorgt voor een tegenvaller van € 5 miljoen in 2019 en in 2020, en van € 2,5 miljoen in 2021 en 2022;
- Alliander zal in 2019 een eenmalig dividend uitkeren, en daarnaast wordt de raming van structurele ontvangsten verhoogd. Dit zorgt voor een meevaller van € 7,8 miljoen in 2019, en een meevaller van € 0,5 miljoen in de jaren daarna;
- De dividendontvangsten van het GVB worden verlaagd met € 3,6 miljoen in 2020, en met € 5 miljoen in 2021 en 2022;
- De aanhoudende goede prestaties van de Bank Nederlandse Gemeenten wordt de raming vanaf 2019 structureel verhoogd met € 1,0 miljoen;
- De raming voor het dividend van Schiphol wordt voor 2019 verlaagd met € 1,6 miljoen vanwege een lager onderliggend resultaat in 2018. Voor de jaren 2020, 2021 en 2022 is naar verwachting sprake van hogere dividendontvangsten van respectievelijk € 4,6 miljoen, € 10,0 miljoen en € 14,4 miljoen.
- De overige mutaties op dit programmaonderdeel leiden per saldo tot een stijging van € 0,2 miljoen in 2020, en € 0,3 miljoen in de jaren daarna.

Lasten

De totale lasten dalen in 2019 met € 42,4 miljoen, en met € 46,2 miljoen in 2020. Ook in de jaren daarna is sprake van een daling: met, € 51,2 miljoen in 2021, € 51,7 miljoen in 2022 en € 41,0 miljoen in 2023. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Het opheffen van de rentedotatie aan reserves en voorzieningen zorgt voor een daling van de rentelasten in 2019 met € 23,7 miljoen en € 25,4 miljoen in 2020. Ook in de jaren daarna s sprake van een meevaller van circa € 25 miljoen. Deze operatie zorgt voor een verschuiving van de lasten in de begroting en is voor de begroting als geheel neutraal;
- Het actualiseren van het renteresultaat op basis van de voorjaarsnotabesluitvorming en nieuwe schuldraming zorgt ervoor dat de lasten in 2019 dalen met € 22,8 miljoen en met € 22,5 miljoen in 2020. Ook in de jaren daarna is sprake van dalende lasten: € 25,2 miljoen in 2021, € 26,6 miljoen in 2022 en € 14,7 miljoen in 2023;
- De actualisatie van de kapitaallasten in onze begroting zorgt ook voor een aanpassing van de bijbehorende rentelasten. Dit zorgt voor een stijging van de lasten in 2019 met € 4,0 miljoen en met € 1,7 miljoen in 2020. De lasten dalen in 2021 met € 0,3 miljoen, in 2022 met € 0,4 miljoen en in 2023 met € 1,7 miljoen.

A.2 Lokale heffingen

Tabel 3.A.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**285,9**	**360,6**	**392,8**	**395,3**	
Extrapolatie 2023					395,3
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Lasten	13,6	12,4	12,2	12,1	10,2
Bestuurlijke keuzes					
Baten	19,5	30,7	0,8	1,0	1,2
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**294,1**	**381,3**	**383,8**	**386,5**	**388,6**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De baten stijgen in 2019 en in de jaren daarna met € 2,3 miljoen. De verhoging van de baten hangen samen met extra exploitatielasten (zie in de toelichting hieronder).

Lasten

De lasten stijgen in 2019 met € 13,6 miljoen, en met € 12,4 miljoen in 2020. In de jaren daarna is sprake van extra lasten van ongeveer € 12 miljoen. Deze stijging komt door de volgende afwijkingen:

- De kosten van de informatievoorziening-teams, het subsidiebureau en het juridisch bureau werden voorheen verdeeld over de organisatieonderdelen die gebruik maken van hun diensten. Deze organisatieonderdelen verantwoordden de kosten in de programma's waarvoor zij werkzaam zijn. Deze interne kostenverdeling is in de Voorjaarsnota 2019 uit het oogpunt van vereenvoudiging opgeheven. In de nieuwe situatie verantwoorden de informatievoorziening-units, het subsidiebureau en het juridisch bureau de kosten direct in de betreffende programma's. De aangepaste toerekening van deze kosten aan programma's geeft een zuiverder beeld in de verschillende programma's. Het effect van deze maatregelen is een stijging van de lasten met € 9,1 miljoen in 2019, en € 9 miljoen in 2020. Ook in de jaren daarna is sprake van een stijging van ongeveer € 9 miljoen;
- De activiteiten voor het behalen van de extra ontvangsten zoals vastgesteld in het coalitieakkoord, leiden tot een structurele stijging van de lasten vanaf 2019 met € 2,3 miljoen;
- De overige afwijkingen geven per saldo een stijging van de lasten met € 2,1 miljoen in 2019, € 1,1 miljoen in 2020, € 1 miljoen vanaf 2021. Deze afwijkingen op de lasten lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De baten stijgen in 2019 met € 19,5 miljoen en met € 30,7 miljoen in 2020. In de latere jaren is sprake van een stijging van ongeveer € 1 miljoen. De stijging in 2019 en 2020 wordt veroorzaakt door de toeristenbelasting: het effect in 2019 komt voort uit het actualiseren van de toeristenbelasting op basis van de laatste inzichten. Het effect in 2020 komt door het niet infaseren van de maatregelen uit het coalitieakkoord.

Lasten

De lasten wijzigen niet.

A.3 Gemeentefonds

Tabel 3.A.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**2.143,5**	**2.213,6**	**2.269,3**	**2.330,8**	
Extrapolatie 2023					2.330,8
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-14,6	-4,8	-12,0	-9,5	59,1
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**2.128,8**	**2.208,8**	**2.257,3**	**2.321,3**	**2.389,9**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 14,6 miljoen in 2019 en € 4,8 miljoen in 2020. In latere jaren is ook sprake van een daling, vanaf 2023 is sprake van een stijging met € 59,1 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Als gevolg van de laatste gemeentefondscirculaire dalen de baten in 2019 met € 14,6 miljoen ten opzichte van de Begroting 2019,en met € 12,8 miljoen 2020. Ook in de jaren daarna is sprake van wijzigingen: een daling van de baten met € 20,0 miljoen in 2021 en € 17,5 miljoen in 2022, en een stijging van de baten met € 51,1 miljoen in 2023. De forse meevaller in het laatste jaar heeft te maken met de toevoeging van de extra jaarschijf in deze voorjaarsnota en de compensatie die wij krijgen vanuit het Rijk voor onze nominale ontwikkeling. Deze reeks wordt nader toegelicht in de financiële hoofdlijnen, en komt ook voor in de tabel 2.2 in de financiële hoofdlijnen;
- Daarnaast wordt binnen dit programmaonderdeel ook rekening gehouden met een ontvangst uit hoofde van de verrekening tussen het BTW-compensatiefonds en het gemeentefonds van € 8 miljoen structureel vanaf 2020. Dit wordt tevens toegelicht in de financiële hoofdlijnen van deze voorjaarsnota (zie hoofdstuk 2).

Lasten

De lasten wijzigen niet.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

Tabel 3.A.4 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-22,7**	**-197,0**	**-215,7**	**-278,1**	
Extrapolatie 2023					-280,0
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	1,0	0,6	0,5	0,3	0,3
Lasten	-0,1	-129,9	-45,9	-49,4	30,7
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-2,3	-7,3	-22,3	-37,3	-53,3
Saldo na voorjaarsnota	**-19,4**	**-59,2**	**-146,9**	**-191,1**	**-257,1**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De baten stijgen in 2019 met € 1 miljoen, en met € 0,6 miljoen in 2020. Ook in latere jaren is sprake van kleine afwijkingen. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De lasten dalen in 2019 met € 0,1 miljoen, en met € 129,9 miljoen in 2020. Ook in de jaren 2021 en 2022 is sprake van een daling van de lasten: met € 45,9 miljoen in 2021, en met € 49,4 miljoen in 2022. In 2023 is sprake van een stijging met € 30,7 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- In dit programmaonderdeel is de stelpost voor nominale ontwikkeling opgenomen. Zoals reeds is toegelicht in de financiële hoofdlijnen wordt deze stelpost geactualiseerd op basis van de meest recente cijfers van het CPB. Dit heeft in 2019 geen effect, omdat de compensatie voor de nominale ontwikkeling voor 2019 al is uitgekeerd aan de beleidsprogramma's. In 2020 levert dit lagere lasten op van € 15,6 miljoen, en ook in 2021 en 2022 is sprake van meevallers: van € 11,2 miljoen in 2021 en van € 17,1 miljoen in 2022. Dit komt door lagere indexcijfers dan waarmee rekening werd gehouden in de Begroting 2019. In 2023 is sprake van een tegenvaller (dus stijging van de lasten) van € 32,2 miljoen omdat het jaar 2023 – en de oploop vanwege de nominale ontwikkeling in 2023 – wordt toegevoegd in deze voorjaarsnota aan de horizon van de meerjarenbegroting (deze is dus niet opgenomen in de regel met extrapolatie);
- In dit programmaonderdeel is de stelpost voor de kapitaallasten van bestaande (maar nog niet afgeronde) investeringen opgenomen. Het saldo-effect van de totale actualisatie van de kapitaallasten is behandeld in hoofdstuk 2 en leidt in alle jaren tot lagere lasten. De actualisatie van de kapitaallasten slaat neer op diverse plekken in de begroting. De effecten voor 2019 slaan bijvoorbeeld neer in de beleidsprogramma's. In programmaonderdeel A.4 is uit hoofde van de actualisatie van de kapitaallasten van bestaande investeringen sprake van een verlaging van de lasten met € 23,2 miljoen in 2020 en met € 23 miljoen in 2021. In de jaren daarna is sprake van een verlaging van de lasten met ongeveer € 25 miljoen;
- Ook de stelposten voor de nieuwe investeringen onder en boven de activeringsgrens zijn in dit programmaonderdeel opgenomen. Deze posten zijn uitvoerig behandeld in de financiële hoofdlijnen. Het actualiseren van deze stelposten heeft in 2019 geen effect, en zorgt voor een meevaller van 13,6 miljoen in 2020. In 2021 is sprake van een tegenvaller van € 3,2 miljoen, in 2022 van € 13,9 miljoen, en in 2023 van € 29,8 miljoen;
- Bij de Begroting 2019 zijn de middelen uit het coalitieakkoord centraal gereserveerd. De structurele middelen zijn gereserveerd in een stelpost in dit programmaonderdeel (programmaonderdeel A.4). De incidentele middelen zijn geserveerd in de reserve

'Meerjarige intertemporele compensatie'. Een deel van de structurele middelen was onterecht opgenomen in de reserve. Dit wordt in deze voorjaarsnota hersteld met een overheveling van de reserve naar de stelpost in dit programmaonderdeel. Dit zorgt voor een verhoging van de lasten met € 14,9 miljoen in 2019, en met € 5 miljoen in 2020);

- Zoals hierboven beschreven, zijn in dit programmaonderdeel de centraal gereserveerde structurele middelen uit het coalitieakkoord opgenomen. De overhevelingen van de coalitieakkoordmiddelen in deze voorjaarsnota zijn opgenomen in de financiële hoofdlijnen (zie tabel 2.8). In 2019 zorgt dit voor een verlaging van de lasten met € 16,5 miljoen, en in 2020 met € 29,8 miljoen. Ook in de jaren 2021, 2022 en 2023 zorgt dit voor een verlaging van de stelpost (en dus de lasten): met respectievelijk € 17,8 miljoen, € 19,8 miljoen en € 13,8 miljoen. In deze voorjaarsnota worden de nog openstaande ruimte creërende maatregelen 12 (Nader in te vullen bezuinigingen) en 15 (processen en ondersteuning vereenvoudigen en optimaliseren) ingevuld. Dit zorgt voor een verlaging van de lasten in 2020 met € 2 miljoen, en met € 18 miljoen in de jaren daarna. In de financiële hoofdlijnen is een tabel weergegeven met een overzicht van de nog resterende coalitiemiddelen op de centrale stelpost;
- Bij de Viermaandsrapportage 2018 is een stelpost gevormd voor ontwikkelingen in het sociaal domein. Deze stelpost wordt overgeheveld naar de beleidsprogramma's, hetgeen leidt tot een verlaging van de lasten in dit programmaonderdeel met € 51 miljoen in 2020, en ongeveer € 49 miljoen in de jaren daarna;
- Bij de Begroting 2019 is een negatieve stelpost gevormd als gevolg van de neerwaartse bijstelling van het gemeentefonds vanwege het BTW-compensatiefonds (BCF). Conform afspraak, en zoals reeds is toegelicht in de financiële hoofdlijnen, wordt de stelpost in deze voorjaarsnota opgelost. Dit zorgt voor een tegenvaller (het wegvallen van negatieve lasten, dus een stijging van de lasten) van € 33,8 miljoen structureel vanaf 2021;
- In dit programmaonderdeel is de stelpost opgenomen voor de toekomstige areaalontwikkeling. Deze stelpost wordt gevoed uit de vergoeding die we ontvangen vanuit het gemeentefonds voor de zogenoemde 'relatieve groeicompensatie'. De voeding vanuit het gemeentefonds voor de areaalontwikkeling zorgt in dit programmaonderdeel voor een daling van de lasten met € 0,3 miljoen in 2020 en € 0,8 miljoen in 2021. In 2023 is sprake van een lastenstijging met € 5,3 miljoen (zie tevens tabel 2.2 in de financiële hoofdlijnen).
  De stelpost aangevuld indien onze areaaleffecten afwijken van de voeding vanuit het gemeentefonds. Dit effect slaat neer op diverse plekken in de begroting, voornamelijk in de beleidsprogramma's, maar ook in programmaonderdeel A.4. Naast de hierboven beschreven voeding uit het gemeentefonds zorgt dit voor een verhoging van de lasten met € 1,5 miljoen in 2021, en € 3,2 miljoen in 2023;
- Ten slotte resteert op dit programmaonderdeel een effect vanwege diverse ontwikkelingen, hetgeen zorgt voor een stijging van de lasten in 2019 met € 1,6 miljoen, en een daling van de lasten van ongeveer € 3 miljoen in de jaren daarna. Een voorbeeld van een onderliggend effect is de overheveling van € 2,5 miljoen naar programmaonderdeel 8.1 uit hoofde van een in de Begroting 2018 gevormde stelpost voor weglekeffecten bij de GGD, hetgeen zorgt voor lagere lasten in programmaonderdeel A.4.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De baten wijzigen niet.

Lasten

De totale lasten dalen in 2019 met € 2,3 miljoen en dalen met € 7,3 miljoen in 2020. Ook in de jaren daarna dalen de lasten: met € 22,3 miljoen in 2021, € 37,3 miljoen in 2022 en met € 53,3 miljoen in 2023. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- In deze voorjaarsnota wordt een besparing voorgesteld uit hoofde van de doorontwikkeling van de organisatie. Deze mutatie is reeds toegelicht in de financiële hoofdlijnen. De besparing

betreft € 5 miljoen in 2020, en loopt in de jaren daarna op tot € 20 miljoen in 2021, € 35 miljoen in 2022 en € 51 miljoen in 2023;

- Bij de Viermaandsrapportage 2018 is een stelpost opgenomen voor het opstellen van zero based begrotingen van de stadsdelen. Het resterende bedrag van € 2,3 miljoen wordt met ingang van 2019 structureel ingezet voor activiteiten op het gebied van het inlopen van de achterstanden, herplanten van groen in het programmaonderdeel 11.3 Groen en dierenwelzijn.

A.5 Reserves

Tabel 3.A.5 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**155,1**	**160,7**	**-8,8**	**-65,1**	
Extrapolatie 2023					-203,2
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	319,6	95,6	51,3	73,3	18,1
Lasten	4,9	200,6	167,3	155,0	37,8
Bestuurlijke keuzes					
Baten	70,0	161,4	88,6	68,4	122,8
Lasten	76,5	111,4	33,2	8,2	91,2
Saldo na voorjaarsnota	**463,2**	**105,6**	**-69,4**	**-86,6**	**-191,4**

In deze voorjaarsnota is een totale verloopstaat van de reserves opgenomen (zie bijlage 3). In onderstaande toelichting wordt volstaan met het toelichten van de grootste mutaties.

Toelichting viermaandsrapportage

Onttrekking uit de reserves

De onttrekkingen uit de reserves stijgen in 2019 met € 319,6 miljoen, en met € 95,6 miljoen in 2020. Ook in de jaren daarna is sprake van een stijging van de onttrekkingen: met € 51,3 miljoen in 2021, € 73,3 miljoen in 2022, en € 18,1 miljoen in 2023. Deze stijging komt voornamelijk door de volgende afwijkingen:

- Elk jaar actualiseren we de ramingen van de gebiedsontwikkelingsprojecten van het Vereveningsfonds en Zuidas vanuit het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG). Deze actualisatie zorgt ervoor dat per saldo de onttrekkingen toenemen met € 10 miljoen in 2019, afnemen met € 11 miljoen in 2020 en met € 6,5 miljoen in 2021, toenemen met € 16,9 miljoen in 2022 en toenemen met € 3,8 miljoen in 2023;
- Een hogere onttrekking van € 59,1 miljoen in 2019 aan de reserve Nood/Zuidlijn voor een extra afschrijving. Dit is een (budgettair neutrale) financieel technische wijziging als gevolg van veranderde regelgeving;
- Een hogere onttrekking van € 11,8 miljoen in 2019 en € 10,4 miljoen in 2020 aan de reserve Bouwstimulering, doordat projecten en programma's nog niet allemaal zijn afgerond en de uitvoering ervan zal doorlopen in 2019 en 2020. De middelen in de reserve Bouwstimulering die hiervoor bestemd zijn, zijn niet volledig uitgegeven en worden hier voor ingezet;
- Een verhoging van de onttrekking aan de reserve Vereveningsfonds met € 15,8 miljoen in 2019, € 17,6 miljoen in 2020, € 18,6 miljoen in 2021, € 18,8 miljoen in 2022 en € 18,6 miljoen in 2023 als gevolg van het besluit van de gemeenteraad om een aantal reserves en voorzieningen te indexeren (in plaats van een rentevergoeding zoals tot 2019 het geval was). De rentevergoeding werd administratief gesaldeerd met de lasten en vervolgens onttrokken aan de reserves, de indexatievergoeding wordt echter gedoteerd aan de reserves. Administratief leidt deze aanpassing daarom tot zowel een hogere onttrekking als een hogere dotatie (zie toelichting bij de dotaties);
- We onttrekken in 2019 € 61 miljoen aan de reserve Overheveling incidentele middelen. Het gaat hier om incidentele middelen uit verschillende programma's die in 2018 niet zijn uitgegeven en alsnog in 2019 tot besteding komen;
- Een hogere onttrekking van € 30,9 miljoen in 2019 en van € 13,7 miljoen in 2021 aan de reserve Meerjarige intertemporele compensatie om ervoor te zorgen dat de begroting in alle jaren geen tekort laat zien (zie ook de financiële hoofdlijnen voor een toelichting).

Dotaties aan de reserves

De dotaties aan de reserves stijgen in 2019 met € 4,9 miljoen, met € 200,6 miljoen in 2020,

€ 167,3 miljoen in 2021, € 155 miljoen in 2022 en € 37,8 miljoen in 2023. Deze wijzigingen komen voornamelijk door de volgende afwijkingen:

- Elk jaar actualiseren we de ramingen van de gebiedsontwikkelingsprojecten van het Vereveningsfonds en Zuidas vanuit het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG). Deze actualisatie zorgt ervoor dat per saldo de dotaties afnemen met 41 miljoen in 2019 en toenemen met € 83 miljoen in 2020, € 98,6 miljoen in 2021, € 82,7 miljoen in 2022 en € 20,6 miljoen in 2023;
- Een verhoging van de dotaties aan de reserve Vereveningsfonds en de reserve Stedelijke bodemsanering als gevolg van het besluit van de gemeenteraad om een aantal reserves en voorzieningen te indexeren (in plaats van een rentevergoeding zoals tot 2019 het geval was). Zoals toegelicht bij de onttrekkingen leidt dit tot een administratieve wijziging in zowel de dotaties als de onttrekkingen. Dit zorgt voor een per saldo hogere dotatie van € 12,1 miljoen in 2019, € 11 miljoen in 2020, € 11,7 miljoen in 2021, € 12,8 miljoen in 2022 en € 13,1 miljoen in 2023;
- Een verhoogde dotatie van € 37,4 miljoen in 2020, € 4,7 miljoen in 2022 en € 2,5 miljoen in 2023 aan de reserve Meerjarige intertemporele compensatie om ervoor te zorgen dat de begroting in alle jaren geen tekort laat zien (zie ook de financiële hoofdlijnen voor een toelichting).

Toelichting bestuurlijke keuzes

Onttrekking uit de reserves

De onttrekkingen uit de reserves stijgen in 2019 met € 70 miljoen, met € 161,4 miljoen in 2020, € 88,6 miljoen in 2021, € 68,4 miljoen in 2022, € 122,8 miljoen in 2023. Deze stijging komt voornamelijk door de volgende wijzigingen:

- De bestedingen van het klimaatfonds zullen gedaan worden aan projecten die een bijdrage leveren aan de energietransitie, maar waarbij de investering gedeeltelijk onrendabel zijn. De verwachting per jaarschijf leidt tot een kasritme voor de reserve Klimaatfonds. Dit kasritme heeft de gemeenteraad vastgesteld in een besluit van 14 februari 2019. De onttrekkingen aan het klimaatfonds bedragen in 2019 € 3 miljoen, in 2020 € 12 miljoen, in 2021 € 23,3 miljoen en in 2022 € 37,5 miljoen;
- Een onttrekking uit het VEF van € 10 miljoen in 2020, 2021 en 2022 ten behoeve van de ontwikkelbuurten (maatregel 62 uit het coalitieakkoord);
- De jaarschijf 2023 in het SMF is nog niet belegd, en zoals reeds is toegelicht in de financiële hoofdlijnen wordt € 78 miljoen gebruikt voor een dotatie aan de reserve voor achterstallig onderhoud. Dit zorgt voor een hogere onttrekking van € 78 miljoen in 2023. Het verdeelvoorstel voor het SMF wordt voorgelegd bij de Begroting 2020;
- Zoals reeds in de financiële hoofdlijnen is toegelicht, wordt in 2019 € 50 miljoen extra (incidenteel) onttrokken aan het VEF. Daarnaast wordt € 100 miljoen in 2020 en € 35 miljoen in 2021 onttrokken aan het VEF, doordat de Javabrug niet wordt gefinancierd uit het VEF, maar onderdeel wordt van het meerjareninvesteringsprogramma (MIP).

Dotaties aan de reserves

De dotaties aan de reserves stijgen in 2019 met € 76,5 miljoen, met € 111,4 miljoen in 2020, met € 33,2 miljoen in 2021, met € 8,2 miljoen in 2022 en met € 91,2 miljoen in 2023. Deze stijging komt voornamelijk door de volgende wijzigingen:

- De vorming van de reserve voor de viering van Amsterdam 750 jaar met een bedrag van € 3 miljoen in 2020;
- Een dotatie van € 8,2 miljoen in 2019 voor de bestrijding van de Japanse duizendknoop;
- Een dotatie aan de frictiekostenreserve van € 10 miljoen in 2022 en € 15 miljoen in 2023;
- Dotaties aan de reserve voor achterstallig onderhoud van 64,1 miljoen in 2019, € 111,5 miljoen in 2020, € 35 miljoen in 2021 en € 78 miljoen in 2023 (dus oplopend tot een totaal van € 288,6 miljoen), zoals reeds toegelicht in de financiële hoofdlijnen.

3.B Bestuur en organisatie

Tabel 3.B Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-476,8**	**-471,6**	**-467,5**	**-463,5**	
Extrapolatie 2023					-468,9
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	1,4	-5,8	-6,9	-6,9	-6,9
Lasten	53,2	58,1	58,7	63,3	57,8
Bestuurlijke keuzes					
Baten	12,6	11,5	11,0	11,0	11,0
Lasten	2,9	1,4	1,2	1,0	0,4
Saldo na voorjaarsnota	**-518,9**	**-525,3**	**-523,2**	**-523,7**	**-523,0**

3.B.1 Overhead

Tabel 3.B.1 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-459,6**	**-459,1**	**-456,8**	**-452,8**	
Extrapolatie 2023					-453,6
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	5,0	0,7	0,7	0,7	0,7
Lasten	55,6	55,5	56,2	60,8	55,4
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,9	1,4	1,2	1,0	0,4
Saldo na voorjaarsnota	**-511,0**	**-515,3**	**-513,4**	**-513,9**	**-508,7**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten stijgen met € 2 miljoen in 2019 en met € 0,7 miljoen structureel vanaf 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Externe afnemers van diensten vergoeden een gedeelte van de overheadskosten GGD. Bij deze voorjaarsnota voeren we een correctie door waarbij we de kosten anders verantwoorden. Daardoor stijgen de baten voor overhead met € 4,2 miljoen en dalen de baten in programma 8 Volksgezondheid, jeugd en zorg met € 4,2 miljoen. Dit hebben we alleen voor 2019 verwerkt. Bij een volgend P&C-moment verwerken we dit meerjarig;
- De overige mutaties lichten we verder niet toe omdat de onderliggende mutaties kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 55,6 miljoen in 2019 en met € 55,5 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Vanaf de Begroting 2017 mogen we volgens het BBV geen kosten voor overhead toerekenen aan de beleidsprogramma's. Uitzonderingen zijn overheadkosten die gedekt worden door grondexploitaties of projectbudgetten. Deze BBV-wijziging was nog niet helemaal doorgevoerd in de begroting. Bij de Voorjaarsnota 2019 verlagen we de toerekening van overhead naar beleidsprogramma's volgens de wijziging in het BBV. Dit veroorzaakt een lastenverlaging in de beleidsprogramma's en een lastenverhoging in programma B.1 Overhead. De lasten stijgen hierdoor met € 38,3 miljoen in 2019, € 37,6 miljoen in 2020, 2021 en 2022 en met € 35 miljoen in 2023;
- Een stijging van de lasten van € 11,2 miljoen in 2019, € 11,7 miljoen in 2020 en € 10,4 miljoen structureel vanaf 2021 (en een even grote daling van de lasten in programma 8) als gevolg van een andere opzet van de budgetten van de GGD. De GGD heeft de budgetten opnieuw opgebouwd vanuit eerder genoemde BBV-wijziging;
- De actualisatie van de kapitaallasten zorgt voor een daling van de lasten met € 2,6 miljoen in 2019, een stijging met € 1,3 miljoen in 2020, met € 2,9 miljoen in 2021, met € 7,7 miljoen in 2022 en met € 4,9 miljoen vanaf 2023. De kapitaallasten hangen af van het investeringsvolume in elk van de jaren en de wijzigingen in het bestedingsritme daarvan. Hierdoor is de reeks niet gelijkmatig;
- Een daling van de lasten met € 2,5 miljoen door het oprichten van het cluster Stadsbeheer. Daarbij is dit budget structureel verschoven van programmaonderdeel B.1 Overhead naar programma 11 Wonen en groen;
- Een daling van € 1,8 miljoen vanaf 2019 door een andere werkwijze en een verdere

professionalisering van de Informatievoorzieningeenheden. Hierdoor verschuiven de budgetten voor formatie binnen de Informatievoorzieningeenheden tussen overhead en verschillende beleidsprogramma's;
- Een stijging van € 1 miljoen in 2019 door extra uitgaven voor inrichting, professionalisering en verduurzaming van het wagenparkbeheer. De dekking van deze uitgaven komt uit de reserve Gemeentelijk wagenparkbeheer;
- De overige mutaties lichten we verder niet toe omdat de onderliggende mutaties kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten
De baten wijzigen niet.

Lasten
De totale lasten stijgen met € 0,9 miljoen in 2019 en met € 1,4 miljoen in 2020. Deze afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

3.B.2 Vastgoed

Tabel 3.B.2 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**15,7**	**17,3**	**19,0**	**19,2**	
Extrapolatie 2023					14,4
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-2,4	-5,2	-6,3	-6,3	-6,3
Lasten	3,4	5,2	5,1	5,1	5,1
Bestuurlijke keuzes					
Baten	12,6	11,5	11,0	11,0	11,0
Lasten	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**20,4**	**18,4**	**18,6**	**18,8**	**14,0**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 2,4 miljoen in 2019 en met € 5,2 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Hogere begrote huuropbrengsten van € 4,3 miljoen in 2019, € 3,2 miljoen in 2020 en € 3,7 miljoen structureel vanaf 2021. Tegenover deze hogere baten staan ook hogere beheerslasten;
- Lagere baten doordat de verwachte meeropbrengsten inzake kostprijsdekkende huur (€ 7 miljoen in 2019, € 9,5 miljoen in 2020 en € 11 miljoen structureel vanaf 2021) niet worden gerealiseerd;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten stijgen met € 3,4 miljoen in 2019 en met € 5,2 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:

- Hogere beheer- en onderhoudslasten voor gemeentelijk vastgoed (€ 4,1 miljoen in 2019, € 4,6 miljoen per jaar in 2020, 2021 en 2022 en € 4,5 miljoen vanaf 2023).
- De overige mutaties op dit programmaonderdeel geven per saldo een daling van de lasten met € 0,7 miljoen in 2019 en een stijging van € 0,6 miljoen in 2020 en verder. Deze mutaties lichten we niet verder toe omdat de onderliggende mutaties kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

Baten

De totale baten stijgen met € 12,6 miljoen in 2019 en met € 11 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutaties:

- Hogere opbrengsten van de verkoop van vastgoed in 2019 en 2020 (€ 7 miljoen in 2019 en € 11,5 miljoen in 2020). Deze extra opbrengsten worden ingezet voor voeding van de reserve voor achterstallighoud onderhoud infrastructuur, openbare ruimte en groen;
- Vanaf 2021 worden de baten verhoogd met € 11 miljoen structureel door een aangepaste systematiek voor maatschappelijke huur (per saldo wijzigen de baten in dit programmaonderdeel voor dit onderdeel dus niet omdat de hogere baten al waren begroot uit hoofde van kostprijsdekkende huur).

Lasten

De totale lasten stijgen met € 2 miljoen in 2019. Dit is het gevolg van de volgende beleidsmatige mutatie:

- De lasten stijgen in 2019 incidenteel met € 2 miljoen door de begrote verkoopkosten en overige kosten behorend bij de verkoop van het gemeentelijk vastgoed zoals hierboven toegelicht.

3.B.3 Bestuur

Tabel 3.B.3 Budgettair overzicht (bedragen x € 1 miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-32,9**	**-29,8**	**-29,7**	**-29,9**	
Extrapolatie 2023					-29,7
Effecten uit viermaandsrapportage					
Baten	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Lasten	-5,8	-2,6	-2,6	-2,6	-2,7
Bestuurlijke keuzes					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na voorjaarsnota	**-28,3**	**-28,4**	**-28,4**	**-28,6**	**-28,2**

Toelichting viermaandsrapportage

Baten

De totale baten dalen met € 1,2 miljoen structureel. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkeling:
Er is sprake van een gewijzigde verrekeningssystematiek met de Ombudsman en de Rekenkamer. De begroting is zowel aan de baten als aan de lastenkant verlaagd.

Lasten

De totale lasten dalen met € 5,8 miljoen in 2019 en met € 2,6 miljoen in 2020. Dit is het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Lagere lasten van € 3,0 miljoen incidenteel in 2019 doordat we het budget voor het Namenmonument verplaatsen van programmaonderdeel B.3 Bestuur naar programma 11 Wonen en groen;
- Lagere lasten van€ 1,2 miljoen door een gewijzigde verrekeningssystematiek met de Ombudsman en de Rekenkamer. De begroting is zowel aan de lasten als aan de batenkant verlaagd;
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toelichting bestuurlijke keuzes

De baten en lasten wijzigen niet.

4

Bijlagen

4

Bijlagen

4.1	Baten en lasten per programma	137
4.2	Baten en lasten per programmaonderdeel	140
4.3	Reserves	145
4.4	Voorzieningen	158
4.5	Stresstest	164

4.1 Baten en lasten programma's

Programmabegroting per programma (bedragen x € 1 miljoen)

Programma 1 Veiligheid

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	19.402	17.188	17.373	14.595	14.595
Lasten	200.928	204.477	189.630	185.501	184.183
Totaal Programma 1 Veiligheid	**-181.526**	**-187.289**	**-172.257**	**-170.906**	**-169.587**

Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	396.572	409.228	455.014	412.430	412.955
Lasten	622.380	527.276	508.679	447.333	357.380
Totaal Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	**-225.808**	**-118.048**	**-53.665**	**-34.902**	**55.575**

Programma 3 Economie

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	18.422	17.525	17.545	17.545	17.545
Lasten	67.345	56.029	53.030	52.691	49.649
Totaal Programma 3 Economie	**-48.923**	**-38.504**	**-35.485**	**-35.146**	**-32.104**

Programma 4 Kunst, cultuur en erfgoed

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	27.930	27.803	27.756	27.588	27.588
Lasten	191.647	189.142	193.203	192.972	192.906
Totaal Programma 4 Kunst, cultuur en erfgoed	**-163.716**	**-161.338**	**-165.447**	**-165.384**	**-165.318**

Programma 5 Onderwijs

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	69.586	67.986	66.641	65.296	65.296
Lasten	256.756	274.222	275.956	274.912	273.452
Totaal Programma 5 Onderwijs	**-187.170**	**-206.236**	**-209.315**	**-209.615**	**-208.155**

Programma 6 Sport

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	14.772	15.762	16.347	16.347	16.347
Lasten	76.801	81.814	79.175	79.472	76.882
Totaal Programma 6 Sport	**-62.030**	**-66.052**	**-62.829**	**-63.125**	**-60.535**

Programma 7 Werk, inkomen en participatie

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	618.722	612.610	607.459	608.591	607.891
Lasten	986.700	985.389	973.777	970.962	957.476
Totaal Programma 7 Werk, inkomen en participatie	**-367.978**	**-372.779**	**-366.318**	**-362.372**	**-349.585**

Programma 8 Volksgezondheid, jeugd en zorg

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	63.988	70.436	71.365	71.368	71.368
Lasten	956.021	952.865	927.936	917.590	909.242
Totaal Programma 8 Volksgezondheid, jeugd en zorg	**-892.032**	**-882.429**	**-856.571**	**-846.223**	**-837.875**

Programma 9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	358.778	370.368	378.200	384.510	391.475
Lasten	428.043	439.779	434.703	451.899	434.194
Totaal Programma 9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening	**-69.265**	**-69.410**	**-56.503**	**-67.389**	**-42.718**

Programma 10 Grond

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	604.603	815.090	857.898	780.803	741.403
Lasten	478.263	606.899	599.107	552.640	561.467
Totaal Programma 10 Grond	**126.340**	**208.191**	**258.791**	**228.163**	**179.935**

Programma 11 Wonen en groen

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	88.538	83.601	79.831	79.858	78.958
Lasten	392.809	362.259	325.642	323.170	304.935
Totaal Programma 11 Wonen en groen	**-304.271**	**-278.658**	**-245.811**	**-243.312**	**-225.978**

Programma 12 Moderne open overheid

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	40.236	47.437	47.336	46.959	46.884
Lasten	105.298	92.822	100.035	101.789	99.003
Totaal Programma 12 Moderne open overheid	**-65.062**	**-45.385**	**-52.699**	**-54.830**	**-52.119**

Programma A Algemene dekkingsmiddelen

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	2.565.107	2.718.817	2.779.615	2.850.461	2.912.424
Lasten	43.925	81.121	168.922	215.123	289.634
Saldo van baten en lasten	**2.521.182**	**2.637.697**	**2.610.693**	**2.635.339**	**2.622.789**
Ontrekking reserves	934.964	777.517	489.496	405.675	247.605
Dotatie reserves	471.717	671.962	558.879	492.274	438.973
Saldo van onttrekkingen en dotaties	**463.247**	**105.555**	**-69.383**	**-86.600**	**-191.368**
Totaal Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**2.984.429**	**2.743.252**	**2.541.310**	**2.548.739**	**2.431.422**

Programma B Bestuur en organisatie

	2019	2020	2021	2022	2023
Baten	56.363	50.644	50.557	50.576	45.559
Lasten	575.291	575.958	573.759	574.273	568.515
Totaal Programma B Bestuur en organisatie	**-518.928**	**-525.314**	**-523.202**	**-523.697**	**-522.956**

4.2 Baten en lasten per programmaonderdeel

Programmabegroting per programmaonderdeel (bedragen x € 1 miljoen)

Programma 1 Veiligheid

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 1.1 Brandweer en crisisbeheersing					
Baten	4.404	4.167	4.167	4.167	4.167
Lasten	77.002	76.307	77.306	77.306	77.306
Saldo van baten en lasten	**-72.598**	**-72.139**	**-73.139**	**-73.139**	**-73.139**
Programmaonderdeel 1.2 Openbare orde en veiligheid					
Baten	14.998	13.020	13.206	10.428	10.428
Lasten	123.926	128.170	112.324	108.196	106.877
Saldo van baten en lasten	**-108.928**	**-115.150**	**-99.118**	**-97.767**	**-96.449**
Programma 1 Veiligheid	**-181.526**	**-187.289**	**-172.257**	**-170.906**	**-169.587**

Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren					
Baten	311.282	319.926	322.189	323.316	323.840
Lasten	366.627	333.013	284.013	266.017	171.849
Saldo van baten en lasten	**-55.345**	**-13.087**	**38.177**	**57.299**	**151.992**
Programmaonderdeel 2.2 Water					
Baten	2.695	3.907	46.429	3.719	3.719
Lasten	37.616	38.930	76.200	32.751	47.780
Saldo van baten en lasten	**-34.921**	**-35.023**	**-29.771**	**-29.032**	**-44.061**
Programmaonderdeel 2.3 Openbaar vervoer					
Baten	82.595	85.395	86.395	85.395	85.395
Lasten	218.138	155.333	148.466	148.564	137.751
Saldo van baten en lasten	**-135.542**	**-69.938**	**-62.071**	**-63.169**	**-52.356**
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	**-225.808**	**-118.048**	**-53.665**	**-34.902**	**55.575**

Programma 3 Economie

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie					
Baten	18.422	17.525	17.545	17.545	17.545
Lasten	67.345	56.029	53.030	52.691	49.649
Saldo van baten en lasten	**-48.923**	**-38.504**	**-35.485**	**-35.146**	**-32.104**

	2019	2020	2021	2022	2023
Programma 3 Economie	**-48.923**	**-38.504**	**-35.485**	**-35.146**	**-32.104**

Programma 4 Kunst, cultuur en erfgoed

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 4.1 Kunst en cultuur					
Baten	27.108	27.108	27.108	27.108	27.108
Lasten	186.877	185.289	189.084	189.027	188.966
Saldo van baten en lasten	**-159.769**	**-158.181**	**-161.976**	**-161.919**	**-161.858**
Programmaonderdeel 4.2 Erfgoed					
Baten	823	695	648	480	480
Lasten	4.770	3.852	4.119	3.945	3.940
Saldo van baten en lasten	**-3.947**	**-3.157**	**-3.471**	**-3.465**	**-3.460**
Programma 4 Kunst, cultuur en erfgoed	**-163.716**	**-161.338**	**-165.447**	**-165.384**	**-165.318**

Programma 5 Onderwijs

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs					
Baten	69.586	67.986	66.641	65.296	65.296
Lasten	256.756	274.222	275.956	274.912	273.452
Saldo van baten en lasten	**-187.170**	**-206.236**	**-209.315**	**-209.615**	**-208.155**
Programma 5 Onderwijs	**-187.170**	**-206.236**	**-209.315**	**-209.615**	**-208.155**

Programma 6 Sport

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 6.1 Sport					
Baten	14.772	15.762	16.347	16.347	16.347
Lasten	76.801	81.814	79.175	79.472	76.882
Saldo van baten en lasten	**-62.030**	**-66.052**	**-62.829**	**-63.125**	**-60.535**
Programma 6 Sport	**-62.030**	**-66.052**	**-62.829**	**-63.125**	**-60.535**

Programma 7 Werk, inkomen en participatie

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen					
Baten	601.100	603.000	599.300	600.500	599.800
Lasten	664.744	669.758	665.818	666.000	664.648
Saldo van baten en lasten	**-63.644**	**-66.758**	**-66.518**	**-65.500**	**-64.848**
Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburgering					
Baten	16.790	8.778	7.327	7.258	7.258
Lasten	205.256	199.689	193.920	191.458	179.919
Saldo van baten en lasten	**-188.465**	**-190.912**	**-186.593**	**-184.199**	**-172.660**
Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp					
Baten	832	832	832	832	832

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen					
Lasten	116.701	115.941	114.039	113.505	112.910
Saldo van baten en lasten	**-115.869**	**-115.109**	**-113.206**	**-112.672**	**-112.077**
Programma 7 Werk, inkomen en participatie	**-367.978**	**-372.779**	**-366.318**	**-362.372**	**-349.585**

Programma 8 Volksgezondheid, jeugd en zorg

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit					
Baten	43.858	46.291	47.320	47.323	47.323
Lasten	228.864	222.585	227.252	225.003	224.397
Saldo van baten en lasten	**-185.006**	**-176.294**	**-179.931**	**-177.680**	**-177.075**
Programmaonderdeel 8.2 Wijkteams					
Baten	1.093	1.093	1.093	1.093	1.093
Lasten	62.670	63.019	62.211	63.509	64.199
Saldo van baten en lasten	**-61.576**	**-61.926**	**-61.118**	**-62.415**	**-63.106**
Programmaonderdeel 8.3 Individuele voorzieningen					
Baten	19.037	23.052	22.952	22.952	22.952
Lasten	664.487	667.261	638.473	629.079	620.646
Saldo van baten en lasten	**-645.450**	**-644.209**	**-615.522**	**-606.127**	**-597.694**
Programma 8 Volksgezondheid, jeugd en zorg	**-892.032**	**-882.429**	**-856.571**	**-846.223**	**-837.875**

Programma 9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 9.1 Riool en drinkwater					
Baten	196.744	206.869	213.351	218.310	223.926
Lasten	194.943	203.862	206.742	211.207	216.262
Saldo van baten en lasten	**1.800**	**3.007**	**6.608**	**7.103**	**7.664**
Programmaonderdeel 9.2 Afval en grondstoffen					
Baten	152.787	154.252	155.602	156.952	158.302
Lasten	122.284	124.116	122.812	123.109	118.805
Saldo van baten en lasten	**30.503**	**30.136**	**32.790**	**33.843**	**39.497**
Programmaonderdeel 9.3 Duurzaamheid en milieubeheer					
Baten	1.039	1.039	1.039	1.039	1.039
Lasten	69.550	69.157	70.705	84.952	75.973
Saldo van baten en lasten	**-68.510**	**-68.117**	**-69.665**	**-83.912**	**-74.933**
Programmaonderdeel 9.4 Ruimtelijke ordening					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	33.614	35.038	26.854	25.059	15.691
Saldo van baten en lasten	**-33.614**	**-35.038**	**-26.854**	**-25.059**	**-15.691**

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 9.1 Riool en drinkwater					
Programmaonderdeel 9.5 Begraafplaatsen en crematoria					
Baten	8.208	8.208	8.208	8.208	8.208
Lasten	7.652	7.606	7.590	7.572	7.463
Saldo van baten en lasten	**556**	**602**	**618**	**636**	**745**
Programma 9 Duurzaamheid en ruimtelijke ordening	**-69.265**	**-69.410**	**-56.503**	**-67.389**	**-42.718**

Programma 10 Grond

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 10.1 Grond					
Baten	403.403	609.090	656.598	573.203	537.503
Lasten	407.177	543.318	539.919	491.455	498.184
Saldo van baten en lasten	**-3.775**	**65.772**	**116.679**	**81.749**	**39.318**
Programmaonderdeel 10.2 Erfpacht					
Baten	201.200	206.000	201.300	207.600	203.900
Lasten	71.086	63.581	59.188	61.185	63.283
Saldo van baten en lasten	**130.114**	**142.419**	**142.112**	**146.415**	**140.617**
Programma 10 Grond	**126.340**	**208.191**	**258.791**	**228.163**	**179.935**

Programma 11 Wonen en groen

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 11.1 Wonen en bouwen					
Baten	63.371	56.435	52.685	52.685	51.785
Lasten	182.252	166.722	133.286	130.929	115.789
Saldo van baten en lasten	**-118.881**	**-110.287**	**-80.601**	**-78.243**	**-64.004**
Programmaonderdeel 11.2 Onderhoud openbare ruimte en reiniging					
Baten	22.764	22.786	22.767	22.793	22.793
Lasten	124.813	124.343	121.088	121.316	121.205
Saldo van baten en lasten	**-102.050**	**-101.556**	**-98.321**	**-98.522**	**-98.411**
Programmaonderdeel 11.3 Groen en dierenwelzijn					
Baten	2.403	4.379	4.379	4.379	4.379
Lasten	85.744	71.194	71.268	70.926	67.942
Saldo van baten en lasten	**-83.340**	**-66.815**	**-66.889**	**-66.546**	**-63.562**
Programma 11 Wonen en groen	**-304.271**	**-278.658**	**-245.811**	**-243.312**	**-225.978**

Programma 12 Moderne open overheid

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel 12.1 Digitale stad, interactie en informatie					
Baten	40.236	47.437	47.336	46.959	46.884
Lasten	99.598	86.622	91.335	90.589	87.803
Saldo van baten en lasten	**-59.362**	**-39.185**	**-43.999**	**-43.630**	**-40.919**
Programmaonderdeel 12.2 Democratisering					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	5.700	6.200	8.700	11.200	11.200
Saldo van baten en lasten	**-5.700**	**-6.200**	**-8.700**	**-11.200**	**-11.200**
Programma 12 Moderne open overheid	**-65.062**	**-45.385**	**-52.699**	**-54.830**	**-52.119**

Programma A Algemene dekkingsmiddelen

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel A.1 Financiering en deelnemingen					
Baten	110.097	103.789	111.953	116.319	109.519
Lasten	-7.542	-3.053	-4.664	-2.280	8.246
Saldo van baten en lasten	**117.639**	**106.843**	**116.617**	**118.599**	**101.273**
Programmaonderdeel A.2 Lokale heffingen					
Baten	325.213	405.625	409.917	412.519	412.680
Lasten	31.083	24.368	26.158	26.008	24.031
Saldo van baten en lasten	**294.130**	**381.256**	**383.758**	**386.510**	**388.648**
Programmaonderdeel A.3 Gemeentefonds					
Baten	2.128.847	2.208.791	2.257.251	2.321.302	2.389.939
Lasten	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**2.128.847**	**2.208.791**	**2.257.251**	**2.321.302**	**2.389.939**
Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien					
Baten	951	612	495	322	286
Lasten	20.384	59.806	147.428	191.395	257.357
Saldo van baten en lasten	**-19.433**	**-59.194**	**-146.933**	**-191.073**	**-257.071**
Programmaonderdeel A.5 Reserves					
Onttrekkingen	934.964	777.517	489.496	405.675	247.605
Dotaties	471.717	671.962	558.879	492.274	438.973
Saldo van baten en lasten	**463.247**	**105.555**	**-69.383**	**-86.600**	**-191.368**
Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**2.984.429**	**2.743.252**	**2.541.310**	**2.548.739**	**2.431.422**

Programma B Bestuur en organisatie

	2019	2020	2021	2022	2023
Programmaonderdeel B.1 Overhead					
Baten	14.448	10.088	10.087	10.087	10.087
Lasten	525.438	525.420	523.532	524.018	518.824
Saldo van baten en lasten	**-510.990**	**-515.332**	**-513.445**	**-513.931**	**-508.737**
Programmaonderdeel B.2 Vastgoed					
Baten	41.098	39.739	39.653	39.672	34.655
Lasten	20.687	21.360	21.038	20.866	20.651
Saldo van baten en lasten	**20.411**	**18.379**	**18.616**	**18.807**	**14.004**
Programmaonderdeel B.3 Bestuur					
Baten	817	817	817	817	817
Lasten	29.166	29.178	29.189	29.389	29.039
Saldo van baten en lasten	**-28.349**	**-28.361**	**-28.372**	**-28.572**	**-28.222**
Programma B Bestuur en organisatie	**-518.928**	**-525.314**	**-523.202**	**-523.697**	**-522.956**

4.3 Verloopstaat reserves

(bedragen x € 1 miljoen)

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Systeemreserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
1.2 Openbare orde en veiligheid	13014	2019	Overige bestemmingsreserve	Nee	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Reserve Amsterdam 750 De financiering van activiteiten rondom de viering van het 750-jarig bestaan van Amsterdam in 2025.													
1.2 Openbare orde en veiligheid	55083	2010	Overige bestemmingsreserve	Nee	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Reserve tegengaan radicalisering en polarisatie De middelen worden ingezet voor het tegengaan van radicalisering en polarisatie op basis van concrete aanleidingen.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68008	2015	Financieringsreserve	Ja	9,3	8,9	0,0	-0,3	0,0	8,6	8,3	8,0	7,6
Reserve financiering parkeergarages. Bestemd voor gedeeltelijke dekking van afschrijvingslasten van Parkeergarages Rokin en Piet Hein.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70001	2002	Overige bestemmingsreserve	Nee	7,1	1,2	37,2	-37,2	0,0	1,2	1,2	1,2	1,2
Tijdelijk parkeerfonds Dekking van de bestaande geautoriseerde meerjarenplannen die volgens de nieuwe spelregels van het stedelijk mobiliteitsfonds niet passen in het nieuwe Stedelijke Mobiliteitsfonds.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70002	1998	Egalisatie-reserve	Ja	233,2	119,1	102,6	-188,2	0,0	33,6	2,0	2,0	40,1
Reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds Dekking van projecten die passen binnen de doelstellingen van het uitvoeringsbesluit Mobiliteitsfonds.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70033	2007	Egalisatie-reserve	Ja	5,7	0,6	1,6	-1,6	0,0	0,6	0,7	0,6	0,6
Reserve egalisatie kwaliteit openbare ruimte Egalisatie van uitgaven voor onderhoudsprojecten (planmatig meerjaren onderhoud) in de openbare ruimte.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70045	2013	Egalisatie-reserve	Ja	7,5	1,9	0,3	0,0	0,0	2,2	2,8	3,4	4,0
Egalisatie MJOP verhardingen Dekking voor herprofilering van verhardingen in de openbare ruimte.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70046	2012	Egalisatie-reserve	Ja	2,5	1,1	3,2	-1,4	0,0	2,9	2,7	2,6	2,6
Reserve Beheerplan verhardingen													
De beheerplannen openbare ruimte bestaan uit tal van samenhangende beheeractiviteiten die per jaarschijf of als jaar overschrijdend project zijn opgenomen. In het huidige Beheerplan verhardingen dient de reserve als dekking voor het uitvoeren van de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden in de planperiode 2012-2016.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70048	2007	Overige bestemmings-reserve	Nee	11,6	8,1	0,0	-3,5	0,0	4,6	1,2	1,2	1,2
Leidseplein													
De gecoördineerde uitvoering van de herinrichting van het Leidseplein en omgeving binnen het samenwerkingsproject Leidseplein. Het uiteindelijke doel is om het gebied beter te laten functioneren als ontmoetingsplek en als cultureel centrum van Amsterdam.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70050	2005	Overige bestemmings-reserve	Nee	10,2	10,6	0,0	-2,8	0,0	7,8	0,5	0,5	0,5
Rode Loper													
De bouw van vier metrostations voor de Noord/Zuidlijn in de stadsdelen Centrum en Zuid vraagt om herinrichting van de openbare ruimte rond die nieuwe stations, vanwege de gewijzigde functie van de openbare ruimte en de slijtage door de vele werkzaamheden.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70055	2018	Overige bestemmings-reserve	Nee	25,8	11,3	0,0	-8,0	0,0	3,2	2,3	2,3	2,3
Bestemmingsreserve investeringsvoorstellen openbare ruimte 2017													
Dekking van uitgaven voor door de gemeenteraad goedgekeurde infrastructuurprojecten die niet via een krediet worden gedekt.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70061	2018	Overige bestemmings-reserve	Nee	13,2	8,3	0,0	-8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bestemmingsreserve investeringsvoorstellen openbare ruimte 2018													
Dekking van uitgaven voor door de gemeenteraad goedgekeurde infrastructuurprojecten die niet via een krediet worden gedekt.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70062	2019	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,0	1,2	0,0	-1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bestemmingsreserve investeringsvoorstellen openbare ruimte 2019													
Dekking van uitgaven voor door de gemeenteraad goedgekeurde infrastructuurprojecten die niet via een krediet worden gedekt.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70077	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	28,7	19,9	0,0	-8,6	0,0	11,3	1,5	0,0	0,0
Stationseiland													
Dekking van de projectkosten Stationseiland/De Entree.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Systeemreserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70080	2019	Overige bestemmingsreserve	Nee	0,0	64,0	111,7	0,0	0,0	175,6	210,6	210,6	288,6
Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen													
Deze reserve wordt ingezet voor alle incidentele uitgaven die gedaan moeten worden om de problematiek rondom het grootschalig achterstallig onderhoud in brede zin op te lossen om in een situatie te komen waarin alle achterstalligheid is weggewerkt.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70170	2017	Financieringsreserve	Ja	61,8	96,7	31,6	0,0	0,0	128,2	157,9	165,0	166,3
Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut													
Inzet van de eigen bijdrage van de gemeente voor de dekking van investeringen in de openbare ruimte met een maatschapelijk nut.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70610	2014	Overige bestemmingsreserve	Nee	1,2	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2	1,2	1,2
Reserve maaiveldinrichting Hofgeest, Haag en Veld en Groeneveen													
De reserve dient voor de maaiveldinrichting van Hofgeest, Haag en Veld en Groeneveen.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70630	2014	Overige bestemmingsreserve	Nee	1,6	1,2	0,0	-0,4	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Reserve herinrichting 1e Oosterparkstraat													
Deze reserve is bedoeld voor de herinrichting van de 1e Oosterparkstraat.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	90045	2010	Overige bestemmingsreserve	Nee	3,0	0,1	1,2	-1,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Reserve meerjarenonderhoud OR													
Voorzien in middelen voor meerjarig integraal en planmatig onderhoud in de openbare ruimte.													
2.2 Water	70043	2013	Egalisatie-reserve	Ja	5,2	3,0	5,9	-6,0	0,0	2,8	2,8	8,4	13,9
Vernieuwing walmuren en bruggen													
Het door vernieuwing in stand houden van de waterbouwkundige werken, zoals bruggen, walmuren en glooiingen. Dit ter behoud van de functionele eigenschappen van deze werken en ter verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte.													
2.2 Water	88014	2015	Overige bestemmingsreserve	Nee	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Woonboten													
Dekken van de uitgaven i.v.m. de inrichting van de oeverstrook langs de woonboten Zwartepad/Ringvaartdijk.													
2.3 Openbaar vervoer	70006	2000	Overige bestemmingsreserve	Nee	3,5	2,5	0,0	-2,2	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Reserve IJsei inclusief Waterfront													
De realisatie van een autotunnel, een busstation met overkapping, ondergrondse fietsenstalling met aanvaarbescherming en de herinrichting van de openbare ruimte aan de IJzijde van het Stationseiland.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
2.3 Openbaar vervoer	70075	2017	Overige bestemmings-reserve	Nee	12,6	9,1	0,0	-4,0	0,0	5,1	3,9	3,9	0,1
Reguliere vervanging IJveren Voor incidentele vervangingsinvesteringen in de veerverbindingen over het IJ.													
2.3 Openbaar vervoer	75004	2012	Systeem-reserve	Nee	85,5	26,4	0,0	0,0	0,0	26,4	26,4	26,4	26,4
Reserve gemeentelijk aandeel kosten Noord/Zuidlijn (dienst Metro) De reserve betreft de bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de Noord/Zuidlijn bovenop de rijksbijdrage. De reserve wordt ingezet om extra af te schrijven op de boekwaarde van de Noord/Zuidlijn.													
3.1 Economie en innovatie	73015	2009	Egalisatie-reserve	Ja	0,5	0,5	0,2	-0,2	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5
Amsterdams Promotiefonds voor cultuur en stadsinitiatieven Het realiseren van projecten waarvan de opzet is zowel de doelen van Holland Casino als van de gemeente te verwezenlijken.													
3.1 Economie en innovatie	73031	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	32,6	26,7	0,0	-5,9	0,0	20,8	14,9	9,0	3,1
Reserve Amsterdam Metropolitan Solutions Realiseren van een nieuw op te richten wetenschappelijk opleidings- en onderzoeksinstituut door kennisinstellingen en bedrijven op gebied van toegepaste technologie met als werknaam Amsterdam Metropolitan Solutions.													
3.1 Economie en innovatie	73035	2015	Overige bestemmings-reserve	Nee	10,7	11,2	5,0	-4,1	0,0	12,1	15,7	22,7	32,7
Reserve economische structuurversterking Het stimuleren van economische structuurversterking conform het door de raad vastgestelde bestedingskader.													
3.1 Economie en innovatie	93062	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,3	0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Buurteconomie gerelateerd aan EFRO doelstellingen Het bevorderen van projecten ter versterking van de Buurteconomie, die aansluiten bij de EFRO doelstellingen, zoals verwoord in het EFRO programma voor de periode tot en met 2020.													
4.1 Kunst en cultuur	79059	2014	Egalisatie-reserve	Ja	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Egalisatiereserve Kunstenplan Om de vier jaar worden in de Hoofdlijnen Kunst en Cultuur de nieuwe beleidsdoelstellingen voor de komende vier jaar bepaald. De doelstelling van deze systeemreserve volgt de doelstellingen van elk nieuw Kunstenplan.													
4.1 Kunst en cultuur	79080	2007	Egalisatie-reserve	Ja	1,7	1,1	0,0	-0,8	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Reserve cultureel beleggen Voldoen aan de wettelijke voorschriften voor cultureel beleggen. Bij vaststelling van het Kunstenplan 2017-2020 is besloten de reserve in de periode 2017-2020 in te zetten voor het cluster cultuureducatie.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
4.1 Kunst en cultuur	79090	2017	Overige bestemmings-reserve	Nee	1,5	0,8	0,0	-0,2	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Optimaliseren cultureel vastgoed Ondervangen van calamiteiten, het in goede staat en functioneel houden van cultureel vastgoed en de verduurzaming van regulier meerjaren onderhoud.													
4.1 Kunst en cultuur	92084	2018	Financierings-reserve	Ja	3,2	3,2	0,0	0,0	0,0	3,2	3,2	3,2	3,2
Financieringsreserve theater Archiefterrein Het dekken van de afschrijvingslasten van het theater Archiefterrein.													
4.2 Erfgoed	44003	2009	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Amsterdams Restauratiefonds Het door middel van het verstrekken van hypotheken stimuleren van de restauratie van gemeentelijke monumenten.													
4.2 Erfgoed	44015	2019	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Opzetten landelijke erfgoedregistratie Er voor zorgen dat de registratie van erfgoedgegevens voldoet aan de eisen van de Omgevingswet.													
5.1 Onderwijs	55023	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	8,5	4,7	0,0	-4,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Reserve onderwijs huisvesting PO (algemeen) Dekking voor kosten van eerdere onderwijshuisvestingsprogramma's, voor kosten die het gevolg zijn van knelpunten aan gebouwen, en voor te maken kosten voor overdracht schoolgebouwen aan schoolbesturen en afboeking boekwaarden.													
5.1 Onderwijs	55024	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	1,2	0,9	0,0	-0,3	0,0	0,6	0,3	0,3	0,3
Reserve VVE (voormalige stadsdelen) Het realiseren van nieuwe Voorschoollokalen (in het bijzonder het doen van aanpassingen aan scholen in stadsdeel West en de realisatie van lokalen voor Voorschoolse- en Vroegschoolse Educatie (VVE) in stadsdeel Nieuw-West).													
6.1 Sport	56025	2015	Overige bestemmings-reserve	Nee	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve sport-accommodatiefonds Deze reserve dient ter dekking van kosten voor: - uitbreiding en aanpassing van sportvelden, zwembaden en andere sportfaciliteiten, op plaatsen in de stad waar daaraan een tekort is; - de subsidie 1/3 regeling.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Systeemreserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
6.1 Sport	56027	2015	Financieringsreserve	Ja	15,4	14,9	0,0	-0,5	0,0	14,4	13,9	13,4	12,9
Financieringsreserve sportaccommodaties De reserve is de dekking voor de afschrijvingslasten van de kredieten voor het Sportaccommodatiefonds.													
6.1 Sport	56080	2014	Overige bestemmingsreserve	Nee	5,0	5,0	0,0	-4,7	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Reserve sportevenementen Het doel is middelen te bestemmen voor toekomstige topsportevenementen, zoals het EK 2020.													
6.1 Sport	92048	2012	Egalisatie-reserve	Ja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kap.last SporthParkZwemb Het jaarlijks gelijk houden van de kapitaallasten voor sporthallen, -parken en zwembaden.													
7.1 Inkomensregelingen	12084	2004	Egalisatie-reserve	Ja	71,2	67,6	0,0	0,0	-20,0	47,6	42,1	38,1	38,1
Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur Egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Participatiewet voor het inkomensdeel (bijstandsuitkeringen).													
7.2 Werk, participatie en inburgering	53064	2018	Overige bestemmingsreserve	Nee	2,4	7,1	0,0	-0,8	0,0	6,3	4,1	0,8	0,8
Reserve Sociaal Werk De toegekende dekking voor sociaal werk (inclusief Pantar) aan te sluiten op de te verwachten meerjarige lasten van sociaal werk (inclusief Pantar).													
7.2 Werk, participatie en inburgering	53065	2018	Overige bestemmingsreserve	Nee	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve Werkbrigade Op basis van de toegekende gemeentemiddelenen en de concrete en geraamde opdrachten is voldoende dekking aanwezig om te voldoen aan het collegebesluit van 20 september 2016 om 500 kandidaten, twee jaar lang tegen wettelijk minimumloon aan het werk te helpen in de openbare ruimte. Dekking en besteding kennen echter een afwijkend bestedingsritme waardoor de te vormen reserve noodzakelijk is.													
8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit	57002	2014	Overige bestemmingsreserve	Nee	2,7	1,2	0,0	-0,8	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Reserve Health Valley De investering in de onderzoeksinfrastructuur op het gebied van de gezondheidszorg.													
8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit	57010	2003	Overige bestemmingsreserve	Nee	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Reserve frictiekosten GGD Opvangen van frictiekosten uitgeplaatst personeel.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit	92051	2010	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Multifunctionele Centra (MFC's)													
Het dekken van eventuele exploitatietekorten van MFC's (exclusief scholen) enerzijds en van onrendabele investeringen anderzijds.													
8.3 Individuele voorzieningen	55044	2006	Egalisatie-reserve	Ja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve egalisatie WMO													
Opvangen van fluctuaties bij WMO openeinderegelingen.													
8.3 Individuele voorzieningen	55089	2017	Overige bestemmings-reserve	Nee	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Knelpuntenfonds toegankelijkheid													
Oplossen voor de Wmo-doelgroep van knelpunten met betrekking tot fysieke en sociale toegankelijkheid in de stad (bijvoorbeeld als gevolg van psychische en gedragsstoornissen), opdat zij beter kunnen participeren in de samenleving.													
8.3 Individuele voorzieningen	55115	2017	Egalisatie-reserve	Ja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egalisatiereserve Jeugd													
Het doel van de reserve is het opvangen van fluctuaties in de door de gemeente verplichte levering van jeugdzorg met een openeindekarakter.													
9.1 Riool en drinkwater	96001	2006	Egalisatie-reserve	Ja	13,0	7,7	0,0	-4,1	0,0	3,6	2,4	1,2	0,7
Reserve egalisatie drinkwatertarieven Waternet													
Het verevenen van bij het jaarverslag blijkende overschotten of tekorten met betrekking tot de drinkwatervoorziening voor burgers en bedrijven. Het streven is de overschotten of tekorten in volgende jaren te verevenen via tarieven. Daarnaast dient de reserve voor het afdekken van het risico van afwijkingen in het resultaat.													
9.2 Afval en grondstoffen	66103	2015	Egalisatie-reserve	Ja	9,5	4,5	4,4	-5,9	0,0	3,1	0,7	0,2	1,8
Investeringsreserve afval													
Dekking van investeringen en innovaties in de afvalketen.													
9.2 Afval en grondstoffen	83030	2015	Egalisatie-reserve	Ja	5,1	5,1	0,0	-3,8	0,0	1,4	1,4	1,4	1,4
Egalisatiereserve afval													
Het reguleren van de over- en onderschrijding op de kwijtschelding en de solidariteitsbijdrage van de afvalstoffenheffing.													
9.2 Afval en grondstoffen	83105	2017	Financierings-reserve	Ja	11,6	11,6	0,0	0,0	0,0	11,6	11,6	11,6	11,6
Financieringsreserve OAT Sluisbuurt													
Financieren afschrijvingslasten Ondergronds Afval Transport (OAT).													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
9.3 Duurzaamheid en milieubeheer	67018	2015	Financierings-reserve	Ja	44,6	36,0	0,4	-9,1	0,0	27,3	21,6	15,8	16,1
Reserve duurzaamheidsfonds Alloceren van middelen en het verstrekken van leningen ter bevordering van energiebesparing en hernieuwbare energie.													
9.3 Duurzaamheid en milieubeheer	67024	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	5,7	2,8	0,0	-2,6	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Reserve aardgasvrij Voorbereiden structuurversterking op het terrein van de energieverduurzaming van woningen.													
9.3 Duurzaamheid en milieubeheer	67051	2017	Overige bestemmings-reserve	Nee	8,0	4,0	0,0	-4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve zero emissie bussen In 2016 -2017 is door het Rijk € 8 miljoen ter beschikking gesteld voor verbetering van de luchtkwaliteit in Amsterdam, met name de reductie van NO_2-uitstoot. In dit kader sloot het gemeentebestuur op 15 april 2015 een duurzaamheidsconvenant met het GVB voor de aanschaf van uitstootvrije bussen. De reserve is nodig om de investeringen uit te bekostigen. Naar verwachting gaan de bussen in de periode 2018-2020 rijden.													
9.3 Duurzaamheid en milieubeheer	67070	2019	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,0	34,5	37,5	-12,0	0,0	60,0	74,3	74,3	36,8
Reserve Klimaatfonds Het in het kader van - en passend bij - de gemeentelijke rolopvatting ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal en aardgasvrij Amsterdam.													
9.5 Begraafplaatsen en crematoria	90032	2018	Egalisatie-reserve	Ja	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Reserve DNNO (De Nieuwe Noorder/Ooster) Egaliseren van de marktconforme exploitatie van De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder.													
10.1 Grond	74002	2004	Egalisatie-reserve	Ja	648,7	560,4	201,6	-268,2	0,0	493,9	513,5	530,0	577,2
Reserve Vereveningsfonds Een deel van de reserve is benodigd als weerstandsvermogen en ter dekking van vastgestelde (voor)investeringen. Het resterende deel is de vereveningsruimte en is beschikbaar voor nieuwe investeringen in het kader van de gebiedsontwikkeling.													
10.1 Grond	74027	2009	Overige bestemmings-reserve	Nee	8,6	7,5	0,0	0,0	0,0	7,5	7,5	7,5	7,5
Zuidelijke IJ-oevers (POR) De reserve is bestemd voor de voorbereiding en uitvoering van het Plan Openbare Ruimte (POR) zuidelijke IJ-oever (Oosterdok en Stationsplein).													
10.1 Grond	74040	2016	Egalisatie-reserve	Ja	119,4	138,5	23,7	-11,9	0,0	150,3	147,9	146,2	145,1
Stedelijke bodemsanering en nazorg Het reserveren van middelen voor de meerjarige stedelijke bodemsaneringsprogramma's en nazorgactiviteiten die conform gemaakte afspraken met het Rijk grotendeels vanuit Rijksmiddelen worden gefinancierd.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
10.1 Grond	74044	2018	Egalisatie-reserve	Ja	11,6	11,4	0,0	-0,3	0,0	11,1	10,9	10,9	10,9
Reserve Wallengebied Deze reserve is bestemd voor planschadekosten in het kader van Project Wallengebied en de proceskosten van het project.													
10.1 Grond	77002	2004	Egalisatie-reserve	Ja	350,7	350,8	19,7	-22,9	0,0	347,7	374,9	405,1	409,9
Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties Dekking van de gebiedsontwikkeling op de Zuidas en de bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de ontwikkeling van Zuidas Dok.													
10.2 Erfpacht	74001	2004	Financierings-reserve	Ja	5313,8	5355,9	43,9	0,0	0,0	5399,8	5439,4	5480,6	5519,4
Reserve afkoopsommen erfpacht Deze reserve dient voor de financiering van de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden.													
10.2 Erfpacht	74022	2004	Overige bestemmings-reserve	Nee	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve egalisatie splitsingsunit erfpacht De egalisatiereserve splitsingsunit is ingesteld om toekomstige verliezen die verband houden met het splitsen van corporatiewoningen te dekken met splitsingswinsten die in het verleden zijn ontstaan.													
11.1 Grond	74041	2015	Overige bestemmings-reserve	Nee	30,6	10,8	0,0	-10,4	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Reserve Actieplan bouwstimulering Alloceren van middelen voor het stimuleren van woningbouw in Amsterdam.													
11.1 Wonen en bouwen	76006	2004	Overige bestemmings-reserve	Nee	53,1	32,6	0,0	-20,0	0,0	12,6	10,9	10,9	10,9
Reserve Corporatiebudget Het Corporatiebudget wordt primair ingezet voor onrendabele vastgoed investeringen in de stedelijke vernieuwingsgebieden in Nieuw-West en in de Kolenkitbuurt, De Banne en Nieuwendam Noord. Corporaties kunnen subsidies aanvragen op projectbasis.													
11.1 Wonen en bouwen	76019	2013	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Reserve warme voeten Stimulering van isolatie van en energie besparende maatregelen aan woningen.													
11.1 Wonen en bouwen	76050	2016	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,5	0,9	0,0	-0,4	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5
Stedelijke reserve wonen boven winkels en bedrijven Stimuleren van het creëren van woonruimte boven winkels en bedrijven.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
11.1 Wonen en bouwen	87036	1997	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,4	0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Woningontrekking Dekking van de geraamde lasten voor casco funderingsonderzoeken, conform de door het AB van stadsdeel Centrum oorspronkelijk vastgestelde doelstelling voor de bestemmingsreserve Woningonttrekking.													
11.1 Wonen en bouwen	88050	2012	Overige bestemmings-reserve	Nee	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stedelijke vernieuwing Opvangen van de risico's binnen de stedelijke ontwikkeling. Reserveren van middelen voor het nakomen van met partners overeengekomen verplichtingen i.v.m. de stedelijke ontwikkeling. Reserveren van middelen om aanvullende voorzieningen te treffen. Opvangen van risico's van planschade. Interimbeheer bij herinrichting. De 10% bijdrage aan de kosten voor inrichting woonomgeving bij stedelijke vernieuwingsplannen.													
11.1 Wonen en bouwen	91078	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stimuleringsfonds SEG In kunnen spelen op onvoorziene sociale, economische en fysieke ontwikkelingen in de stedelijke vernieuwing.													
11.1 Wonen en bouwen	87061	1999	Overige bestemmings-reserve	Nee	2,9	2,9	0,0	0,0	0,0	2,9	2,9	2,9	2,9
Verevening onroerend goed Dekken van de onrendabele top van panden die met een beleidsmatig doel worden aangeschaft (strategische aankopen) en egaliseren van exploitatieresultaten in de vastgoedportefeuille van stadsdeel Centrum.													
11.3 Groen en dierenwelzijn	67042	2016	Egalisatie-reserve	Ja	2,3	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Reserve Herplantfonds De middelen worden ingezet voor compensatie van gekapte bomen, conform het vastgestelde beleid ten aanzien van compensatie en herplanting van bomen.													
11.3 Groen en dierenwelzijn	70040	2010	Overige bestemmings-reserve	Nee	1,7	1,0	0,0	-0,8	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Bestemmingsreserve Extra Kwaliteit Openbare Ruimte (BEKOR) Deze bestemmingsreserve is ingesteld om arealen in de openbareruimte een kwaliteitsimpuls te geven waarvoor geen technische noodzaak is maar die wel wenselijk is als economische of sociale stimulans.													
11.3 Groen en dierenwelzijn	82010	2019	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,0	7,1	0,0	-2,1	0,0	5,0	2,9	0,8	0,0
Reserve aanpak Japanse Duizendknoop Deze reserve is ingesteld voor de bestrijding van de Japanse duizendknoop.													
11.3 Groen en dierenwelzijn	82052	2007	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,7	0,4	0,2	0,0	0,0	0,5	0,7	0,9	1,0
Groenfonds Het kunnen uitvoeren van de voorstellen voor het uitbreiden, vernieuwen en verbeteren van het groen en het daarmee samenhangende beheer.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
11.3 Groen en dierenwelzijn	82048	2012	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2
Baggeren Uitvoeren baggerwerkzaamheden ter bevordering van natuurvriendelijke oevers aan de Sloterplas.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12001	1995	Algemene reserve	Nee	347,3	311,4	0,0	0,0	0,0	311,4	311,4	311,4	311,4
Algemene Reserve Een buffer voor het kunnen opvangen van niet structurele financiële tegenvallers.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12001	n.v.t.	Algemene reserve	Nee	-35,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Jaarrekeningresultaat Resultaatafwikkeling t-1 en resultaat t zijn onderdeel van de algemene reserve en op deze manier apart zichtbaar gemaakt.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12006	2000	Financierings-reserve	Ja	6,5	6,5	0,0	0,0	0,0	6,5	6,5	6,5	6,5
Reserve financiering NV Zeedijk Met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV Zeedijk.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12072	2014	Reserve overheveling incidentele middelen	Ja	73,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve budgetoverheveling restanten incidentele middelen Het naar volgende boekjaren meenemen van restanten van incidenteel toegekende middelen.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12096	2007	Financierings-reserve	Ja	78,8	78,8	0,0	0,0	0,0	78,8	78,8	78,8	78,8
Reserve financiering deelneming GVB Met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV GVB.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12100	2008	Overige bestemmings-reserve	Nee	32,7	32,7	0,0	0,0	0,0	32,7	32,7	42,7	57,7
Reserve frictiekosten 1 Stad 1 Opgave In 2013 is voor de dekking van verwachte frictiekosten voor diverse organisatieonderdelen in het kader van de operatie 1 Stad 1 Opgave een reserve ingesteld. Het betreft diverse maatregelen (21) die gepaard kunnen gaan met frictiekosten.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12115	2017	Egalisatie-reserve	Ja	230,3	58,1	37,4	-76,0	0,0	19,5	6,6	4,1	6,7
Meerjarige Intertemporele Compensatie Het verevenen van de begrotingsruimte over meerdere jaren waarbij de begroting meerjarig per jaar sluitend wordt gehouden, terwijl de begroting ook reëel en structureel in evenwicht is.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12201	2015	Egalisatie-reserve	Ja	10,8	8,8	0,0	0,0	0,0	8,8	8,8	8,8	8,8
Reserve bijdrage Schuldaflossing													
Het verbeteren van de schuldpositie van de gemeente door het gebruiken van incidentele meevallers voor het afboeken op de boekwaarde van activa in de openbare ruimte.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12158	2011	Financierings-reserve	Ja	11,3	11,3	0,0	0,0	0,0	11,3	11,3	11,3	11,3
Reserve financiering lening NEMO													
Deze reserve dekt de gemeentelijke lening aan NEMO.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12560	2014	Financierings-reserve	Ja	51,8	51,5	0,0	0,0	-0,3	51,3	51,0	50,7	50,5
Amsterdams Investeringsfonds financieel													
Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Met het AIF financieel deel worden leningen gefinancierd die in het kader van de doelstelling zijn toegekend.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12561	2014	Overige bestemmings-reserve	Nee	5,9	3,5	0,0	-2,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
Amsterdams Investeringsfonds maatschappelijk													
Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Uit het AIF maatschappelijk deel worden subsidies verstrekt die in het kader van de doelstelling zijn toegekend.													
B.1 Overhead	21073	2013	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,3	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egalisatiereserve AFS													
Deze egalisatiereserve is bedoeld om schommelingen in de interne AFS-tarieven tijdens de AFS-uitrol zoveel mogelijk tegen te gaan. De reserve is een geïntegreerd onderdeel van het bekostigingsmodel dat door de Raad is goedgekeurd op 11 juli 2012.													
B.1 Overhead	23001	2015	Overige bestemmings-reserve	Nee	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve WW													
De reserve dient ter dekking van toekomstige WW-verplichtingen.													
B.1 Overhead	24001	2018	Overige bestemmings-reserve	Nee	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve Gemeentelijke wagenparkbeheer													
Het inbedden van de (nieuwe) beheersactiviteiten voortvloeiende uit de inbesteding van het wagenparkbeheer.													

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Systeem-reserve	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Totale dotatie 2020	Totale onttrekking 2020	Totale vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023
B.1 Overhead	43002	2006	Financierings-reserve	Ja	0,7	0,7	0,0	-0,2	0,0	0,6	0,4	0,2	0,1
Financieringsreserve Stadsbank van Lening Dekking van de afschrijvingslasten van de investering VIS – belenen.													
B.1 Overhead	71004	2015	Financierings-reserve	Ja	1,6	1,1	0,0	-0,7	0,0	0,4	0,1	0,0	0,0
Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat Dekking van een deel van de afschrijvingslasten voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie.													
B.1 Overhead	71268	2014	Egalisatie-reserve	Ja	4,4	7,3	0,0	-0,7	0,0	6,6	6,6	6,6	6,6
Reserve gemeentelijke huisvestingsprojecten Dekking van tijdelijke exploitatietekorten van de Businesscase III (Verbouwing Stadhuis) en Businesscase IV (Optimalisatie ambtenarenhuisvesting).													
B.2 Vastgoed	71005	2015	Financierings-reserve	Ja	44,5	42,7	0,0	-1,8	0,0	40,9	39,2	37,4	35,6
Financiering gemeentelijk vastgoed Dekking van een deel van de afschrijvingslasten van het vastgoed in eigendom van de gemeente.													
B.3 Bestuur	17204	2007	Egalisatie-reserve	Ja	1,5	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
Raadsonderzoeken Dekking van de kosten als de raad besluit tot een onderzoek.													
					8209,8	**7746,6**	**672,0**	**-757,3**	**-20,0**	**7641,1**	**7710,5**	**7797,1**	**7988,4**

4.4 Verloopstaat voorzieningen

(bedragen x € 1 miljoen)

Programmaonderdeel, naam en doel voorziening	ID-nr	Jaar van ontstaan	Categorie voorziening	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2023
1.2 Openbare orde en veiligheid	40004	2014	a	0,5	0,4	0,0	0,2	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	3,0
Dekking van extra kosten van boventalligheid en arbeidsongeschiktheid Dekking van de salarislasten en de WW en WIA-lasten die het gevolg zijn van boventalligheid en arbeidsongeschiktheid.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68002	1995	c	10,4	8,6	4,0	4,9	0,0	7,6	9,3	11,9	8,1	0,8
Groot onderhoud Parkeergebouwen Voorziening is gevormd voor het te plegen groot onderhoud.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68072	2013	a	1,9	1,6	0,0	0,3	0,0	1,3	1,0	0,7	0,4	
Sociaal Plan Cition (DIVV) Uit deze voorziening wordt het verschil tussen het huidige loon bij EPS (Egis Parking Service) en het loon bij BV Cition betaald, conform de afspraken die bij de overgang van het personeel gemaakt zijn.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	89024	2014	c	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
VRZ Gr. Onderh. Garage Bezaanj. Deze voorziening is ingesteld voor groot onderhoud van parkeergarage Bezaanjachtplein.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	87001	2013	c	0,7	0,6	0,4	0,5	0,0	0,5	0,9	1,2	1,5	
Vervanging en Onderhoud beheer Werf Ter dekking van de kosten van groot- en planmatig onderhoud aan de reinigingswerf Jacob Bontiusplantsoen, zowel voor wat betreft het gebouw als voor de gebouwgebonden voorzieningen inclusief het deel dat binnen de VVE valt.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	92003	2010	c	6,0	0,0	7,1	7,2	0,0	0,0	0,1	0,1	5,6	
Voorziening Groot onderhoud openbare ruimte (VGO) Doel van deze voorziening is de openbare ruimte op een aanvaardbaar kwalitatief niveau te houden.													
2.3 Openbaar vervoer	70058	2007	e	194,5	184,5	0,0	13,0	0,0	171,6	160,3	153,9	147,5	
Integraal vervoerssysteem veren Exploitatielasten die verband houden met de veerverbindingen over het Noordzeekanaal.													
2.3 Openbaar vervoer	75036	2001	b	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Risicofondsen Noord/Zuidlijn Afdekking van de bouw- en VAT-risico's (VAT: voorbereiding, administratie en toezicht), oftewel kosten voor engineering, projectmanagement en toezicht.													

Programmaonderdeel, naam en doel voorziening	ID-nr	Jaar van ontstaan	Categorie voorziening	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2023
2.3 Openbaar vervoer	12116	2013	b	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	
Voorziening exogene risico's Noord/Zuidlijn Deze voorziening dient ter dekking van exogene risico's die zich mogelijk voordoen bij de NoordZuidlijn met als doel stagnatie en vertragingskosten in het project te voorkomen.													
4.1 Kunst en cultuur	79001	2016	a	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	
Danscentrum Dansmakers Amsterdam Dansmakers ontvangt voor 2017-2020 € 155.000 per jaar en heeft aangegeven de huur vanaf 2017 niet meer te kunnen voldoen. Eigen Haard en de gemeente zijn in overleg om het danspodium te behouden voor de gemeente Amsterdam. Daarom is het activum niet afgeboekt, maar is een voorziening ingesteld, tot het duidelijk is of het podium wel of niet behouden blijft.													
4.1 Kunst en cultuur	90007	2004	e	0,6	0,6	0,1	0,1	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	
Verwervingsfonds CBK Bewaren (gespaarde) bedragen van derden t.b.v. verwerving kunst.													
5.1 Onderwijs	55002	NVT	e	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Linnenbeursje Bekostiging van de uitdeling van hemden en schoenen aan leerlingen van bepaalde scholen.													
5.1 Onderwijs	55003	NVT	e	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Voormalige tussenscholen Het geven van aanmoediging of extra douceurs aan kwekelingen op bepaalde scholen.													
5.1 Onderwijs	55001	NVT	e	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Onbekende gever Prijzen uitreiken aan oud-leerlingen van de Stadsarmenschool.													
5.1 Onderwijs	55005	NVT	e	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ontslagen meisjes Rentebaten zijn bestemd voor een culturele bijdrage aan het eindfeest van alle leerlingen.													
5.1 Onderwijs	55006	NVT	e	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
De Geijselaar Rentebaten zijn bestemd voor een culturele bijdrage aan het eindfeest van alle leerlingen.													

Programmaonderdeel, naam en doel voorziening	ID-nr	Jaar van ontstaan	Categorie voorziening	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2023
5.1 Onderwijs	55004	NVT	e	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Openbare scholen BLO Ondersteuning van het onderwijs aan zwakzinnigen in Amsterdam.													
5.1 Onderwijs	55007	NVT	e	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Quien Rentebaten zijn bestemd voor een culturele bijdrage aan het eindfeest van alle leerlingen.													
6.5 Sport	56050	2017	c	6,1	6,7	3,0	2,6	0,0	7,0	8,0	8,9	9,9	
Voorziening Groot Onderhoud Sport Meerjarig grootonderhoud van sporthallen, sportparken en zwembaden.													
7.3 Armoede en schuldhulp	52001	2017	a	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	
Afwikkeling claim Zorginstituut Nederland Afwikkeling claim Zorginstituut Nederland.													
8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit	57059	2011	b	1,1	1,1	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	
Frictiekosten Uitplaasing Ambulancedienst "Betalen van frictiekosten voor de Ambulancedienst in de vorm van pensioenen en VPL (Wet aanpassing fiscale behandeling VUT- en prepensioenregelingen en introductie levensloopregelingen) in 2020/2021.													
8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit	57060	2015	b	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	
Materiële Controle DBC 2014-16 Opvangen van terugbetalingen van DBC-inkomsten over 2014-2016 na afronding van de materiele controles door de zorgverzekeraar. (DBC = Diagnosebehandelcombinatie.													
8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit	55026	1966	e	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	
Verzorgingshuizen ouden van dagen Fonds bestemd voor dekking van uitgaven door de gemeente aan voorzieningen voor bejaarden.													
8.3 Individuele voorzieningen	55027	1968	e	1,1	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2	1,2	1,3	
Burgerlijke instellingen maatsch. Zorg Fonds t.b.v. nooddruftige burgers.													

Programmaonderdeel, naam en doel voorziening	ID-nr	Jaar van ontstaan	Categorie voorziening	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2023
8.3 Individuele voorzieningen	57092	2015	a	0,6	0,6	0,0	0,1	0,0	0,5	0,4	0,4	0,3	
Voorziening Veilig thuis Personele frictiekosten Veilig Thuis.													
8.3 Individuele voorzieningen	55064	2012	a	2,2	2,2	0,0	0,0	0,0	2,2	2,2	2,2	2,2	
Voorziening Verhuiskostenvergoeding WMO Dekking kosten verhuiskostenvergoeding WMO oude jaren.													
9.1 Riool en drinkwater	96001	2005	c	5,5	3,0	0,0	1,3	0,0	1,7	1,2	1,6	2,7	
Rioolrecht Egalisatiefonds voor de tarieven rioolheffing.													
10.1 Grond	13076	2014	b	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8	
Niet opgevraagde tegoeden Terugbetalen van de door de gemeente (aan teruggekeerde Joodse burgers) opgelegde boetes over de niet-tijdig betaalde canon tijdens de Tweede Wereldoorlog en het terugbetalen van niet opgevraagde tegoeden (van niet teruggekeerde Joodse burgers) bij de Gemeentegiro.													
10.1 Grond	74011	2004	a	8,9	8,9	0,0	0,0	0,0	8,9	8,9	8,9	8,9	
Voorziening grondgerelateerde kosten buiten grexen Deze voorziening is ingesteld om bijdragen aan derden te kunnen dekken. Deze externe bijdragen zijn gerelateerd aan de gebiedsontwikkeling in Amsterdam en worden gedekt uit het Vereveningsfonds. Het gaat bijvoorbeeld om toegezegde bijdragen aan woningcorporaties vanuit het gronddeel van het voormalige Stimuleringsfonds en bijdragen aan infrastructurele projecten die niet door de gemeente worden uitgevoerd.													
11.3 Groen en dierenwelzijn	67050	2017	a	2,5	2,5	0,0	0,7	0,0	1,8	1,1	1,1	0,0	
Voorziening onderhoud Vinkeveense plassen Financieren van noodzakelijk onderhoud Vinkeveense Plassen t/m 2025, zoals afgesproken bij de uittreding van Amsterdam uit het recreatieschap.													
11.3 Groen en dierenwelzijn	88012	n.v.t.	c	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	
Groenvoorzieningen plantsoenen Het dekken van kosten van klein onderhoud aan plantsoenen.													
A.1 Financiering en deelnemingen	12042	1890	e	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,9	0,9	0,9	
Sophia Augusta/Lopez Suasso Ten behoeve van het behoud van de aan de Amsterdam collectie gelegeteerde 'inboedel'.													

Programmaonderdeel, naam en doel voorziening	ID-nr	Jaar van ontstaan	Categorie voorziening	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2023
A.1 Financiering en deelnemingen	12043	1889	e	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	
Willet Holthuysen Het inzetten van de renteopbrengst ten behoeve van het onderhoud van het woonhuis en inboedel in het museum Willet Holthuysen.													
A.1 Financiering en deelnemingen	12118	2014	b	4,0	2,8	0,0	2,4	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	
Voorziening Sluisjes Halfweg Voorziening ter dekking van de afkoop van verplichtingen om bij te dragen aan de kosten voor een veilige afvoer van het boezemwater in het kanaal Halfweg.													
A.1 Financiering en deelnemingen	13004	1496	e	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	
Vicarygoederen Een inwoner van Amsterdam heeft tot zijn overlijden recht op (2/3) van de opbrengst van het vicarie.													
A.1 Financiering en deelnemingen	13015	1820	e	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	
Gildenfondsen Het kapitaal is eeuwigdurend uitgeleend aan het ministerie van Financien d.m.v. grootboekleningen.													
B.1 Overhead	57009	2001	c	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Groot onderhoud huisvesting (GGD) Egaliseren m^2 prijs panden.													
B.1 Overhead	12041	2002	b	20,2	20,2	0,0	0,0	0,0	20,2	20,2	20,2	20,2	
Juridische risico's Het afdekken van risico's van belang bij juridische aangelegenheden.													
B.1 Overhead	13016	1820	e	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9	
Liefdadigheidsdoelen Doel is financiële hulpverlening aan inwoners van Amsterdam die in urgente financiële noodsituaties verkeren, waarbij een voorliggende voorziening niet (meer) beschikbaar is.													
B.1 Overhead	23002	2015	b	4,8	3,3	0,0	0,9	0,0	2,4	1,7	1,1	0,7	
Dekking financiële risico's (voormalig) personeel De voorziening is bedoeld om verplichtingen aan (voormalig) personeel in het kader van vervroegde uittreding, boventalligheid, (B)WW, wachtgeld, uitbetaling aanvullende (nabestaanden) pensioenen en aanspraken op de nieuwe FWS-regeling (50-100 regeling) te bekostigen.													

Programmaonderdeel, naam en doel voorziening	ID-nr	Jaar van ontstaan	Categorie voorziening	Rekening 2018	Verwachte stand ultimo 2019	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Vrijval 2020	Verwachte stand ultimo 2020	Verwachte stand ultimo 2021	Verwachte stand ultimo 2022	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2023
B.1 Overhead	23010	2018	b	0,6	1,0	0,7	0,3	0,0	1,4	1,8	2,2	2,2	
Premie reparatie uitkering WW De reparatie-WW dient als aanvulling op de verkorte maximale WW-duur.													
B.1 Overhead	23005	1956	b	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	
Pensioenfonds Concertgebouworkest Uitbetaling van aanvullend pensioen aan gepensioneerden van het Concertgebouworkest met dienstjaren van voor 28 december 1956 – de datum waarop de personeelsleden het ambtenaarschap in de zin van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet hebben verworven – of hun nabestaanden.													
B.1 Overhead	71002	2005	c	0,0	4,3	0,0	0,0	0,0	4,3	4,3	4,3	4,3	
Onderhoudsfonds (DFM) Dekking van groot onderhoud aan Stadhuis, Muziektheater, ambtswoning en de parkeergarages.													
B.1 Overhead	71006	2015	c	30,8	25,9	11,9	7,1	0,0	30,7	36,9	40,4	49,1	
Groot onderhoud huisvesting gemeentelijk apparaat Doel voorziening: Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van huisvesting gemeentelijk apparaat.													
B.2 Vastgoed	71007	2015	c	39,2	29,8	6,7	14,8	0,0	21,7	11,6	10,6	9,9	
Voorziening groot onderhoud gemeentelijk vastgoed Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed.													
B.3 Bestuur	23003	2001	b	17,1	16,5	0,0	0,6	0,0	15,9	15,3	14,7	14,0	
Waardeoverdracht pensioenen (gewezen) wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten van wethouders naar een ander pensioenfonds, conform de Wet APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers).													
B.3 Bestuur	23026	2014	b	40,6	39,3	0,0	1,3	0,0	38,0	36,6	35,3	33,9	
Pensioenfonds SD Wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten naar een ander pensioenfonds van voormalig leden dagelijks besturen stadsdelen die voor maart 2014 in functie waren en daarmee onder de Wet APPA vielen. (APPA = Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers.)													
				406,1	**371,2**	**33,9**	**58,2**	**0,0**	**346,9**	**329,2**	**327,2**	**329,1**	

4.5 Stresstest 2019

Stresstest en financiële positie

De crisisjaren hebben aangetoond dat een economische of financiële crisis kan leiden tot een grote schok voor de overheidsfinanciën. Ook op gemeentelijk niveau trekt een crisis diepe sporen. Voor bewoners, ondernemers en bezoekers op persoonlijk niveau enerzijds en anderzijds voor het voorzieningenniveau dat de gemeente kan bieden.

De financiële positie van de gemeente is bepalend voor onze mogelijkheden om het voorzieningenniveau op het gewenste niveau te brengen en te houden en het bekostigen van onze beleidsdoelen. Met de stresstest onderzoeken we het effect van een crisis op de financiële positie van de gemeente. Op programmaniveau en in de planning en control-cyclus wordt veel aandacht besteed aan ramingen en hun invloed op de financiële positie van de gemeente. De stresstest laat zien in hoeverre onze ramingen door een crisis kunnen afwijken van wat we eerst voor ogen hadden. Het is een analyse van de gevolgen van 'slechtweer-scenario's' door het toepassen van externe schokken op onze inkomsten, uitgaven en investeringen. De effecten komen tot uiting in het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen.

De stresstest start met een projectie van de meerjarige ontwikkeling van de inkomsten, uitgaven en de balans bij de huidige economische verwachtingen van het Centraal Planbureau (CPB). Op deze projectie passen we een crisisscenario toe waarin rente en inflatie oplopen, grondprijzen dalen en economische krimp inzet. De stresstest berekent de effecten van deze scenario's op de ontwikkeling van de gemeentefondsuitkering, de eigen dekkingsmiddelen, open einderegeling inkomen, grondexploitaties, financiering en leningen en garanties.

De uitkomsten van de stresstest zijn geen prognoses noch voorspellingen, het zijn uitkomsten van mogelijke negatieve ontwikkelingen. Het crisisscenario leidt uiteindelijk tot negatieve rekeningresultaten. Dat zal niet meteen gebeuren, het financieel beleid van de gemeente Amsterdam is er op gericht om dat te voorkomen. In het crisisscenario komt wel een moment dat de begroting als gevolg van de crisis structureel en meerjarig een negatief saldo heeft. De gemeente zal zonder verder ingrijpen in dergelijke gevallen het gevaar lopen de artikel 12 status aan te moeten vragen en daarmee haar financiële zelfbeschikking te verliezen. Raad en college hebben met het vaststellen van de Nota Risicomanagement 2018-2022 bepaald deze situatie te willen voorkomen. Zij zullen dan ook ingrijpen wanneer een daadwerkelijke crisis dit gevaar in zich heeft.

Effecten van de stresstest

Een belangrijk deel van het effect van het crisisscenario zit aan de inkomstenkant. Op het gemeentefonds waar we maar beperkt invloed op kunnen uitoefenen. Ook op de grondexploitatie heeft de crisis vat. Hoewel de reserves inzake de grondexploitaties voldoende hoog zijn om de in dit scenario toegepaste crisis het hoofd te bieden zal de vereveningsruimte wel snel dalen. Dat zal consequenties hebben voor de stedelijke ontwikkeling.

Aan de uitgavenkant komt het meest directe en onvermijdelijke effect van een economische krimp terecht bij Werk en Inkomen, vooral de bijstand. Gegeven het huidige systeem van rijksbijdragen kunnen wij daar maar ten dele invloed op uitoefenen.

Ontwikkeling van de financiële kengetallen

De gemeente kan financiële schokken op twee manieren opvangen:
1. door het inzetten van reserves en buffers in de begroting;
2. door aanpassing van het voorzieningenniveau en het staande beleid.

Om voldoende tijd te hebben om die ingrepen te bepalen, bestuurlijk vast te stellen en uit te voeren stuurt het college op de kengetallen. De relevante kengetallen zijn weerstandsvermogen, schuldquote en solvabiliteit. De berekening van deze kengetallen onder basis- en stress-scenario zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Ontwikkeling kengetallen onder basis- en stress-scenario

Basisscenario	**JR 2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Netto schuldquote	80%	100%	105%	110%	117%	118%
Netto schuldquote gecor. voor verstrekte leningen	75%	95%	100%	105%	112%	113%
Solvabiliteit	58%	54%	52%	51%	50%	50%
Weerstandsvermogen (risicoprofiel en AR onveranderd)	1,25					

Stress-scenario	**JR 2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Netto schuldquote	80%	100%	106%	113%	125%	131%
Netto schuldquote gecor. voor verstrekte leningen	76%	95%	101%	108%	120%	126%
Solvabiliteit	57%	54%	51%	48%	45%	41%
Weerstandsvermogen (risicoprofiel en AR onveranderd)	1,25	1,21	1,05	0,41	-/-	-/-

De kengetallen ontwikkelen zich in het basisscenario binnen de bandbreedtes van de signaalwaarden van de VNG[1]. In het crisisscenario verslechtert de financiële positie, de kengetallen blijven nog binnen de bandbreedtes, maar het weerstandsvermogen zakt in het derde jaar onder de onderkant van de bandbreedte[2] en wordt negatief in de laatste twee jaren van het scenario.

Conclusie

Met het vaststellen van de Nota Risicomanagement 2018-2022 heeft de raad en het college uitgesproken haar financiële lot in eigen hand te willen houden. Om goed voorbereid te zijn om wat op ons af kan komen, helpt financiële weerbaarheid en beleidsmatige en organisatorische wendbaarheid. Daar doen wij ook al het nodige aan. De vraag is of wij ons bij voorbaat willen voorbereiden op de gevolgen van de schokken uit de stresstest door nu te sparen via een verhoging van de Algemene Reserve. Dit is uiteindelijk een afweging op grond van bestuurlijke risicobereidheid. Een overweging hierbij is dat de beschikbare incidentele en structurele ruimte schaars is. Versterking van de Algemene Reserve vergt dus herschikking van al voorgenomen bestedingen.

Met de huidige stand van reserves en buffers heeft de gemeente – zoals te zien in tabel 1 – nog twee jaar voordat het weerstandsvermogen onder de 1,0 zakt en drie jaar voordat de begroting meerjarig negatief wordt. Daarna kan gedurende 2022 de gemeente in een situatie komen van tekorten waarin de financiële weerbaarheid uitgeput raakt en er geen mogelijkheden meer zijn om deze te korten op te vangen. Aanpassing van het voorzieningenniveau en het staande beleid is na dat derde jaar onvermijdelijk.
Deze uitkomsten laten zien dat de gemeente Amsterdam financieel robuust is en dat er voldoende tijd is om maatregelen te treffen om een aanhoudende crisis het hoofd te bieden.

1 VNG: Schuldquotes onder de 90 zijn voldoende, boven de 130 zijn deze onvoldoende. Solvabiliteit boven de 30 is voldoende, onder de 20 onvoldoende.
2 Nota Risicomanagement 2018-2022, sturen op weerstandsvermogen aan de bovenkant van de bandbreedte 1,0 tot 1,4.